

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKT-YL-2014-0011

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE
İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE
UYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARININ
ANALİZİ

HAZIRLAYAN
Elvan YANBAŞLI

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR

AYDIN-2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKT-YL-2014-0011

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE
İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE
UYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARININ
ANALİZİ

HAZIRLAYAN
Elvan YANBAŞLI

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR

AYDIN-2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İktisat Ana Bilim Dalı İktisat Programı öğrencisi Elvan YANBAŞLI tarafından hazırlanan Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi başlıklı tez, 08.10.2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı :

(Başkan) Doç. Dr. Hatice EROL
Yrd. Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR
Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÖZDEMİR

Kurumu :

ADU Nazilli İİBF
ADU Nazilli İİBF
ADU Nazilli İİBF

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla(Tarih) tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. F. Neval GENÇ
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Elvan YANBAŞLI

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: Elvan YANBAŞLI

**BAŞLIK:TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE İŞSİZLİKLE
MÜCADELEDEUYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARININ ANALİZİ**

ÖZET

İşsizlik, tüm dünya ülkelerinin benzer sıkıntıları yaşadığı küresel bir sorundur. Ülkelerin bu sorun ile başa çıkabilmelerindeki mihenk taşı, genç işsizliğine verdikleri önem ve bu sorunun çözülmesi sürecinde uygulayacakları yöntemlerin yeterliliği olacaktır. Küresel krizlerin de etkisiyle, Türkiye’de de genç işsizliği oranlarında kademeli bir yükseliş süreci yaşanmıştır.

Küçümsenemeyecek oranlara ulaşan, ekonomik, toplumsal ve siyasi boyutları içine alan genç işsizliği sorunu bürokratlardan, ekonomistlere kadar herkesi, bu konuya eğilmeye mecbur kılmıştır. Bu çalışmanın amacı, nesilleri etkileyen bir sarmala dönüşen işsizlik olgusunun en önemli ögesi olan genç işsizliğine dikkati çekmek, işsizlik nedenlerinin, boyutlarının tespiti yolu ile bu sorunu çözmeye yönelik öneriler sunabilmektir.

Çalışmada, Türkiye’de genç işsizliği sorununun yansımaları, şu ana kadar gelinen süreçte yapılanlar tüm ayrıntılarıyla irdelenmiştir. Dünyada ve Türkiye’de genç işsizliği sorunu incelenmiştir. Buna ek olarak, Türkiye’de nedenleri, boyutları ve sonuçlarıyla genç işsizliği derinlemesine analiz edilmiş, uygulamaya konulan istihdam ve ekonomi politikaları tarihsel süreçle verilmiştir. Ülkenin geleceğini etkileyen bu kararların sonuçları göz önüne alınarak çözüm yolları önerilmeye çalışılmıştır. Çalışma tümdengelim yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veriler çalışmanın alt yapısının oluşturulması ve desteklenmesi için bir araya getirilerek sınıflandırılmış ve tablolarla desteklenmiştir.

Yadsınamayacak kadar önemli bir gerçeklik olan genç işsizliği sorununu önlemeye yönelik olarak gençleri işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla buluşturacak önlemlerin ivedilikle gerçekleştirilmesinin Avrupa Birliği’ne girmeyi amaçlayan Türkiye açısından önemli bir avantaj olduğu öngörülmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Genç İşsizliği, İşsizlik, İstihdam, Ulusal Ekonomi Politikaları, Aktif İstihdam Politikaları

NAME: Elvan YANBAŞLI

TITLE: YOUTH UNEMPLOYMENT ISSUE IN TURKEY AND THE ANALYSIS OF ECONOMIC POLITICS IMPLEMENTED IN STRUGGLING WITH UNEMPLOYMENT

ABSTRACT

Unemployment issue is a global issue which all countries are suffered from similar problems. The touchstone of countries for solving this problem is giving importance to youth unemployment issue and qualification of methods in the process of solving this problem. With the effect of some global financial crisis, it has been lived a gradual process of escalation in youth unemployment rates in Turkey too.

The unemployment issue which have reached not inconsiderable proportions and have embodied economic, social, and political dimensions make everyone from bureaucrats to economists deal with this problem. The aim of this study is to attract attention to the unemployment fact which has turned to be a spiral affecting nations and to present suggestions for solving this problem by determining the reasons and dimensions of unemployment.

In this study, the reflections of youth unemployment problem in Turkey and all efforts for solving this youth unemployment problem have been examined in detail. The youth unemployment issue have been analyzed in Turkey and the World. In addition, the reasons, dimensions and results in Turkey have been deeply analyzed and all employment and economic policies applied so far have been showed with their historical processes. By considering the results of those decisions that have affected the future of the country, it is tried to be suggested the ways for the solution. The study is carried out with the deductive method. The data of the study is brought together and supported by classified tables to create the infrastructure of the study and to support the study.

With a view to preventing the undeniable youth unemployment problem, it is an advantage to take some precautions in order to meet the needs of labour force market up with jobless youth for Turkey who is aiming to become a permanent member of EU.

KEY WORDS: Youth Unemployment, Unemployment, Employment, National Economy Policies, Active Employment Policies

ÖNSÖZ

Gençler toplumun en dinamik ve ayrıcalıklı kesimidir. Gençlik çağı tepkilerin yoğunlaştığı, duyguların tutkuyla birlikte inişli çıkışlı hallere büründüğü, harikulade bir yaratıcılığa ve yaşam enerjisine sahip olunan bir dönemdir.

Gençlerin, iyi eğitilmiş bireyler olarak hayata atılmalarına yardımcı olunması, hayallerindeki iş ve kariyer imkânlarına ulaşmalarının sağlanması geleceğe yapılan yatırımdır. Türkiye’de giderek artan genç işsizlik sorununu mercek altına almak, gençlerin işsizlik sorunu içerisinde kaybolmalarına izin vermemek bu çalışmayı yapmaya değer kılmıştır.

Çalışmanın hazırlanmasında bilgi birikimi ve desteği ile önemli katkılar sağlayan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR’a, bu zorlu süreçte bana destek veren ve her zaman yanımda olan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÖZDEMİR’e, emeği geçen herkese, ayrıca, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim çok değerli Aileme, ve sevgili Mira’ma “Dünyamıza Hoş geldin! İyi ki Varsın!” diyerek, tüm kalbimle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Elvan YANBAŞLI

Aydın

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHDAM, İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİĞİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İSTİHDAMIN TANIMI VE TÜRLERİ	3
1.1.1. Tam İstihdam	5
1.1.2. Eksik İstihdam	6
1.1.3. Aşırı İstihdam	6
1.1.4. Kayıt Dışı İstihdam.....	7
1.2. İŞSİZLİĞİN TANIMI VE TÜRLERİ.....	7
1.2.1. Arızı İşsizlik.....	9
1.2.2. Yapısal İşsizlik.....	10
1.2.3. Açık İşsizlik.....	11
1.2.4. Gizli İşsizlik.....	12
1.2.5. İradi İşsizlik	12
1.2.6. Gayri İradi İşsizlik	13
1.2.7. Konjonktürel İşsizlik	13
1.2.8. Mevsimsel İşsizlik	14
1.3. GENÇ İŞSİZLİĞİNE İLİŞKİN TANIM VE KAVRAMLAR	15
1.3.1. Genç Tanımı	15
1.3.2. Genç İşgücü Tanımı.....	15
1.3.3. Genç İşsizliği Tanımı.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİ

2.1. DÜNYADA GENÇ İŞGÜCÜ VE İSTİHDAMI	17
---	----

2.2. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ	23
2.2.1. Gelişmiş Ülkelerde Genç İşsizliğin Özellikleri	23
2.2.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Genç İşsizliğin Özellikleri	24
2.3. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ.....	25
2.3.1. Konjonktürel Nedenler	26
2.3.2. Demografik Nedenler	27
2.3.3. Yapısal Nedenler	28
2.4. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNİN BOYUTLARI.....	28
2.5. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

3.1. TÜRKİYE'DE İSTİHDAMIN ÖZELLİKLERİ	36
3.1.1. Türkiye'de İstihdamın Yaşa Göre Dağılımı	37
3.1.2. Türkiye'de İstihdamın Cinsiyete Göre Dağılımı	38
3.1.3. Türkiye'de İstihdamın Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı	41
3.1.4. Türkiye'de İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı.....	43
3.1.5. Türkiye'de İstihdamın Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımı	44
3.2. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN ÖZELLİKLERİ	46
3.2.1. Türkiye'de İşsizliğin Yaşa Göre Dağılımı.....	46
3.2.2. Türkiye'de İşsizliğin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	47
3.2.3. Türkiye'de İşsizliğin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı	49
3.2.4. Türkiye'de İşsizliğin Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımı.....	50
3.3. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ.....	51
3.3.1. Türkiye'de ki Konjonktürel Nedenler	51
3.3.2. Türkiye'de ki Demografik Nedenler	52
3.3.3. Türkiye'de ki Yapısal Nedenler.....	53
3.4. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE UYGULANAN İSTİHDAM POLİTİKALARI.....	54
3.4.1. Pasif İstihdam Politikaları.....	54
3.4.1.1. İşsizlik Sigortası.....	54
3.4.1.2. Kıdem Tazminatı	55
3.4.1.3. Ücret Garanti Fonu	56

3.4.2. Aktif İstihdam Politikaları	56
3.4.2.1. Özel Sektörü Teşvik Programları.....	57
3.4.2.2. Mesleki Eğitim ve Danışmanlık.....	57
3.4.2.3. Kamu İstihdam Hizmetleri.....	59
3.4.2.4. Gençlere Yönelik İstihdam Hizmetleri	60
3.4.2.5. Toplum Yararına Çalışma Programları.....	61
3.4.2.6. Özel İstihdam Büroları.....	61
3.4.2.7. Sendikaların Genç İşsizliğine Yönelik Faaliyetleri.....	62
3.4.3. Türkiye’de Planlı Dönemde İşsizlikle Mücadelede Uygulanan İstihdam Politikaları	62
3.4.4. Türkiye’de Orta Vadeli Programlarda Uygulanan İşsizlikle Mücadele Politikaları	69
3.5. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE UYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARI.....	71
3.5.1. Türkiye’de 1923-1980 Dönemindeki Uygulamalar ve Ekonomik Gelişmeler	71
3.5.2. Türkiye’de 1980 Yılı Sonrası Dönemdeki Uygulamalar ve Ekonomik Gelişmeler	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE ÇÖZÜM YOLLARI

4.1. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ.....	88
4.1.1. Türkiye’de Genç İşgücünün Yapısı ve Büyüklüğü	90
4.1.2. Türkiye’de Genç İşgücünün Çalışma Yaşamına Bakışı	92
4.1.3. Türkiye’de İşverenlerin Genç İşgücüne Bakışı	95
4.1.4. Türkiye’de Eğitim Kurumları ile İstihdam İlişkisinde Denge Sorunu ...	97
4.1.4.1. Türkiye’de İş Dünyasına Yönelik Eğitimin Yetersizliği Sorunu....	97
4.1.4.2. Türkiye’de İş ve Meslek-Kariyer Danışmanlığı Sorunu.....	99
4.1.4.3. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Yeterli Olmaması	101
4.1.4.4. Türkiye’de Yaşam Boyu Eğitim Sorunu.....	102
4.2. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN BOYUTLARI.....	103
4.2.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Yaşa Göre Dağılımı	103
4.2.2. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Cinsiyete Göre Dağılımı	105

4.2.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları	107
4.2.4. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımları....	108
4.3. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI	110
4.3.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları.....	110
4.3.2. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Toplumsal Sonuçları	114
4.3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Psikolojik Sonuçları.....	115
4.3.4. Beyin G	117
4.4. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNUNA YÖNELİK ÇÖZÜM YOLLARI.....	118
4.4.1. İstihdam Politikaları ve İşgücü Piyasalarına Yönelik zm Yolları..	119
4.4.2. Eğitim Sistemi Sorununa Yönelik zm Yolları	121
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA	131
ÖZGEÇMİŞ	144

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇSGB	: Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
ILO	: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İEP	: İşgücü Eğitim Projesi
İKO	: İşgücüne Katılım Oranı
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülü
FED	: Federal Reserve Bank (Amerika Merkez Bankası)
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LİMME	: Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi
MEDAK	: Meslek Danışma Komisyonu
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada İşgücü Piyasası Eğilimleri (2007-2013) (%) (Nüfus, Milyon).....	18
Tablo 2: Dünyada Bölgeler Göre Genç İşgücüne Katılım Oranları (%).....	20
Tablo 3: Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri İşgücü Piyasasında Gençlerin Yıllık İstihdam Artış Oranları (%)	22
Tablo 4: Dünyada Yıllar İtibarıyla Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları (%).....	29
Tablo 5: Dünya Ülkeleri Yıllar İtibarıyla İşsizlik Oranları (%).....	30
Tablo 6: Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri İşgücü Piyasasında Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları (%).....	32
Tablo 7: Dünya Geneli Küresel İşsizlik Oranları (%).....	33
Tablo 8: Türkiye’de Ana Yaş Gruplarına ve Yıllara Göre Nüfus Projeksiyonu (Bin).....	36
Tablo 9: Türkiye’de Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İstihdam Oranları (15+yaş) (%).....	37
Tablo 10: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Kadın) (15+yaş) (%).....	39
Tablo 11: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Erkek) (15+yaş) (%).....	40
Tablo 12: Türkiye’de Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İstihdam Oranları (15+yaş) (%).....	42
Tablo 13: Türkiye’de İstihdam Edilenlerin Sektörlere Göre Dağılım Oranları (15+yaş) (%).....	43
Tablo 14: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Kent-Kır Ayrımına Göre İstihdam Oranları (15+ yaş) (%).....	45
Tablo 15: Türkiye’de Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranı (15+yaş) (%).....	46
Tablo 16: Türkiye’de Kadın Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%).....	47

Tablo 17: Türkiye’de Erkek Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%).....	48
Tablo 18: Türkiye’de Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%).....	49
Tablo 19: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Kent-Kır Ayrımına ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (Kent-Kır) (%).....	50
Tablo 20: Türkiye İş Kurumu Tarafından İşe Yerleştirilenler, Kayıtlı İşgücü ve Kayıtlı İşsiz Sayıları (2012-2013).....	58
Tablo 21: Türkiye’de 1923-1929 Yılları İşsizlik Oranları (%).....	73
Tablo 22: Türkiye’de 1930-1949 Yılları İşsizlik Oranları (%).....	75
Tablo 23: Türkiye’de 1950-1979 Yılları İşsizlik Oranları (%).....	79
Tablo 24: Türkiye’de 1980-1999 Yılları İşsizlik Oranları (%).....	83
Tablo 25: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Kentsel Alanlarda Cinsiyete ve Yıllara Göre Oranları (15-24) (%).....	84
Tablo 26: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Nedenlerine ve Yıllara Göre Miktarı (Bin) (15-24).....	89
Tablo 27: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Bin) (15-24).....	91
Tablo 28: Türkiye Geneli Gençlerin Çalıştıkları Sektörler (%) (2012).....	92
Tablo 29: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%).....	104
Tablo 30: Türkiye’de Kadın Genç İşsizliğinin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%).....	105
Tablo 31: Türkiye’de Erkek Genç İşsizliğinin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%).....	106
Tablo 32: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre Oranları (15-24) (%).....	107

Tablo 33: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Kent-Kır Ayrımına Göre Oranları (15-24) (%).....	109
Tablo 34: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı (2013).....	111
Tablo 35: Türkiye’de İstihdamda Kayıt Dışılık (Tarım İstihdamı-Tarım Dışı İstihdam) (2004-2013).....	112
Tablo 36: Türkiye’de Yıllara Göre Ekonomik Büyüme Oranları (%).....	113

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada çoğu ülkenin ortak problemi olan işsizlik sorunu Türkiye'nin de önemli sorunlarından biridir. Bu süreçte Türkiye'de "genç işsizlik" sorunu önemli bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özünde insana yapılan yatırımların ekonomik büyümeyi desteklediği bilinmektedir. Türkiye'nin, gelişmiş Dünya ekonomileriyle rekabet edebilmesi ve merkez ülke konumunda yer alabilmesi için genelde işsizlik ve en temelinde de "genç işsizliği" sorununa etkin bir şekilde çözüm üretebilmelidir.

Bu çalışmanın konusu; Türkiye'de genç işsizliği sorununu irdelemeye yöneliktir. Bu yüzden bu çalışmada Türkiye'nin gelenek ve göreneklerinde de var olan "*insana değer katmak*" ve "*bireylerin ekonomik, sosyal, kültürel değerlerini yükseltmek*" anlamında, gelecek için önce "*iyi bireyler*" yetiştirebilmek koşulunu sağlamak amacıyla "genç işsizliği" sorunu incelenecektir. Çünkü işsizlik sorunundan en fazla etkilenen grupların başında, ekonomik kalkınma ve büyüme anlamında stratejik öneme sahip olma özelliği taşıyan gençler gelmektedir. Gençlerin karşı karşıya kaldıkları bu sorunun çözümü için bugüne kadar çeşitli ekonomi politikaları uygulanmış ve önlemler alınmaya çalışılmış, ancak bunların yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Türkiye, nüfus özellikleri itibarıyla dinamik ve genç bir nüfusa sahiptir. Ancak bu genç nüfusun istihdam imkânları giderek azalmakta ve bu durum ilerlemeyi yavaşlatmaktadır. Türkiye'yi ve özellikle de genç nüfusu gelecek yıllarda böyle bir akıbetten kurtarabilmek için genç nüfusun nitelikli bir şekilde yetiştirilip, istihdamın sağlanması gerekmektedir. Çünkü yaratıcı ve yenilikçi potansiyele sahip üretken gençliğin, işsiz kalmasının maliyetinin yüksekliği bu grubun sorunlarına acilen çözüm bulunmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de işsizlik son derece önemli bir sorundur. Gençlerin işsizliği ise daha da önemlidir. Sorunun önemini göz önüne alarak bu çalışmanın temel hipotezi; Türkiye'de genç nüfusun işsizlik sorununun geçmiş dönemlerde uygulanan istihdam ve ekonomi politikalarına rağmen önlenemediği, geleceğe yönelik bu tehdide karşı gösterilen çabalardan bir sonuç alınmadığı ve genç işsizliği sorununa yeni çözüm önerilerinin getirilmesi gerekliliğidir.

Hipotezin sınanması aşamasında, tümdengelim yöntemi kullanılarak önce teorik kavramsal çerçevede terimler ortaya konulacak, sonra sorununun boyutları irdelenecektir. Ayrıca bilimsel teknikler olan tarihsel analiz ve literatür taraması yapılacaktır.

Çalışmanın temel amacı, genç işsizliği sorununun tüm ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla ele alınarak nedenleri ve sonuçlarının belirtilmesi, sorunun kaynağının tespit edilerek zm yolları sunulması ve zme katkıda bulunma olarak ifade edilebilir.

Tez alışması dört ana bölümden oluşmaktadır. Buna göre Birinci Bölüm’de, işsizliğin teorik altyapısı ortaya konulacak, İkinci Bölüm’de genç işsizliği sorununa Dünya lkeleri açısından bakılarak sorunun boyutları ve sonuçları incelenecektir. nc Bölüm’de Türkiye açısından işsizliğin boyutları irdelenip, uygulanan istihdam politikaları başlıklar altında ortaya konulacak ve Cumhuriyetin ilanından bu yana uygulanan ekonomi politikalarıyla işsizlik sorunu için nelerin yapıldığı tarihsel süreçte ele alınacaktır. Dördüncü ve son bölümde ise Türkiye’de genç işsizliği tüm yönleriyle araştırılarak nedenleri, boyutları ve üzüm yolları sunulacaktır. Yapılan tüm bu araştırmalar bütüncül olarak ele alınıp değerlendirilecek Sonuç Bölümü’nde zm nerileri sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHDAM, İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİĞİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İstihdamın Tanımı ve Türleri

Ülkelerin ekonomik refahlarının üretim düzeylerine bağlılığı bilinen bir gerçekliktir. Bir ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerinin toplamı yani üretim sürecinde çalıştırabildiği üretim faktörlerinin sayısı ile ülkenin milli geliri arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Yani biri artarken diğeri de artmaktadır. Üretim faktörlerinden en önemlisi olan emek, üretim sürecinin olmazsa olmazıdır. Bu yüzden istihdam denilince ilk akla gelen işgücü olmaktadır. Zaten istihdam kelimesi işe koşma anlamına gelmektedir.

Belirli bir yaş diliminin üzerinde olan istihdam edilenlerin, işsizlerin, ve işgücüne dâhil olmayanların tamamı ülke içinde çalışma çağındaki nüfus olarak kabul edilmektedir (Lordoğlu ve Törüner, 1995: 18). İşgücü ise, ülkede istihdam edilenler ile işsizlerin toplamı olarak ifade edilmektedir (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

İşgücü toplumda çalışma yaşına, çalışma arzu ve gücüne sahip olan bireyleri kapsayan bir kavramdır. Başka bir ifadeyle bir ülkenin faal nüfusedir. Faal nüfusla kastedilen ise yaygın olarak kabul gören görüşe göre 15-64 yaş arasındaki nüfus miktarıdır (Şahbudak, 2004: 3). Birçok kaynakta 15-64 yaş arasına çağ nüfus da denmektedir.

İşgücü piyasası ise, işgücü arz ve talebinin buluşma noktasıdır. İşgücü piyasasının iki önemli göstergesi olan istihdam ve işsizlik verileri ekonominin sağlıklı işleyip işlemediği ile ilgili bilgi vermektedir (Tansel, 2012: 20). İstihdam politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

TÜİK'e göre İşgücüne Katılım Oranı (İKO), *istihdamın, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranına* denmektedir (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

Nüfusun işgücüne katılmayan kısmının işgücü toplamına oranı ise bağımlılık oranını verir (Kepenek ve Yentürk, 1997: 375).

Toplumun istihdam koşullarının belirlenebilmesi açısından işgücüne katılım oranı verileri önem taşımaktadır.

İstihdam, ekonomik bir kavram olarak karşımıza çıkar ve bir ülkedeki mevcut işgücünün yani emeğin, ekonomik faaliyetleri gerçekleştirmesi sonucunda sürekli olarak çalıştırılması olarak tanımlanır. Yani bu alan, emeğin değerlendirilmesini kapsar. İstihdam sorununun kilit noktasını emek faktörü yani işgücü oluşturmaktadır.

TÜİK'in yaptığı tanımlamaya göre istihdam, *iş başında olanlar ve iş başında olmayanlar grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus olarak belirtilmektedir. İşbaşında olanlar, yevmiyeli, maaşlı, ücretli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişiler bu grubun içindedir. İşbaşında olmayanlar ise, işi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmasa da kendi hesabına ve işverenler istihdamda kabul edilmektedirler* (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

İstihdam düzeyi kavramı ise, çalışma düzeyini ifade etmekte ve istihdam edilenlerin işgücüne katılımını göstermektedir. İstihdamda işgücünün tam zamanlı olarak çalıştırılmasına yönelik bir uğraş söz konusudur. Çünkü tam olarak çalıştırılma gerçekleştirildiğinde ülkede toplumsal ve sosyal anlamda emeğin gücünden gerçek anlamda eksiksiz olarak yararlanma sağlanmış olacaktır (Şahbudak, 2004:5).

İstihdam oranı, *istihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır* (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

İstihdamla ilgili diğer kavramlar ise kurumsal ve kurumsal olmayan sivil nüfustur. Buna göre kurumsal nüfus, günlük yaşam gereksinimleri yasal bir düzenlemeye göre kurulan, bireysel karar ve davranışlarını yetkili otoritenin koyduğu kurallara bağımlı olarak devam ettiren, ancak bireysel harcamalarına karar

verebilenlerin yaşadıkları alanlarda yaşayan nüfusa denmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2007: 8).

Kurumsal olmayan nüfus ise, üniversite yurtları, yetimhane, özel nitelikteki hastane, huzurevi, hapisane ve kışlalarda vb. yerlerde ikamet edenlerin dışında kalan nüfustur. Kurumsal olmayan nüfusun içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştakilere ise kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus denmektedir (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

İstihdam türleri iktisat literatüründe üç kategoride analiz edilmektedir. Birincisi tam istihdam durumu, ikincisi eksik istihdam, üçüncüsü ise aşırı istihdam durumudur. İstihdam kavramı bu kavramlar çerçevesinde incelenecektir.

1.1.1. Tam İstihdam

Ekonomilerde karar alıcıları zorlayan en temel konu kaynakların tam ve etkin kullanımudur. Bu amaçla ülke ekonomilerinde istihdamın tam anlamda karşılanması istenilen ve aranılan bir durumdur. İşte bu sebeple öncelikle tam istihdam durumu incelenecektir.

Çalışma beceri ve arzusunda olan herkesin, cari ücret ve çalışma şartlarında üretimde yer almasına tam istihdam denilmektedir. Ekonomi tam istihdamda iken bir alanda istihdamın artırılması sadece diğer bir alandaki istihdamın düşürülmesi ile gerçekleşebilmektedir. Hiç işsizlik yoktur demek ise yanlıştır. Çünkü ekonomi teorisine göre, bir ekonomide yapısal ve friksiyonel işsizlik türlerinin görülmesi tam istihdama engel değildir (Yıldırım vd., 2012: 365).

Tam istihdam durumu istenilen ve aranılan bir durum olmakla birlikte, bir ekonomideki tüm kaynakların üretim sürecinde bulunması ve eksiksiz bu sürecin devam etmesi gerçekte teorik bir durumdur. Çünkü her ekonomide üretim faktörleri atıl kalabilmekte veya örneğin bir miktar işgücü daha iyi bir iş bulabilmek için kendiliğinden ya da işlerine son verilmesi nedeniyle veya benzeri nedenlerle işsiz kalabilmektedir.

İstihdamın olabildiğince gerçekleştirildiği, sermayenin tam kapasitede üretim sürecine katıldığı bir süreç olan tam istihdam durumunda ülkelerin gelir

paylaşımı konusunda toplumun tüm kesimlerini gözeterek hareket etmeleri halinde gerçek anlamda tam istihdam süreci gerçekleşecektir. Gelirin adil bir şekilde dağılımı da sağlandığında ülke refah devleti haline gelmiş demektir.

1.1.2. Eksik İstihdam

Eksik istihdam durumu, mevcut üretim faktörlerinden bir kısmının üretim sürecine katılamaması veya bir kısmının boşa kalmasıdır. Bazı işçiler mevcut çalışma koşullarında ve cari ücret seviyelerinde çalışmak istedikleri halde iş bulamadığından kimi sermaye malları boşa beklemektedir. Ekonomilerin tam istihdamı yakalamaları güç olduğundan, çoğu eksik istihdam durumundadır denilebilir (Pekin, 2007:101)

Eksik istihdam tanımı yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak “*zamana bağlı eksik istihdam*”, “*yetersiz istihdam*” kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir. Zamana bağlı eksik istihdam, *referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak kırk saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir*. Yetersiz istihdam ise, *zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son dört hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulunduğu takdirde iki hafta içinde çalışabilecek durumda olan kişilerdir* (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

Dar anlamıyla istihdam, üretim faktörlerinden emeğin üretim sürecinde bulunmasıdır. Bu nedenle ekonomi eksik istihdam durumunda iken o ülkede yaşayan bireylerin refah seviyelerinin artışı, ancak yeni istihdam olanaklarının yaratılabilmesi koşuluyla gerçekleşebilir.

1.1.3. Aşırı İstihdam

İhtiyaçlar sınırsız ve sonsuzdur. İşte bu anlamda mevcut bir ekonomide üretim faktörlerinin tümünün üretim sürecinde kullanılıyor olmasına rağmen, hala üretim talep ediliyorsa bu ekonomide aşırı istihdam söz konusudur diyebiliriz.

Aşırı istihdam durumu ile çok fazla karşılaşmamaktadır. Çünkü tüm üretim faktörlerinin tam kapasitede ve sınırsız bir şekilde kullanılması pek mümkün olamamaktadır.

Bu istihdam, genellikle gelişmiş sanayi ülkelerinde görülen bir istihdam türüdür. Bunun önüne geçilebilmesi için daraltıcı para ve maliye politikalarının devreye sokulması gerekmektedir.

1.1.4. Kayıt Dışı İstihdam

İstihdamda olmasına rağmen bir kişinin çalışma süresi ya da aldığı ücret miktarı ile ilgili bilgilerin, işveren tarafından kamu kurumlarına bildirilmemesi veya eksik bildirilmesi durumuna kayıt dışı istihdam denilmektedir (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 8). Hiç bir sosyal güvencesi olmadan çalışan kesim, ekonominin görünmeyen yüzü ve en büyük sorunlarından bir tanesidir.

Kayıt dışı ekonominin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkan kayıt dışı istihdam tanımı *“istihdam faaliyetlerinin resmi belgelere dayandırılmaması ve böylece resmi kayıtlara girmemesi bunun sonucu olarak da vergisel ve zorunlu sosyal yükümlülükler de dâhil olmak üzere tüm yükümlülüklerin, mal, ve sosyal güvenlik kurumlarının denetim alanının dışına çıkarılması”* olarak ifade de edilebilir (Sayın, 2011: 40).

Ekonomik yapının en önemli sorunu ise kayıt dışılıktır. ILO tarafından ileri sürülen ve kabul gören yaklaşıma göre, gelişmekte olan ekonomilerin nüfus artışları ile ekonomik büyüme oranlarının arasında uyumsuzluk oluşmakta ve bu fazla işgücü kayıt dışı olarak istihdam edilmektedir. Kayıt dışı alanda genellikle, düşük gelirli aileler ve gençler çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır (Okur, 2014: 82).

1.2. İşsizliğin Tanımı ve Türleri

Küreselleşen dünyada 1980’li yıllardan itibaren daha büyük bir artış gösterdiği görülen işsizlik artık kanıksanmış, içerik değiştirerek yeni bir nitelik kazanmıştır.

Her ne kadar görmezden gelinmek istense de bu sorun ekonomik boyutunun yanında sosyal ve psikolojik anlamda da toplumu etkilemektedir.

TÜİK'in tanımlamasına göre işsiz, *referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan onbeş ve daha yukarı yaştaki fertler işsiz nüfusa dahildirler* (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

Bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve aynı zamanda çalışmayı isteyen kişilerin bir kısmının işinin olmaması durumuna ise işsizlik denir. İşsizlik sadece gayri iradi işsizliği kapsar. Bunu şöyle de belirtebiliriz, işsizlik hem iradi hem de gayri iradi işsizliği birlikte kapsamaktadır (Ünsal, 2011: 20).

Makro ekonomik sistemler üzerindeki etkileri artık tartışılmaz olan işsizlik sorunu, dünya ülkelerindeki bireylerin refah seviyelerini belirlemede son derece önemli bir noktaya gelmiştir.

Merkezinde bireyin olduğu ve tüm insanlığı ilgilendiren bu sorunun aşılabilmesi için istihdamın artırılması yönünde yeni makro düzenlemelerin yapılması zorunludur.

İstihdam ve işsizlik kavramları iki farklı kavram olsa da aslında bireyi ortak payda alan, bireylerin sonucuna katlandıkları, etkiledikleri ve etkilendikleri bir madalyonun iki farklı yüzüdür.

İşsizlikle ilgili olarak işsizlik oranı kavramına da değinmek gereklidir. TÜİK'e göre işsizlik oranı, *işsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır* (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).

Başka bir ifade ile, işsiz olarak kabul edilen kişilerin sayılarının, toplam işgücü sayısına oranı olarak tanımlanır ve yüzde cinsinden ifade edilmektedir (Tansel, 2012: 87). Türkiye'deki işsizlik oranı, aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır.

İşsizlik oranının hesaplanması;

İşsizlik Oranı= (işsiz sayısı/işgücü)x100 olarak yapılmaktadır.

İşsizlik oranı genellikle bir ülkedeki piyasaların durumunun yaygın kullanılan göstergesi ve ayrıca o ülkenin genel ekonomik durumunun önemli bir ölçütüdür (Byrne ve Strobl, 2004: 465).

İşsiz insanların durumu iki şekilde yorumlanabilir: Ya iş bulmak için durumunu net olarak ortaya koyamıyor ya da gerçekten iş bulamıyorlardır (Kingdon ve Knight, 2006: 294).

İşsizlik durumunu farklı şekillerde sınıflandırabiliriz. Bireylerin hangi sebeplerle işsiz kaldıkları kesin olarak söylenemese de, değişik nedenlere dayalı olsa da işsizliğin boyutları belirlenebilir (Yıldırım vd., 2012:362).

TÜİK'in işsizlik, işgücü ve istihdama dair *veri kaynakları belirledikleri örnekleme yöntemine göre seçilen hane halklarından derlenmektedir. Hanehalkı İşgücü Anketlerinde kullanılan istatistiki birim "hanehalkları" dır. Hanehalkında bulunan tüm fertlere dair demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, hanehalkı reisine yakınlık) alınmaktadır. İşgücü durumunun tespitine yönelik sorular ise onbeş ve daha yukarı yaştaki fertlere sorulmaktadır. Veri toplama şekli, anket olup, anketörler tarafından yüzyüze görüşme yöntemi ile uygulanmakta ve veriler alan uygulaması esnasında doğrudan dizüstü bilgisayarlara kaydedilmektedir. Anketin 2014 yılı itibarıyla dönemlik örnek hacmi 44.000 hanehalkıdır (TÜİK, Erişim Tarihi: 19.07.2014).*

İşsizlik kavramı, tespit edilen rakamlarla ifade edilmektedir. Ancak işsizlik tanımını kendi içerisinde çeşitli türlere ayrılmaktadır.

İşsizlik türleri, arızı işsizlik, yapısal işsizlik, açık işsizlik, gizli işsizlik, iradi işsizlik, gayri iradi işsizlik, konjonktürel işsizlik ve mevsimlik işsizlik olarak sınıflandırılmaktadır.

1.2.1. Arızı İşsizlik

Ekonomik olarak gelişmiş olsun veya olmasın her ülkede rastlanabilecek bir işsizlik türüdür. Emek piyasasının iyi işlememesinden kaynaklanan geçici işsizlik durumudur. Bu işsizliğin sebepleri nerede iş bulabileceğini bilmeyen işçilerin

varlığından kaynaklanan veya yer değiştirmenin masraflı olması gibi durumlardır (Üstünel, 1990: 173-174).

Bir ekonomide mevcut olan boştaki işler ile iş arayanlar arasındaki bilgi akışı arasında sıkı bir bağ kurulduysa, o ekonomide işsiz kalma süresi de o kadar azalır. Ayrıca arızı işsizliğin iki özelliği vardır. Bunlardan birincisi, arızı işsizler o ekonomide mevcut bulunan işlerin gerektirdiği vasıflara sahiptirler ve ikincisi de arızı işsizlik kısa süreli olup dolayısıyla bu kişiler ancak bir iş bulana kadar işsizdir (Ünsal, 2011: 109).

Arızı işsizlik, daha iyi çalışma koşullarına sahip olabilmek ve daha yüksek ücret elde etmek amacıyla işçilerin meslek ve yer değiştirmeleri durumunda görülmektedir. Bu tür işsizliğe, işçinin çalışmakta olduğu yerden başka bir yere veya mesleğinden bir başka mesleğe geçmesi aşamasında işsizlik durumuyla karşılaşmaktadır (Pekin, 2007: 105)

İşletmelerde işçi devir daimi yüksek olduğu zaman arızı işsizlik de fazla olur. Ekonomide arızı işsizlik oranı işçi sendikalarına göre mevcut çalışanların % 1-2'lik bir oran olması gerekirken, işverenlere göre ise % 3-5'lik bir oran beklenebilmektedir (Yavuz, 2012: 47).

Arızı işsizliğin varlığı, işgücü piyasasının kendine has, onu diğer piyasalardan ayıran özelliklerini de açıklamaktadır. İşgücü piyasasında işlemler diğer piyasalara göre daha çok kişisel bazda, işçi ile işveren arasında yapılan sözleşmelerle gerçekleşmektedir. İşçiler için iş bulma ve aramanın, işverenler içinse işçi bulup istihdam etmenin zaman alması sebebiyle her zaman bir miktar arızı işsizlik bulunacaktır (Oktay, 2006: 195). Bu nedenle ekonomilerde bu tür işsizliğin görülmesi doğal karşılanmalıdır.

1.2.2. Yapısal İşsizlik

Ekonomide meydana gelen yapısal değişikliklerin neden olduğu, bazı becerilerden vazgeçilmesi veya teknolojik gelişmelere bağlı olarak emek talebinin yapısının değişmesi sonucunda görülen işsizlik türüdür (Yıldırım vd., 2010: 31). Örneğin, sofralarda artık tahta kaşıklar yerini çelik kaşıklara veya bakır tencereler

yerlerini emaye ve çelik tencerelere bırakmıştır. Dolayısıyla önceki ürünleri üreten işgücüne ihtiyaç kalmadığı gibi yeni ürünleri üretecek bilgi ve beceriye sahip işgücüne ihtiyaç duyulmaya başlanacaktır.

Yapısal işsizliğe “uyumsuzluk işsizliği” de denilebilir. Yapısal işsizlerin yaşadıkları coğrafi bölgeyi değiştirmeleri, bilgi ve becerilerini artırmaları ve teknolojik gelişmelere ayak uydurarak iş bulabilmeleri arızı işsizlerin iş bulabilmelerine göre daha uzun zaman sürer (Ünsal, 2011: 110).

Yapısal işsizlik, gelişmekte olan ülkelerde tarımdan sanayiye hatta sanayi sektörünün de atlanarak doğrudan hizmet sektörüne geçilmesi nedeniyle ortaya çıkarken, gelişmiş ülkelerde ise yetişmiş işgücü talebinin karşılanamaması nedeniyle görülmektedir (Erol, 2013b: 51).

Yapısal işsizlik ile arızı işsizlik birbirine benzemektedir. Ancak yapısal bir nedenden dolayı işsiz kalan bireyin önüne çıkan engeller, arızı nedenli işsizlikte işsiz kişinin işe girmesinin önündeki engellerden daha ciddidir (Yıldırım vd., 2012: 365). Aynı zamanda yapısal işsizlik, arızı işsizlikten kaynaklanan sebeplerin uzunca bir süre devam etmek durumunda da artmaktadır.

Özetle yapısal işsizlik, ekonominin yapısal olarak dönüştüğünün ve az gelişmiş bir ülkeden gelişmekte olan bir ülke konumuna geldiğinin bir göstergesidir.

Bir ekonomideki yapısal işsizliğin önlenmesi için, işsizleri yeniden eğitip diğer sektörlerde iş bulabilmelerine yardımcı olmak ve eğitim programlarına önem vermek gerekmektedir (Ertek, 2009: 328).

1.2.3. Açık İşsizlik

Açık işsizlik, bir kişinin para kazanacak veya geçimini sağlayabilecek anlamda yapacak bir işinin olmamasıdır (Yıldırım vd., 2012: 362).

Bu işsizlik türü istatistiklere yansıyan rakamları ifade etmektedir. Bu tür işsizlikte kişi cari, genel geçer bir ücret düzeyinde çalışmayı istemektedir ancak iş bulamamaktadır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 43). Yani bir işsizinin açık işsiz

olarak nitelendirilebilmesi için çalışma arzusu ve gücüne sahip olması esastır. Bu durumda çalışmak istemediğinden işsiz kalanlarla, çalışmayı istemesine rağmen aklen ve bedenen çalışacak gücü olmayıp işsiz kalanlar açık işsizler grubunda değerlendirilmez (Bocutoğlu, 2011:72).

1.2.4. Gizli İşsizlik

Gelişmiş ülkelerde işsizlik sorununun önlenmesi için işsizlik oranının ölçülmesine önem verilmektedir. Gelişmiş ülkelerde işsiz kalan kimseler kurumlara kayıt yaptırarak belirlenmektedir. Bu kayıtlar sonucunda ulaşılan işsizlik istatistikleri, bu ülkelerde işsizliğin boyutunu her an belirleyebilecek durumdadır. Oysa gizli işsizlik türünde durum farklı olup, işsiz sayılması gerekenler çalışıyor olabilirler veya çalışıyormuş gibi de gözükabilirler (Üstünel, 1990: 172).

Gizli işsizlik, bir kişinin açık bir şekilde işsiz statüsünde olamamasına rağmen, gerçekte üretim sürecine katkısının olmadığı bir durumdur (Yıldırım vd., 2012: 362). Yani çalışır görüldüğü halde, çeşitli sebepten üretime hiç katkısı olmayan veya yeterince katkısı olmayan, kısacası, düşük verimle çalışan işçileri ifade eden bir kavramdır (Yavuz, 2012: 45).

Gizli işsizliği belirleyen iki temel etken bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kamu sektörünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı, diğeri ise tarım sektörünün GSYİH'daki payıdır (Bocutoğlu, 2011: 77).

Bu tür işsizlikte emeğin marjinal fiziki verimliliği sıfırdır.

1.2.5. İradi İşsizlik

Kendi tercihleri doğrultusunda, cari bir ücret düzeyinin üstünde ücret istemesi nedeniyle mevcut iş imkânları dâhilinde iş bulamayanların oluşturduğu gruba denir. Bu kişilerin bir işe girme imkânları vardır ancak kendi istekleri doğrultusunda gönüllü olarak işsiz kalmayı tercih etmektedirler.

Bu tür işsizlere ekonomide verecek iş vardır. Ancak onlar ya daha yüksek ücret tercih ettikleri veya daha iyi çalışma koşulları istedikleri ya da çalışmayı sevmedikleri için işsiz kalmaktadırlar (Pekin, 2007: 103-104).

Bazı insanlar sırf tembel bir yapıya sahip oldukları için çalışmayı istemezler, en ufak bir sebebi bile bahane ederek aylak dolaşmayı yeğlerler. İradi işsizliğin diğer bir sebebi de “istismar edilme korkusu” olabilir. Bu korkuya sahip kişiler, günün şartlarına uyarak çalışmayı kabul ettiklerinde istismar edildiklerine inanırlar ve yürürlükteki ücret düzeyinde çalışmayı reddederler (Üstünel, 1990: 168).

1.2.6. Gayri İradi İşsizlik

Gayri iradi işsizlik türü işçinin cari ücret düzeyinde çalışmaya razı olduğu halde kendi isteği dışında iş bulamaması durumudur. Bu durum işgücü arz fazlasının olduğu durumlarda ortaya çıkar. Emek piyasasında görülen bir durum olup, gönüllü bir tercih değil irade dışıdır (Yıldırım vd., 2012: 363-364).

Gayri iradi işsizlik durumu teknolojik gelişmelerin ve uzmanlaşmanın çok hızlı ilerlediği ekonomilerin önemli bir sorununu olup, bireyler kendi istemleri dışındaki bu duruma müdahale edemedikleri gibi sonuçlarından da son derece olumsuz etkilenmektedir.

İş bölümü ve uzmanlaşmanın ileri boyutlarda olduğu toplumlarda sıklıkla görülen, ekonomik açıdan ise esas üzerinde durulması gereken işsizlik türüdür. Bu işsizlik türünde kişiler kendi istekleriyle böyle bir duruma düşmedikleri gibi bu durumdan kurtulabilmeleri de yine kendi gayretlerine bağlı olamamaktadır (Üstünel, 1990: 169).

1.2.7. Konjonktürel İşsizlik

Makro ekonomik analizlerde asıl önemsenen bu işsizlik türüdür. Bu işsizlik türünde işsizlik yalnızca ekonominin canlanması ile azaltılabilir. Bu işsizliğin önlenmesi için gerekli olan ise ekonomi politikası araçlarının doğru kullanılmasıdır (Ertek, 2009: 328).

Bu işsizlik türü devrevi bir işsizlik türüdür ve ekonomilerin genişlemesi ve daralması durumlarında dönem dönem ortaya çıkabilir.

Ekonominin genişlemesi; toplam talep miktarının, istihdam seviyesinin ve milli gelir düzeyinin artması ile ekonominin canlanması durumudur. Ancak bir süre

sonra ekonomi daralma dönemine girer. Bu dönemler birbirini izleyen dönemler olup bu iki dönem arasındaki zaman aralığına konjonktür devresi denmektedir (Bocutoğlu, 2011: 75). Konjonktür devrelerinde iki dönem aralığında iş kayıpları yaşanabilmektedir.

Konjonktürel işsizliğe daha çok sanayileşmiş ülkelerde rastlanmaktadır. Konjonktür evreleri dönemsel olduğu için, konjonktürel işsizlik de geçicidir ancak ekonomi üzerinde yaygın bir etkiye sahiptirler. Bu tür işsizliğe verilebilecek en iyi örnek 1929 ekonomik buhranıdır (Pekin, 2007: 106).

Bu tür işsizlik ülkelere, ekonomik açıdan zarar verdiği gibi, sosyal açılardan da zararlar vermektedir.

1.2.8. Mevsimsel İşsizlik

Gelişmekte olan ülkelerde daha çok görülen, mevsimlik veya sezonluk olarak yaşanan işsizlik türüdür. Tarım ağırlıklı ekonomik yapılanma içinde karşılaşılan, mahsulün belirli aylarda elde edilmesi, iklim ve çevre koşullarından kaynaklanan bir özellik sergiler. Tarım sektöründe çalışanlar yılın belli bir döneminde faal çalışırlar, diğer dönemlerde faal çalışılan dönemin kazancı ile geçinirler (Lordoğlu ve Törüner, 1995: 183). Tarım sektörünün yanında turizm, inşaat gibi alanlarda da görülebilen bir işsizlik türüdür.

Gelişmiş ülkelerde mevsimsel işsizlik genellikle mal talebindeki değişimlerden meydana gelmektedir. Az gelişmiş ülkelerde ise malın arzı ile ilgili olup üretimde görülen mevsimsel değişimlerden kaynaklanmaktadır (Erol, 2013b: 52).

Mevsimsel işsizlik, sadece iklim şartlarından değil aynı zamanda toplumun alışkanlıklarından veya sosyal nedenlerden, bazen de dini veya milli bayramların mevcudiyetinden dolayı mevsimlik dalgalanmalar oluşabilir. Bayramlar yaklaşırken artan, bayram geçtikten sonra duraksayan iktisadi faaliyetlerde ülkemizde bu tür dalgalanmalar görülmektedir (Üstünel, 1990: 170).

Mevsimsel işsizlik belli sektörlerde görüldüğünden ve uzun dönemde pek etkili olmadığından diğer işsizlik türlerinden ayrılır.

Türkiye’de mevsimsel işsizliğin Temmuz ile Ağustos aylarında düşük oranlarda görüldüğü, Aralık ile Şubat aylarında ise en yüksek seviyeye ulaştığı bilinmektedir (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 48).

1.3. Genç İşsizliğine İlişkin Tanım ve Kavramlar

Aşağıda konunun daha iyi irdelenebilmesi için genç işsizliğine ilişkin tanım ve kavramlara yer verilecektir.

1.3.1. Genç Tanımı

Genç kelimesi, spesifik bir kavram olup bireylerin çocukluktan başlayarak hayatları süresince yaşadıkları dönemlerden en faal olunan, duygularda coşkunun ön planda yaşandığı, hayata dair tecrübelerin henüz yetersiz olduğu, 15-24 yaş aralığındaki grubu ifade eden bir kavramdır.

Çocukluk evresinden yetişkin bir birey olmaya yönelik bir süreç olan “gençlik çağı” bireylerin kendilerine özgü bir yaşam tarzı oluşturdukları, yine kendilerine özgü iletişim kurma biçimi ve düşünce yapısı geliştirdikleri bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu fizyolojik değişiklikler sonucunda genç asi davranışlar, ani kararsızlıklar gösterebilir. Fakat aynı zamanda coşkulu, idealist, yaratıcı, üretici, sağlıklı ve uyumlu bir birey olmaya doğru yönelir (Baran, 2013: 10).

Bireyler çocukluk, gençlik ve olgunluk gibi farklı evrelerden geçerler. Bu ayrımındaki farklı dönemlerden de anlaşılacağı üzere, her bir dönemin kendine özgü farklı özellikleri vardır. Ancak bir insanın hayatının en önemli ve verimli dönemini “gençlik” dönemi oluşturmaktadır. Gençlik dönemini belirleyen birçok biyolojik ve fiziksel özelliklerin yanı sıra, bireylerin ilgileri ve hedeflerinin oluşması, bu dönemi diğer dönemlere nazaran daha ön plana çıkaran sebeplerden bazılarıdır (Murat ve Şahin, 2011a: 33).

1.3.2. Genç İşgücü Tanımı

İşgücü, istihdam içinde yer alan çalışma çağındaki nüfus ile işsizlerin sayısının toplanması ile belirlenir (Tansel, 2012: 62). Genç işgücü ise, 15-24 yaş

grubu arasında olan ve bu yaş grubunda istihdam içerisinde yer alanlar ile işsizlerin toplamı olarak ifade edilmektedir.

1.3.3. Genç İşsizliği Tanımı

Genç işsiz 15-24 yaş aralığında olup referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış, ancak çalışmaya hazır olan cari ücret düzeyinde iş bulamayıp aktif olarak iş arayan kişidir (Erol, 2013a: 18).

Çalışma irade, istek ve gücüne sahip olmasına ve cari ücret düzeyinden iş aramasına rağmen bulamamış ve karşılaştığı bu durum kesinlikle kendi isteği dışında olan 15-24 yaş aralığında bulunan kişiye genç işsiz denir. Bu şekilde ortaya çıkan işsizlik durumu ise “genç işsizliği” olarak tanımlanmaktadır (Murat ve Şahin, 2011a: 43). Genç işsizliği, işgücü piyasasında emek talebi ile emek arzı arasındaki uyumsuzluğun emek aleyhinde görülmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır (Özaydın, 2013: 124).

Genç kelimesinin tanımı kurumsal, kültürel ve politik faktörlere göre değişik yaş gruplarıyla ifade edilmektedir. Mesela, İngiltere’de genç istihdamı politikaları 16-18 yaş grubuna yönelik iken, İtalya’nın Kuzeyinde 14-29, Güney İtalya’da ise 14-32 arasındaki yaş grubu ile ifade edilmektedir. Ancak çoğu ülkede Birleşmiş Milletler’in tanımında olduğu gibi “genç” 15-24 yaş grubudur (Gündoğan, 1999: 65).

Genç işsiz tanımındaki yaş sınırı zamanla farklı şekillerde de kabul görmüştür. Örneğin, lisansüstü eğitim yapanlarla, eğitim sürelerinin uzaması nedeniyle daha geç yaşta çalışmaya başlanması sebebi ile genç işsizliğinde üst limit 24 olan yaş ortalamasının 29 yaşına kadar çıktığı da görülmüştür (Atabey, 2013: 172).

Genç işsizliği oranı ise, 15-24 yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubunda bulunan işgücü sayısına oranına denir.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİ

2.1. Dünyada Genç İşgücü ve İstihdamı

Genelde işsizlik özelde ise genç işsizliği sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası bir sorundur. İşsizlik sadece ekonomik anlamda önemli bir sorun olmayıp toplumun tüm kesimini derinden etkileyen, beraberinde toplumsal problemleri de getiren çok ciddi bir olgudur. Bu yüzden işsizlik oranları aşağıya çekilmelidir (Bayraktar ve İncekara, 2013: 17).

Özellikle son yıllarda işsizliğin boyutlarındaki artış tüm Dünya ülkelerinin ortak sorunu haline gelmiştir. Dünya işgücü piyasası açısından da oldukça büyük bir kriz yaşanmaktadır (Gökdere, 2013: 23).

Dünya işgücü yapısının ana eğilimine bakılacak olursa, Dünya işgücü yaşlanmaktadır diyebiliriz. Örneğin 1990-2003 yılları arasında Dünya genelinde çalışanların ortalama yaş düzeyi 36.5'tan 37.6'ya yükselmiştir. Genel olarak bakılacak olursa toplam işgücünün içindeki genç işgücünün (15-24 yaş) payı düşmekte, bunun haricindeki (25-54 yaş) işgücü ve daha yaşlı (55+ yaş) işgücünün payı artmaktadır. İşgücünün yaşlanması, demografik dönüşümle bağlantılı olarak nüfusun yaşlanmasıyla da ilgilidir ve işgücünün yaşlanması durumu özellikle gelişmiş ve yüksek gelirli ülkelerde ciddi bir sorundur (Ghose at all, 2010: 32-33).

Küreselleşen Dünyada ülkelerin işgücü yapılarının ve bunlarda görülebilecek değişimlerin kestirilmesi zordur. Bu bakımdan genç işgücünün istihdama katılmasının ileriki dönemlerde ne yönde bir seyir izleyeceği merak edilmektedir.

Dünya genelinde işgücü piyasasının eğilimleri aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu tabloya göre Dünya geneli, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ülkeleri ve Türkiye'de ekonomik büyüme, kadın ve erkek nüfusun işgücüne katılım oranı ve istihdamın sektörlere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Dünyada İşgücü Piyasası Eğilimleri (2007-2013) (%) (Nüfus, Milyon)

DÜNYA							OECD	TÜRKİYE	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012	2013
Ekonomik Büyüme	5.2	3.0	-0.7	5.1	3.9	3.2	1.4	2.2	4.4*
Nüfus (Milyon)	6.661	6.739	6.817	6.895	6.974	7.010	1.246	75.6	76.6
İşgüc.Kat.Ora.-İKO	64.8	64.6	64.3	64.1	64.1	64.1	73.8	50.0	50.8
Kadın İKO %	52	51.7	51.4	51.2	51.1	51.1	64.6	29.5	30.8
Erkek İKO %	77.6	77.5	77.3	77.1	77.1	77.1	83.3	71.0	71.5
İstihd. Art.Oranı %	1.7	1.1	0.4	1.4	1.5	1.3	1.5	2.9	2.9
İstihdam Oranı %	61.3	61	60.3	60.3	60.3	60.3	65.1	45.4	45.9
Kadın İsth.Oranı %	49	48.7	48.1	47.9	47.9	47.9	57.2	26.3	27.1
Erkek İsth.Oranı %	73.6	73.3	72.6	72.6	72.7	72.7	73.2	65.0	65.2
İstihdam Dağıl. %	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tarım	35.5	35	35	34	33.3	33.5	5.0	24.5	23.6
Sanayi	22.1	22.1	21.8	22.1	22.6	22.5	22.1	26	26.0
Hizmetler	42.4	42.9	43.2	43.9	44.1	44.0	72.9	49.5	50.0

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, 2013b: 8

* 2013 yılı ilk dokuz aylık veri

Dünya nüfusu 2007 yılında 6.661 milyon iken, 2012 yılı itibari ile 7.010 milyona ulaşmıştır. Giderek artan nüfusa karşın, işgücüne katılım oranı incelendiğinde bu oranda artışın yaşanmadığı görülmektedir.

Bir ülkenin nüfusu ve nüfusun yapısı o ülkenin sahip olduğu işgücünün hacmini belirleyebilme açısından önemli olsa da tam anlamıyla yeterli değildir. Ülkelerin nüfusu için düşünülecek olursa asıl işgücü kaynağı 15-64 yaş grubudur. Ancak bunların ekonomik açıdan tamamının faal olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Çalışma çağındaki nüfusun işgücüne katılacak kısmını o ülkedeki sosyolojik, ekonomik ve kültürel faktörler belirlemektedir (Murat, 2000: 311).

Geçmişte görülen eğilimler göstermektedir ki, ileride Dünya nüfusunun işgücü potansiyeli daha yaşlı ve eğitilmiş olacaktır. Eğitimde ise, cinsiyet ayrımının azalacağı da beklenmektedir. Ancak Dünya işgücü içerisinde kadının ne oranda yer alacağını kestirmek zordur. Dünya ülkelerini genç işgücü anlamında pek çok

zorluklar beklemektedir. Ancak bu zorlukların aşılabilmesi için uluslararası topluma çok önemli görevler düşmektedir (Ghose at all, 2010: 36).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ekonomik büyüme dünya ülkeleri açısından bakıldığında 2008 Ekonomik Kriziyle birlikte azalma eğilimine girmiştir. Ancak buna karşılık Dünya nüfusu artarken işgücüne katılım oranı düşmektedir. Erkek nüfusun işgücüne katılım oranı, kadın işgücünün işgücüne katılım oranına göre daha fazladır. Fakat bu oran yıllar itibarıyla azalış göstermiştir. Kadınların işgücüne katılım oranı ise erkek işgücüne göre daha az olmakla birlikte bu oranın da zaman içinde azalma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 1’den anlaşıldığı üzere Türkiye’de, kadınların işgücüne katılım oranı düşük hatta Dünya genelinden daha da düşüktür. Kadınların işgücüne katılım oranı 2013 yılında Türkiye’de % 30.8 olarak görülürken, erkeklerde bu oran % 71.5’e çıkmaktadır.

Bireylerin sosyal statüleri vardır. Bireylerin kendilerinin veya aile üyelerinin mevcut sosyal statülerini geliştirme çabaları, örneğin kadınların iyi bir statüde evlilik yapabilmek, belli yaştakilerin çevre, arkadaş bulabilmek gibi nedenleri, işgücüne katılım oranının artmasına yol açan unsurlardandır. Bu unsurların varlığı bilinse de, sonrasında kadınların çalışma hayatından ev hanımlığına dönüşüyle kadınların işgücüne katılım oranları istatistiklerde düşük çıkmaktadır (Murat, 2000: 313-314).

Tablo 1’de dünyada işgücünün durumunun istihdamın içerisinde sektörel açıdan incelenmesinde ortaya çıkan sonuçta, en düşük istihdamın sanayi sektöründe olduğu görülmektedir. Sektörler açısından Dünya genelinde, pastadan en fazla dilimi alan hizmetler sektörü yıllar itibarıyla oranını yükseltmekte, tarım sektörü gerileme trendinde devam etmekte, buna karşılık sanayi sektöründe az da olsa artış eğilimi görülmektedir.

Dünya genelinde işgücü piyasası olumsuz eğilimler içermekte ve krizin işgücü piyasasındaki olumsuz etkilerinin daha uzun süreli hissedileceği görülmektedir. Bu açıdan işgücü piyasasına yapılabilecek kamu müdahalelerinin krizin başlamasından önceki dönemlerden farklı bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi

gerektiği görülmektedir. İşgücü piyasası üzerine daha derin ve hızlı analizlerin yapılması artık neredeyse zorunluluk halini almıştır (Türkiye İş Kurumu, 2013a: 8).

Tablo 2’de Dünyada bölgeler göre genç işgücüne katılım oranları verilmiş, bölgeler itibarıyla ve yıllara göre değişimler gösterilmiştir.

Tablo 2: Dünyada Bölgeler Göre Genç İşgücüne Katılım Oranları (%)

BÖLGELER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Dünya	53.2	52.6	52.1	51.6	51.4	51.2	50.5	49.8	49.2	48.5	47.7	47.6	47.3	47.4
Gelişmiş Ekono.ve AB	52.6	51.7	50.8	49.8	49.8	49.9	50.3	49.9	49.8	48.6	47.4	47.0	47.0	47.3
Orta-Güney Doğu Avrupa ve Bağımsız Devlt. Tpl.Ülk.	43.3	42.0	41.6	40.5	40.4	40.2	40.1	40.3	41.3	41.4	40.9	41.1	40.3	40.5
Doğu Asya	66.3	64.4	62.6	60.9	59.5	58.2	57.3	56.6	55.9	55.2	54.2	54.7	55.1	55.1
Güneydoğu Asya ve Pasifik	56.4	56.8	55.9	55.9	55.7	55.1	54.0	53.2	52.7	52.6	52.3	52.4	52.4	52.4
Güney Asya	47.8	47.9	48.2	48.3	48.4	48.6	47.2	45.6	44.1	42.7	41.4	40.5	39.6	39.6
LatinAmerika ve Karayip	54.6	54.5	54.3	53.6	54.1	54.2	53.7	53.4	53.3	52.5	52.6	52.4	52.5	52.5
Orta Doğu	32.6	32.8	32.8	33.0	33.1	33.3	32.5	31.7	30.8	30.7	30.9	31.1	31.1	31.1
KuzeyAfrika	36.1	34.1	34.7	35.5	36.2	36.6	34.6	34.1	34.0	33.6	33.4	33.5	33.6	33.6
Sahra Altı Afrika	54.3	54.4	54.5	54.4	54.4	54.4	54.3	54.2	54.3	54.2	54.1	54.1	54.2	54.3

Kaynak: ILO, 2014: 95

* 2013 yılı tahmini rakamdır.

Dünyada bölgeler göre genç işgücüne katılım oranlarına bakıldığında Çin ve Japonya gibi ülkeleri kapsayan Doğu Asya Ülkelerinde daha yüksek oranda gençlerin işgücüne katılımının olduğu, ancak Orta Doğu ülkelerinde bu oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Dünya geneli itibarıyla Gelişmiş Ülkeler ve AB ülkeleri dahil olmak üzere işgücüne katılım oranlarının düşme eğiliminde olduğu görülmektedir. Düşüş, bazı bölgelerde yavaş seyrederken bazı bölgelerde daha hızlı hissedilmektedir. Doğu Asya ve Güney Asya bölgelerinde görülen düşüşler dikkat çekmektedir.

Dünya genelinde Çin ve Hindistan gibi kalabalık nüfuslu ülkelerin küresel piyasalara açılması ve Sovyet sisteminin çöküşü ile Dünyada ekonomik anlamdaki faal nüfusa 1,5 milyar yeni çalışan katılmış ancak Dünya ekonomisinin iş yaratma potansiyeli oldukça yavaş büyüdüğünden işgücü açısından sıkıntılı bir dönem başlamıştır (Okur, 2014: 7).

Son yıllarda Batılı gelişmiş ülkelerde de genç işsizliği sorununun görülmesiyle bu konu dikkatleri çekmiş ve genç işgücünün sayısında görülen artışla daha da önem kazanmıştır. Tabii genç işsizlik sorununu tetikleyen pek çok etken vardır ama bunlardan en önemlileri okulu terk eden gençlerin iş bulmak zorunda kalmaları, gençlerin yetişkinlere göre daha az iş tecrübelerinin olması ve iş arama sürecinde geçici süreyle işsizlikle karşılaşmalarıdır (Bayraktar ve İncekara, 2013: 19).

Dünyada küresel anlamda genç işsizliği yetişkin nüfusa göre yaklaşık olarak üç misli, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde ise dört misline ulaşmıştır ve kısa dönemde bu genç işsizlerin istihdama kolay katılamayacağı ileri sürülmektedir. Dünya ekonomisi ve onun büyüme sürecinin hangi boyutta devam edeceği konusunda belirginlik olmaması nedeniyle yaşanan krizlerden önceki istihdam oranlarının tekrar sağlanabilmesi açısından yaratılması gereken 80 milyon işin sadece yarısının gerçekleştirilebilmesi mümkün görünmektedir (Okur, 2014: 7).

Euro Bölgesi üyesi ülkelere bakıldığında, içinde buldukları konumları, yapısal anlamda farklılıklarının olması ve işgücü piyasasına ait dinamiklerinin her ülkede farklı olması sebebiyle işsizlik oranı giderek artış göstermektedir (Gökdere, 2013: 23).

Dünya genelinde yüksek enerji maliyetlerinin olması sebebiyle bölgelere göre değişen işsizlik ve yoksulluk birbirinden farklıdır. Örneğin, yoksulluğun yarı yarıya azaltılmasını öngören “Binyıl Kalkınma Hedefi” ne ulaşabilecek bir bölge

olan Asya’da yoksulluk ve işsizlik etkisi sadece yüksek enerji maliyetlerinin devam etmesi halinde önemli boyuta gelecektir. Sahra Güneyi Afrika’da ise yükselen enerji maliyetlerinin kısa dönem etkileri giderek daha da artacaktır (Çolak, 2007: 41).

Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında ise, diğer ülkelere göre gerek kadın ve gerekse erkek işgücü açısından daha genç bir işgücü potansiyeli vardır. Denilebilir ki ülke ne kadar az gelişmişse o kadar genç bir nüfusa sahiptir ve işgücüne katılanların yaşları sürekli düşme eğilimindedir. İşgücünün yaşlanması sorunu ise dünyanın daha gelişmiş olan bölgelerinin sorunudur (Ghose at all, 2010: 17).

Gelişmekte olan bölgelerden özellikle Güney Asya ve Alt-Sahra Afrikası’nda görülen kayıt dışılık ve hukuki korumasızlık çalışmakta olanları olumsuz yönde etkilemektedir. “Ne işte ne okulda” olan gençlerin, yaşlı ve engellilerin, göçmenlerin ve özellikle de kadınların istihdam içinde kalma süreçleri sıkıntılıdır. Zaten istihdamda kalma da yoksulluğun biteceği anlamına gelmemekte, yapılan istatistiklerde her üç çalışandan birisinin yoksul olduğu belirtilmektedir (Türkiye İş Kurumu, 2013a: 5).

Tablo 3’de Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri işgücü piyasası durumu genç işgücünün yıllık istihdam artış oranları açısından yıllar itibarıyla verilmiştir.

Tablo 3: Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri İşgücü Piyasasında Gençlerin Yıllık İstihdam Artış Oranları (%)

Yıllar	Yıllık İstihdam Artış Oranı (%)
2009	-7.5
2010	-4.0
2011	-1.0
2012	-1.1
2013*	-0.6

Kaynak: ILO, 2014: 36

* 2013 yılı tahmini rakamdır.

Tablo 3'den görüldüğü üzere Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri işgücü piyasasında gençlerin yıllık istihdam artış oranları oldukça düşük seviyelerde kalmış, negatif değerlerden kurtulamamıştır.

Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri işgücü piyasalarında gençlerin istihdam artış oranının negatifliği görülmekle birlikte, giderek artan işsizlik oranları ve özellikle genç işsizliği oranlarının artması tüm Dünya ülkelerini zorlamaktadır.

Dünya genelinde 2008 krizinin olumsuz etkileri işgücü piyasasındaki etkisini hala eksiltmemiş, örneğin OECD ülkelerinden bazılarında daha önce hiç görülmemiş derecede yüksek oranlarda işsizlik görülmüştür. Dünya genelinde 200 milyon civarında olan işsiz sayısı OECD ülkeleri genelinde yaklaşık 48 milyondur. Ayrıca Dünya genelinde yaklaşık 30 milyon kişi kriz döneminde işsiz kalmışken, OECD ülkelerinde krizden dolayı yaklaşık 16 milyon kişi işsiz kalmıştır (Türkiye İş Kurumu, 2013a: 5).

2.2. Dünyada Genç İşsizliğinin Özellikleri

Uluslararası Çalışma Örgütü'nce (ILO) ifade edildiği üzere, Dünyanın insanca çalışma eksiklikleri işsizlik, verimsiz işler, eksik istihdam ve güvenli olmayan çalışma biçimlerinde tarif edilmektedir. Dünya genelinde 88 milyon genç işsiz (15-24) bulunmakta, bu yaş aralığındaki grubun çalışabilir durumdaki nüfusun sadece % 25'ini oluşturmasına karşılık bu rakam küresel işsiz sayısının yarısına eşit bulunmaktadır (Ercan, 2007: 66). Dünya genelinden anlaşılacağı üzere genç işsizliği had safhadadır.

Dünya genelinde genç işsizliği gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bakımından farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğinin özellikleri farklı şekillerde görülmektedir.

2.2.1. Gelişmiş Ülkelerde Genç İşsizliğinin Özellikleri

1990'lı yıllardan sonra belirgin bir şekilde kendisini hissettiren sürekli işsizlik durumu sebebiyle günümüzde artık kabul görmektedir ki gelişmiş ülkeleri en çok zorlayan sorun işsizliktir. İşsizlikte büyük rakamlara yol açan Büyük Bunalım ve sonrasında İkinci Dünya Savaşı'na hazırlık sürecinde Batılı gelişmiş ülkelerde

istihdam açısından zıt dönemler görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde Batılı gelişmiş ülkelerde işsizlik azalmış ancak 1973 petrol krizi ile başlayan ve ikinci krizle devam eden dönemden itibaren işsizlik olgusu tırmanışa geçmiştir (Özdemir vd., 2006: 81).

Dünya genelinde yapılan sınıflandırmaya göre gelişmiş ülkeler: Danimarka, Belçika, Finlandiya, Lüksemburg, Hollanda, Avustralya, Avusturya, Kanada, Fransa, Almanya, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Norveç, İsveç, Portekiz, İsviçre, Yunanistan, İngiltere, ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olarak belirlenmiştir (Ghose at all, 2010: 5).

Bu ülkeler ekonomik açıdan gelişmiş olsalar da işsizlik sorunu bu ülkelerde en temel sorun olarak belirmektedir.

Gelişmiş ülkelerde görülen bu işsizlik halinin bir takım özellikleri vardır. Bunlardan bazıları yüksek oranlı yapısal işsizlik, gençlerde görülen işsizlik ve kadın işgücü kaynaklı işsizliktir. Yüksek oranlarda görülen yapısal anlamdaki işsizlik Avrupa Birliği (AB) ülkeleri açısından geçerli bir işsizliktir (Özdemir vd., 2006: 86-88).

Günümüzde gelişmiş ülkelerde işsizlik, gelişmekte olan ülkelere göre daha düşük seviyeden gelmektedir ancak gelir eşitsizliği daha yüksek noktalardadır. Bu ekonomilerin işsizlikle mücadele ederken karşılarına çıkan en büyük engel de bu ikilemden kaynaklanmaktadır. Madalyonun bir yüzünde daha az işsizlik, diğer yüzünde daha fazla eşitsizlik bulunmaktadır. Bu ikilemi belirli ölçüler dâhilinde aşmayı başaran ülke sayısı ise oldukça azdır (TÜSİAD, 2002: 14).

2.2.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Genç İşsizliğinin Özellikleri

Dünya ülkeleri genelinde yapılan sınıflandırmaya göre orta gelir düzeyinde gelişmekte olan ülkeler: Çin, Brezilya, Arjantin, Şili, Kore, Hindistan, Pakistan, Panama, Lübnan, Filipinler, Güney Afrika, Tunus, Ürdün, Mısır, Bolivya, Küba, Türkiye, Meksika, Malezya, Fildişi Sahili, Jamaika ve Kenya gibi ülkelerdir (Ghose at all, 2010: 6).

Gelişmekte olan ülkelerde zaten yapısal sorunlar yaşanmaktadır. Bunun yanında ekonomik büyümenin gerçekleştirilememiş olması da ülke ekonomilerini zor durumda bırakmaktadır. İstihdam oranları ve işsizlik rakamlarında göze çarpan sıkıntı bu ülkelerin en büyük sorunudur.

Gelişen ülkelerde görülen istihdamın ve işsizliğin bir takım özellikleri vardır. Bunlardan bazıları; bu ülkelerde işgücünün önemli bir sayısının işsiz, gizli işsiz ve eksik istihdama tabi olması, tarım faaliyetlerinin kendi içine kapalı aile işletmelerince yapılıyor olmasıdır. Özellikle genç yaş gruplarında ve eğitim görmüşler arasında işsizliğin yaygın olması ile vasıfsız işgücünün işsiz olması gelişen ülkelerde görülen işsizliğin ve istihdamın özelliklerindedir (Ekin, 1971: 290-291).

Gelişmekte olan ülkelerde işsizlik sorunu ağırlıklı olarak tarım yoğun ekonomiden, sanayi ve hizmet yoğun ekonomiye geçiş aşamasının yarattığı değişimlerin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nüfusun artması ve kalkınma dönemine özgü olarak tarım kesiminden tarım dışı kesime doğru gerçekleşen işgücü göçü, istihdam olanaklarının yetersiz kalmasını getirmektedir (TÜSİAD, 2002: 14) .

2.3. Dünyada Genç İşsizliğin Nedenleri

Dünya ekonomisinde yer alan ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin görülmesinin ana sebebi sayılan durum genellikle yapısal nedenlerden kaynaklanan sorunlardır. Dünyada 1970’li yıllardan sonra tırmanışa geçen işsizlik olgusu Petrol Krizi’nin sonrasında ortaya çıkan ham madde sorunuyla açıklanmaya çalışılsa da, Dünya ülkelerinin tümünü etkileyen temel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşsizliğin genel anlamda sebepleri arasında birinci neden Gayri Safi Milli Hasıla’nın düşük olması veya negatif büyümenin görülmesi, ikinci neden ise ekonomik durgunluk ve eksik yatırımlardır (Awogbenle ve Iwuamadi, 2010: 832).

İşsizlik sorununun nedenleri ve boyutları ülkeden ülkeye değişim gösterse de maalesef tüm ülkelerin gündeminde ana sorun olarak ilk sırada yerini almıştır.

Yaşanan sosyal ve toplumsal krizler ekonomik anlamda Dünya ülkelerini etkilemiştir. İşsizlik kaynaklı bu sorundan en çok etkilenen ise genç kesimdir.

Dünya ülkelerinin önemli bir kısmında genelde işsizlik ve özelde genç işsizliği artmakta, istihdam oranı azalış eğilimini devam ettirmektedir.

2.3.1. Konjonktürel Nedenler

Genç işsizliği olgusu, 1970’li yıllarda başlayan ekonomik durgunluk ve gerileme döneminde ortaya çıkmıştır. Genç işgücü, genel işsizlikte görülen artışlar ve ekonomik durgunluktan en çok etkilenen kesimdir. Bunun temelinde ise gençlerin işgücü piyasasına yeni girmiş olmaları ve hizmetlerinin kısa süreli, kıdemsiz olması ve henüz ailevi sorumluluklarının fazla olmaması gibi nedenler yatmaktadır. Sonucunda ise deneyimli yetişkinlerde işsizliğin arttığı dönemlerde gençler daha çok etkilenmektedirler (Çetinkaya, 2010: 47).

Piyasalarda resesyonun artmasıyla işsizlik oranlarında görülen artış sonucunda ilk etapta gençlerin etkilenmeleri durumunda konjonktürel nedenlerden dolayı görülen işsizlik denilmektedir. Her ülkenin bu resesyon halinden etkilenme durumu birbirinden farklı olmaktadır. Bazı ülkelerde şiddeti daha fazla olmakta ve hatta kriz öncesi duruma geri dönülememektedir (Okur, 2014: 58).

Ekonomi gerileme sürecindeyken, geçmiş dönemlere nazaran daha fazla kişinin bir veya birden fazla işsizlik dönemiyle karşı karşıya kalmaları, hatta böylesi zor dönemlerde en çok gençlerin iş bulmada zorlandıkları, işverenler tarafından ilk işten çıkarılanların ise gençler olduğu görülmektedir. İşçi çıkarılmasında piyasada “son işe giren işten ilk çıkar” yöntemi uygulanması ve işe son alınanların mütemadiyen gençler olması nedeniyle gençler işten çıkarılmakta, özellikle de genç kızlar ve kadınlar da bu konuda en mağdur grup olmaktadır (Murat, 1995: 185).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin konjonktürel dalgalanma süreçlerinde, işten ilk olarak çıkarılması düşünülen gençler ülkelerin işgücü arzında yüksek oranlı yer tutmaktadırlar.

2.3.2. Demografik Nedenler

Bir toplumda işsizliğin olması demek, o toplumun insan sermayesinde kaybın olduğunun göstergesidir (Awogbenle ve Iwuamadi, 2010: 2)

Dünya genelindeki ülkelerde demografik sebeplerle görülen işsizlik olgusunda; cinsiyet ayrımcılığı, genç ve yetişkin işgücü ayrımı ve göç durumu gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Çoğu ülkede genç kızlar erkeklere göre daha az iş bulabilmekte, genç nüfusu fazla olan ülkelerde gençler daha az iş imkânına sahip olabilmekte ve özellikle köyden kente göç durumunun daha fazla yaşandığı ülkelerde genç nüfus nitelik eksikliği nedeniyle yüksek derece işsizlikle karşılaşabilmektedir.

Ülkelerin demografik yapılarına bakıldığında bazı ülkelerde göç olgusunun oldukça fazla olduğu görülmektedir. Göç olgusu hem göç eden kırsal kesim gençlerini hem de göçün gerçekleştiği kentlerdeki gençleri olumsuz etkilemektedir. Daha iyi iş imkânları bulma ve daha iyi şartlarda çalışmayı hayal ederek kırsal kesimden kentlere göç eden gençler umduklarını bulamamakta kötü koşullarda, vasıfsız işlerde ve hatta kayıt dışı olarak çalışma zorunda bırakılmaktadırlar.

Kentlerde genellikle nitelikli olan, iyi eğitim almış gençler ise işgücü fazlalığı nedeniyle işsiz kalmaktadırlar.

Dünyada, farklı ülkelerde farklı zamanlarda, sektörler arası yapılan araştırmalara göre refah düzeyi daha iyi olan bireylerin istihdama katılma oranının daha az olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda işsizlik kişilerin refah düzeyini göreceli olarak negatif olarak etkiler (Korpi, 1997: 126). Yani her işsizinin durumu kötü demek değildir. Bazı işsizlerin durumu iyi olduğu için çalışmazlar.

Bu durumlar demografik nedenlerden kaynaklandığı için ülke ekonomileri bireyleri yönlendirmekte zorlanmaktadır.

Kapalı toplumlarda, aile içinde özellikle kadınların çalıştırılmalarına sıcak bakılmaması nedeniyle, özellikle gelişmekte olan ülkelerde genç kadınların iş hayatına atılmaları engellenmeye çalışılmaktadır.

2.3.3. Yapısal Nedenler

Ekonomilerin yapısal özelliklerinden ve değişimlerinden kaynaklanan sorunlar ülkedeki tüm işgücünü etkilemektedir. Ancak gençleri daha fazla etkilemektedir. Görülen sorunlar arasında, üretim teknolojisinin değişimi aşamasında karşılaşılan işsizlik, küreselleşen Dünyada uluslararası rekabete bağlı olarak emek talebi konusunda ortaya çıkan değişimler sayılabilir.

Genç işsizliği yapısal sebeplerin yol açtığı olumsuzluklarla açıklanacak olursa, gençlerin yapısal anlamda değişikliklere kolay adapte olamayacağı ve tecrübe eksikliklerinin bulunması, gençlerin istihdam edileceği yeni iş imkânlarının yaratılamaması gibi sebeplerle gençler işsiz kalmaktadırlar.

Bu tür yapısal nedenlerden dolayı gençler gelişmekte olan ekonomilerde, ülkelerin kalkınması aşamasında yeterli teknik ve bilgi donanımına sahip olmadıkları düşüncesiyle geri plana atılmakta ve tercih sebebi olmamaktadırlar.

İşgücü piyasasında gençlerin rekabet güçleri zayıftır. Yetişkinler iş güvenliği yasaları ile korunmaktadır. Bu sebeple yetişkinler işten çıkarılmamaları yönünde güvence altına alınmışlardır (Murat, 1995:187).

2.4. Dünyada Genç İşsizliğinin Boyutları

Dünya genelinde 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren istihdamda gerileme ve işsizlikte artış yaşanmıştır. İşsizlik gelişmiş ülkelerin gündeminde de ilk sıralara girmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren pek çok ülkede yeni iş imkânlarının yaratılamaması nedeniyle işgücünün önemli bir kısmı işsiz kalmıştır. Dünya genelinde 1994- 2005 yılları arasında işsizlik her yıl artmaya devam etmiştir (Özdemir vd., 2006: 76). İşsizliğin giderek artmaya devam edeceği de görülmektedir.

Dünyada 15 yaş üstündeki çalışma çağındaki olan nüfusun içinde genç nüfusun oranı % 25 iken, toplam işsizlik içinde genç işsizlerin oranı % 40 dolaylarındadır ve ülkelerin çoğunda genç nüfusun işsizlik oranı yetişkin nüfusun oranına göre daha hızlı artmaktadır (Okur, 2014: 7).

Dünyada bölgelere göre görülen genç işsizlik oranları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo: 4 Dünyada Yıllar İtibarıyla Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları (%)

BÖLGELER	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Dünya	12.8	12.8	12.4	11.6	12.0	12.9	12.9	12.7	12.9	13.1
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	13.5	14.3	13.3	12.5	13.3	17.4	18.1	17.6	18.0	18.3
Orta-Güney Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topl. Ülke.	20.0	18.2	18.4	17.5	16.9	20.0	19.0	17.9	17.5	18.0
Doğu Asya	9.4	8.7	8.4	8.0	9.2	9.4	9.1	9.4	9.7	10.1
Güneydoğu Asya ve Pasifik	13.2	17.4	17.0	14.8	14.1	13.9	14.5	12.9	12.7	13.0
Güney Asya	10.3	10.1	9.8	9.2	9.5	9.8	9.7	9.7	10.1	10.2
Latin Amerika ve Karayip	16.1	16.4	15.1	14.1	13.6	15.5	15.0	14.3	13.8	13.6
Orta doğu	25.5	25.4	25.1	23.9	24.1	23.7	26.2	26.0	26.6	27.2
Kuzey Afrika	29.5	27.7	25.5	24.2	23.7	23.9	23.7	28.1	29.2	29.4
Sahra Altı Afrika	13.3	11.7	12.2	11.7	12.1	12.1	12.0	11.9	11.9	11.9

Kaynak: ILO, 2014: 91

* 2013 yılı tahmini rakamdır.

Tablo 4'e göre gelişmiş ekonomiler ve AB ülkelerinde genç işsizliği oranlarında oldukça yüksek bir artış oranı tespit edilmiştir. Bununla beraber Orta Doğu bölgesinde de yaşanan sıkıntılarla birlikte genç işsizliği oranında artış görülmektedir. Diğer bölgelerde ise yüksek oranlarda azalış olmamakla birlikte kısmen değişim yaşanmıştır.

Dünya genelinde görülen işsizlik oranları Tablo 5’de ülkeler itibarıyla verilmektedir.

Tablo 5: Dünya Ülkeleri Yıllar İtibarıyla İşsizlik Oranları (%)

ÜLKELER	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ABD	4.0	4.7	5.8	6.0	5.5	5.1	4.6	4.6	5.8	9.3	9.6	9.0	8.1
Almanya	6.9	6.9	9.8	10.5	10.6	11.7	10.8	8.7	7.5	7.8	7.1	6.5	6.8
Arjantin	14.7	18.1	17.5	16.8	13.6	11.6	10.2	8.5	7.9	8.7	7.8	7.5	-
Avusturya	5.8	6.1	6.9	7.0	7.1	7.3	6.8	6.2	5.9	7.2	6.9	6.7	7.0
Avustralya	6.3	6.7	6.3	5.9	5.4	5.1	4.8	4.4	4.3	5.6	5.2	5.1	5.2
Azerbaycan	1.2	1.3	1.3	1.4	1.4	-	-	-	5.7	5.8	5.7	5.9	-
Belçika	6.9	6.6	7.6	8.2	8.4	8.5	8.3	7.5	7.0	7.9	8.3	7.2	7.6
Bulgaristan	16.9	19.8	17.8	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.9	10.3	11.3	-
Brezilya	9.2	10.1	11.7	12.3	11.5	9.8	10.0	9.3	7.9	8.1	6.7	6.0	5.5
Cezayir	29.5	27.3	25.7	23.7	17.7	15.3	12.3	13.8	11.3	10.2	10.0	-	-
Çek Cumh.	9.0	8.6	9.2	9.9	9.9	8.9	8.1	6.6	5.4	8.1	9.0	8.5	8.6
Çin	3.1	3.6	3.8	4.2	4.3	4.2	4.2	4.1	4.1	4.3	4.1	4.1	4.1
Danimarka	5.4	4.6	4.8	5.7	5.8	5.1	3.9	3.6	2.6	4.7	6.0	6.0	6.0
Estonya	13.6	12.6	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.7	5.5	13.8	16.9	12.5	10.1
Fas	13.4	12.3	11.3	11.4	11.1	11.3	9.6	9.5	9.6	9.1	9.1	8.9	-
Filipinler	11.2	11.1	11.4	11.4	11.8	11.4	8.0	7.3	7.4	7.5	7.3	7.0	7.0
Finlandiya	12.6	11.7	9.1	9.0	8.8	8.6	7.9	6.9	6.4	8.2	8.4	7.8	7.7
Fransa	8.5	7.8	7.9	8.5	8.9	8.9	8.8	8.0	7.4	9.2	9.3	9.2	9.9
G.Kıbrıs Rum Yönet.	3.4	3.0	3.2	3.5	3.7	5.2	4.1	3.9	3.7	5.3	6.2	7.8	-
Güney Kore	4.4	4.0	3.3	3.6	3.7	3.7	3.5	3.2	3.2	3.6	3.7	3.4	3.2
Gürcistan	10.3	11.1	12.6	11.5	12.6	13.8	13.6	13.3	16.5	16.9	16.3	15.1	-
Hırvatistan	21.1	22.0	22.3	19.5	18.0	17.9	17.0	15.1	13.4	14.9	17.6	17.9	17.9
Hollanda	2.6	3.4	4.1	5.4	6.4	6.5	5.5	4.5	3.9	4.8	5.5	5.4	-
İngiltere	5.5	5.1	5.2	5.0	4.8	4.9	5.4	5.4	5.7	7.6	7.9	8.1	-
İrlanda	4.3	3.9	4.5	4.6	4.5	4.4	4.5	4.7	6.4	12.0	13.9	14.6	14.7
İspanya	14.1	13.1	11.4	8.8	10.9	9.2	8.5	8.3	11.3	18.0	20.1	21.6	25.0
İsveç	4.7	4.0	4.0	4.9	5.5	7.1	7.0	6.1	6.2	8.3	8.6	7.8	8.0
İsviçre	2.0	1.9	2.8	3.8	4.3	3.8	3.3	2.8	2.6	3.7	3.8	3.1	2.9
İtalya	1.2	9.1	8.6	8.5	8.0	7.7	6.8	6.1	6.7	7.8	8.4	8.4	10.6
İzlanda	1.3	1.4	2.5	3.4	3.1	2.6	2.9	2.3	3.0	7.3	8.1	7.4	6.2
Japonya	4.7	5.0	5.4	5.3	4.7	4.4	4.1	3.8	4.0	5.1	5.1	4.6	4.4
Kanada	6.8	7.2	7.7	7.6	7.2	6.8	6.3	6.0	6.1	8.3	8.0	7.5	7.2
Karadağ	-	-	-	-	-	27.4	22.3	18.0	15.1	14.0	16.5	15.9	-
Kazakistan	12.8	10.4	9.3	8.8	8.4	8.1	7.8	7.3	6.6	6.6	5.8	5.4	-
Kırgız Cumh.	3.1	3.1	2.8	2.7	2.7	3.0	3.2	3.0	2.8	2.5	2.6	2.5	2.4
Litvanya	11.7	12.5	11.3	9.9	6.7	4.6	3.4	3.5	5.8	13.7	17.8	15.3	13.2
Lüksemburg	1.7	1.6	1.7	2.3	2.5	2.8	2.8	2.7	2.6	3.5	3.8	3.6	4.0
Letonya	8.4	7.8	12.2	10.8	10.2	9.0	7.0	6.2	7.8	17.6	19.0	15.7	-
Macaristan	6.4	5.7	5.8	5.9	6.0	7.1	7.5	7.3	7.8	9.8	11.1	11.0	10.9

Makedonya	32.2	30.5	31.9	36.7	37.2	37.3	36.0	34.9	33.8	32.2	32.0	31.4	31.0
Malta	6.8	7.6	7.4	7.7	7.2	7.3	6.9	6.5	6.1	6.9	6.9	6.5	-
Meksika	1.6	1.8	2.0	2.4	2.7	3.6	3.6	3.7	4.0	5.5	5.4	5.2	-
Malezya	3.1	3.5	3.5	3.6	3.6	3.6	3.3	3.3	3.3	3.6	3.3	3.1	-
Mısır	9.0	9.2	10.2	10.4	10.7	11.0	10.7	9.0	8.7	9.4	9.0	12.0	-
Norveç	3.4	3.6	3.9	4.2	4.3	4.5	3.4	2.5	2.5	3.2	3.6	3.3	3.2
Pakistan	7.8	7.8	8.3	8.3	7.7	7.7	6.2	5.3	5.2	-	-	-	-
Polonya	14.0	16.2	19.7	19.9	19.5	18.2	16.2	12.7	9.8	11.0	12.1	12.4	12.8
Portekiz	3.9	4.0	5.0	6.3	6.7	7.6	7.7	8.0	7.6	9.5	10.8	12.8	15.7
Romanya	11.2	9.0	10.0	7.6	6.8	5.8	5.5	4.3	4.0	6.3	7.6	5.4	5.1
Rusya	10.7	9.1	8.0	8.3	8.1	7.6	7.2	6.1	6.2	8.4	7.5	6.6	5.5
Slovenya	11.8	11.2	11.3	10.9	10.3	10.1	9.4	7.7	6.7	9.2	10.7	11.8	12.0
Slovak Cumh.	18.2	18.3	17.8	15.2	14.3	11.7	10.4	8.4	7.7	11.4	12.5	13.3	-
Suriye	-	11.2	11.7	-	-	-	-	-	10.9	8.1	8.6	-	-
Şili	8.3	7.9	7.8	7.4	10.0	8.0	7.7	7.1	7.8	9.8	8.3	7.2	-
Tayland	2.4	3.3	2.4	2.2	2.1	1.9	1.6	1.4	1.4	1.5	1.0	0.7	0.7
Tunus	15.7	15.1	15.3	14.5	13.9	12.9	12.5	12.4	12.4	13.3	13.0	-	-
Ukrayna	11.7	11.1	9.6	9.1	8.6	7.2	6.9	6.4	6.4	8.8	8.1	7.9	-
Uruguay	13.6	15.3	17.0	16.9	13.1	12.2	10.9	9.2	7.6	7.3	6.7	6.0	-
Venezuela	14.0	13.4	15.8	18.0	15.1	12.2	10.0	8.5	7.4	7.9	8.5	8.5	-
Yeni Zelanda	5.9	5.4	5.2	4.6	4.0	3.9	3.8	3.7	4.5	6.4	6.5	6.6	6.9
Yunanistan	11.4	10.8	10.3	9.7	10.5	9.9	8.9	8.3	7.7	9.5	12.5	17.7	-

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim: 19.07.2014)

Tablo 5 incelendiğinde 2012 yılında bazı ülkelerde işsizlik oranında azalma görülmüştür. Brezilya, Estonya, Finlandiya, Avustralya, Polonya, Rusya ve Romanya bunlardan bazılarıdır. Ancak Dünya genelindeki çoğu ülkede işsizlik oranlarında artış görülmektedir. Örneğin, İspanya, İsviçre, İtalya, ABD, Fransa, İzlanda, Litvanya, Portekiz, Slovenya, Avusturya ve İsveç gibi ülkelerde işsizlik oranında artış görülmüştür. Bu artışın boyutları endişe vericidir.

Dünya genelinde ki ülkelerde 2000 -2012 yılları arasında görülen işsizlik sorunu nedeniyle bu durumun ciddi ve kronik bir sorun olduğu kabul edilmelidir.

Tablo 6’da Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri işgücü piyasasında genç ve yetişkin işsizliği oranlarına yıllar itibarıyla bakıldığında, Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri’nde genç ve yetişkin işsizliği oranlarının giderek arttığı görülmektedir.

Tablo 6: Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri İşgücü Piyasasında Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	Genç İşsizlik Oranı (%)	Yetişkin İşsizlik Oranı (%)
2009	17.4	7.1
2010	18.1	7.5
2011	17.6	7.2
2012	18.0	7.4
2013*	18.3	7.3

Kaynak: ILO, 2014: 36

* 2013 yılı tahmini rakamdır.

Tablo 6’da gençlere göre daha aşağı oranlarda olan yetişkin işsizliğindeki artış nispeten daha az olmasına rağmen, yüksek boyutlardaki genç işsizliği oranlarında daha çok artış görülmektedir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere genç işsizliği sorunu artık Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri’nin de ortak sorunu haline gelmiş, bu ülkeler için de ciddi tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Bir tahmine göre, 2011 yılında genç işsizliğinden dolayı Avrupa’ya yaşattığı işgücü piyasasının kaybı 153 milyar Euro’dur. Bu aynı zamanda Avrupa’nın 2011 yılındaki GSMH’sının % 1.2’sine tekabül etmektedir (Tse at all, 2013: 129).

Avrupa Birliği, bu konudaki potansiyel tehlikenin zaman içerisinde farkına varmış ve bir takım düzenlemeler uygulamaya koymuştur.

Bu süreçte, topluluk içinde fiziki, teknik ve mali engellerin kaldırılmasını öngören ve 1985 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından hazırlanan Beyaz Kitap ile de bir takım düzenlemeler yapılmıştır (Bakkalcı, 2008: 318).

Avrupa Birliği'nin istihdam sorununu inceleme süreci Beyaz Kitap ile başlamış, 1997 sonunda toplanan Lüksemburg Konseyi ise, AB'nin ilk istihdam zirvesi olmuştur. 2000 yılında toplanan Lizbon Avrupa Konseyi ile strateji belirlenmiş, kararlar alınmıştır. Nihai hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için: işgücü piyasasında uyumun sağlanması, işgücü piyasasında cinsiyete yönelik eşitliğin sağlanması, işgücü piyasasında dezavantajlı gruplara karşı yapılan ayrımcılıklarla mücadele edilmesi, bölgesel anlamda istihdam farklılıklarının giderilmesi gibi çözümler önerilmektedir (Çolak, 2007: 38-39).

Bu kararlar, Avrupa Birliği'nin konuya ne kadar önem verdiğinin göstergesidir. İstihdamın yeterli düzeyde olmaması ve özellikle istihdam bağlamında yapılan ayrımcılıklara son verilmesi ön plana alınmıştır.

Dünya genelinde küresel işsizlik oranları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Dünya Geneli Küresel İşsizlik Oranları (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Genç İşsizlik (15-24) (%)	11.5	11.7	12.7	12.5	12.3	12.4	12.6
Yetişkin İşsizlik (25+) (%)	4.0	4.1	4.6	4.5	4.5	4.5	4.6
Toplam İşsizlik (15+) (%)	5.4	5.5	6.1	6.0	5.9	5.9	6.0
Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğe Oranı (%)	2.9	2.9	2.7	2.8	2.8	2.8	2.7

Kaynak: Erol, 2013a: 18

Tablo 7'den görüldüğü üzere küresel genç işsizlik oranı 2007 yılında % 11.5 iken 2013 yılında % 12.6 oranına çıkmıştır. Genç işsizliğinde 2009 yılından itibaren belirgin bir artış gözlenirken, yetişkin işsizlik oranındaki artışın kısmen daha az olduğu görülmektedir.

2.5. Dünyada Genç İşsizliğinin Sonuçları

Bugün gelinen noktada dünyadaki işsizlik oranlarında görülen artış ILO ve OECD gibi uluslararası kurum ve kuruluşları alarm durumuna geçirmiştir. İşsizlik ve yoksulluğun ulaştığı boyutlar ile ilgili raporlar hazırlanmıştır. İşsizler arasına normalde istihdam imkânı diğer gruplara göre daha fazla olan “yüksek eğitilmiş ve becerili” gençlerin de dâhil olduğu sonuçları ortaya çıkarılmıştır (Savcı, 2009: 384).

Eğitim seviyesi yüksek olan gençlerde görülen işsizlik toplumda ciddi yaralara sebep olacaktır.

Görüldüğü üzere küresel bir sorun olan işsizliğin sonuçlarından en yüksek boyutlarda etkilenen kesim genç yaş grubudur. Genç işsizliği yetişkinlere göre daha fazladır. Tüm bu sonuçların temeli olarak ise 15-24 yaş grubunun tecrübe yetersizliği ve gençlerin sahip oldukları niteliklerinin işgücü piyasalarının ihtiyaçlarına cevap verememesi ve ülke ekonomilerinin yeterli istihdam alanları yaratamamaları sayılabilir (Karabıyık, 2009: 297).

İstihdamın artırılmaması çeşitli olumsuz sonuçları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca Üçüncü Dünya ülkelerinde işsiz insanlar ailelerinin yanında kalarak ve ailelerindeki ikincil aktiviteleri (ev işlerine yardım) yerine getirerek yaşamlarını idame ettirirler ve işsiz oldukları için de ekonomik durumları kötüdür. Bu oldukça büyük bir dezavantajdır (Bairoch, 1973: 47).

Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da görülen yüksek genç işsizliği oranları öncelikle gençleri etkilemiştir. Gençler üzerinde, giderek küreselleşen işgücü piyasasında rekabet etmeye yönelik bir baskı bulunmaktadır (Baran, 2013: 21).

Gençlerin yaşadığı işsizlik sorunuyla ister gelişmiş isterse gelişmekte olan ülkeler olsun tüm dünya karşı karşıyadır. 2015 yılında dünyadaki genç işgücünün rakamsal olarak 657 milyon gibi bir sayıya ulaşacağı tahmin edilmektedir (Erdayı, 2009: 137-138). Küreselleşen Dünyada bu rakamlar dünya genelindeki tüm ülkeleri etkileyecektir.

Küreselleşme savunulurken, ülkeler işgücünün yerel kalmasına çaba harcamaktadırlar. Çevre ülkelerden gelen vasıfsız işgücü yaka paça dışarı

itilmektedir. Niteliksiz emek hem reel gelir hem de istihdam açısından kayıp durumunda bırakılmaktadır (Özsağır, 2000: 284-285). Bu durumdan en çok etkilenenler grubunda ise genç işgücü yer almaktadır.

Gençler, işsizliği bir başarısızlık veya yenilgi olarak görür. Bu durum ise onları toplumdan uzaklaştırmaktadır. İşsiz gençler arasında toplu suçlar, çeteleşme, kendini toplumdan dışlamış hippie, heavy metal, punk gibi sorumluluğu önemsemeyen topluluklar türemektedir. ABD’de 1958-1990 yılları arasında yapılan bir araştırmada gençlerin suç işleme oranı ile işsizlik oranlarındaki yıllık değişim arasında doğru orantılı bir bağlantı görülmüştür (Gündoğan, 1999: 71). Bu yüzden gençlerin ve sahip oldukları becerilerinin uygun istihdam imkânlarında değerlendirilmeleri son derece önemlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

3.1. Türkiye’de İstihdamın Özellikleri

Bir ülkede nüfusun artış hızı azalma eğilimine girdiğinde, çalışma çağındaki nüfusun oldukça yüksek sayılara çıkması “*Demografik Fırsat Penceresi*” veya “*Demografik Armağan*” terimi olarak ifade edilmektedir. Demografik Fırsat Penceresi ülkelerin tarihleri boyunca yalnızca bir kez karşılaşılabilecekleri bir evredir. Çünkü sadece bir kez artar ve en yüksek değerini alır. Sonraki aşamada azalmaya başlar ve bu durum bir daha tekrarlanmaz. Bu evrede, bağımlı genç nüfus oranı azalmış ancak bağımlı yaşlı nüfusun oranı henüz artma eğilimine girmemiştir (Tansel, 2012: 37-38).

Tablo 8’de yıllara göre Türkiye’nin durumunun Demografik Fırsat Penceresi açısından görülmesi için verilmektedir.

Tablo 8: Türkiye’de Ana Yaş Gruplarına ve Yıllara Göre Nüfus Projeksiyonu (Bin)

YILLAR	0-14	15-64	65+	15-24	Bağımlı Nüfus (0-14)+(65+)	TOPLAM NÜFUS
1950	8.028	12.226	691	4.356	8.720	20.947
1960	11.447	15.326	980	4.615	12.428	27.754
1970	14.881	19.157	1.566	6.547	16.447	35.605
1980	17.499	25.116	2.121	9.050	19.620	44.736
1990	19.760	34.292	2.419	11.320	22.180	56.473
2000	20.227	43.716	3.860	13.904	24.087	67.803
2010	20.267	52.321	4.884	13.560	25.151	77.473
2020	20.144	58.912	6.805	13.309	26.950	85.863
2030	19.295	63.358	10.086	13.561	29.381	92.740
2040	18.953	65.272	13.358	12.877	32.312	97.584
2050	18.145	64.367	17.281	12.689	35.426	99.794

Kaynak: Tansel, 2012: 44

Tablo 8’de görüldüğü üzere Türkiye’de Demografik Fırsat Penceresi süreci başlamış bulunmaktadır. Bu durumun iyi değerlendirilmesi, Türkiye’nin gelecek yıllarına olumlu yansıtacağından son derece önemli bir konudur. Bunun bir fırsata

dönüştürülmesi ülkenin yarınlarını garanti altına alacaktır. Bu açıdan, Türkiye'nin istihdam durumunun tespit edilmesi gerekmektedir. İstihdam yapısının özellikleri ülke hakkında ipuçları verecektir.

Türkiye'nin istihdam durumu tüm bu açılardan ele alınarak yaşa, cinsiyete, eğitim durumuna ve sektörler göre değerlendirilecektir.

3.1.1. Türkiye'de İstihdamın Yaşa Göre Dağılımı

Yaş grupları ayrımıyla nüfusun sınıflandırılmasının; ekonomik büyüme, işgücü piyasasının durumu ve sosyal anlamda yapılacak Hükümet harcamaları üzerinde çeşitli etkileri olmaktadır (Murat ve Şahin, 2011a: 82). Genç yaş grubu ağırlıklı olan ülkelerin eğitim, sağlık ve diğer harcamaları oldukça yüksek düzeylerde olmakta Hükümetlerin bunların ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha dikkatli olmaları gerekmektedir.

Tablo 9'da yıllara göre yaş gruplarının istihdamı yer almaktadır. Türkiye'de genç nüfusun istihdam oranı giderek azalmaktadır.

Tablo 9: Türkiye'de Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İstihdam Oranı (15+yaş) (%)

Yıllar	15-19	20-24	35-39	45-49	60-64	65+
2000	31.7	42.6	59.9	52.9	32.1	21.0
2001	28.6	42.3	58.6	52.6	32.4	20.0
2002	26.4	39.9	57.9	51.8	32.9	18.0
2003	23.3	38.0	57.9	50.5	29.8	17.0
2004	21.6	39.3	57.9	48.4	25.6	14.0
2005	21.7	39.7	57.8	49.2	23.7	13.0
2006	22.0	39.5	58.0	48.8	23.6	12.0
2007	21.6	39.9	58.0	48.3	23.6	11.0
2008	22.0	39.9	58.4	48.8	23.7	12.0
2009	21.0	38.1	57.4	49.1	24.5	12.0
2010	21.6	39.9	60.1	52.1	25.8	12.0
2011	22.4	43.2	62.2	55.5	27.1	13.0
2012	21.6	42.9	62.8	56.3	27.7	12.0
2013	21.9	44.3	63.5	57.8	26.8	12.0

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Yaş grubuna bağlı olarak Türkiye’de 15-19 yaş grubu istihdam oranı 2000 yılından 2013 yılına bir düşüş göstermiş, aynı şekilde olmasa da 20-24 yaş grubunda da artış az olmuştur. Yani genç nüfusun istihdamı düşük düzeydedir. Ancak 45-49 yaş aralığında ise 2000’den 2013 yılına kadar geçen süreçte artış belirgin bir şekilde gerçekleşmiştir. Tablo 9’da görüldüğü üzere, yetişkinlerin istihdam edilebilirliği daha fazladır. Bununla birlikte, bir faktörde genç erkeklerin eğitim sürecine yüksek lisans veya doktora şeklinde devam etmeleri ve askerlik hizmeti dolayısıyla yükümlülüklerinin olması onların istihdam içerisine daha geç atılmalarına sebep olmaktadır.

Orta yaş gruplarında, diğer gruplara göre yıllar itibarıyla istihdam azalması daha az olarak görülmekte, az da olsa artış ortaya çıkmaktadır. Bu durum işgücü açısından değerlendirildiğinde; ilk kez iş arayanların bu gruplar içerisinde daha az oranlı olması, istihdam açısından yaşanan bir diğer sorun olan vasıf uyumsuzluğunun bu gruplarda daha az görülmesi gibi nedenlerle, bu grupların istihdama katılımları açısından çok büyük sorunlar çıkmamaktadır (Okur, 2014: 37).

3.1.2. Türkiye’de İstihdamın Cinsiyete Göre Dağılımı

İstihdamın cinsiyete göre dağılımının incelenmesi bir ülkenin sosyal, ekonomik ve demografik özelliklerinin tespit edilmesine yardımcı olmaktadır. İşgücüne katılma oranları ve istihdam oranlarında kadın ve erkek işgücünün toplam içerisindeki payları, yıllar itibarıyla gösterdikleri artış veya azalışlar ülke hakkında fikir vermektedir.

Tablo 10: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Kadın) (15+yaş) (%)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (Kadın) (%)	İstihdam Oranı (Kadın) (%)
2000	26.6	24.9
2001	27.1	25.1
2002	27.9	25.3
2003	26.6	23.9
2004	23.3	20.8
2005	23.3	20.7
2006	23.6	21.0
2007	23.6	21.0
2008	24.5	21.6
2009	26.0	22.3
2010	27.6	24.0
2011	28.8	25.6
2012	29.5	26.3
2013	30.8	27.1

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Türkiye’de erkeklerin iş bulma zorunluluğu daha fazladır ve işsizliğe razı olabilme açısından kadınlar daha sabırlı davranma özelliğine sahiptirler. Bu durum kadın istihdam potansiyelinin fazla olmasına rağmen istihdam oranlarının, erkeklere göre nispeten daha düşük olmasını ve kadın işgücünün yeterince değerlendirilememesini açıklamaktadır (Eren, 2011: 15).

Tablo 11: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Erkek) (15+yaş) (%)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (Erkek) (%)	İstihdam Oranı (Erkek) (%)
2000	73.7	68.9
2001	72.9	66.5
2002	71.6	63.9
2003	70.4	62.9
2004	70.3	62.7
2005	70.6	63.2
2006	69.9	62.9
2007	69.8	62.7
2008	70.1	62.6
2009	70.5	60.7
2010	70.8	62.7
2011	71.7	65.1
2012	71.0	65.0
2013	71.5	65.2

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

İstihdam oranı olarak Türkiye’nin kadın ve erkek olarak durumu Tablo 10 ve Tablo 11’de görülmektedir. 2000 yılında % 24.9 olan kadın istihdam oranı, 2013 yılında % 27.1 seviyesine çıkmıştır. Erkek istihdam oranı ise 2000 yılında % 68.9 iken, 2013 yılında % 65.2’ye düşmüştür. Veri dönemlerde erkek istihdam oranı kadın istihdam oranına göre daha yüksek değerlerle ifade edilse de görülmüştür ki 2000 yılından 2013 yılına kadarki süreçte kadın istihdam oranı artış göstermiş ancak erkek istihdam oranı azalmıştır.

Üstünde durulması gereken bir diğer nokta kadın ve erkek istihdam oranlarının yanı sıra işgücüne katılım oranlarındaki değişimlerdir. İşgücüne katılım oranı ile nüfusun ne kadarı emeğini ücret ya da başka bir kazanç karşılığında satmayı istemektedir (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 137). Kadınların işgücüne katılım oranı 2000 yılında % 26.6 iken, 2013 yılında % 30.8’e yükselmiş, erkeklerde ise işgücüne katılım oranı 2000 yılında % 73.7 iken, 2013 yılı itibarıyla % 71.5 gibi bir orana düşmüştür. Bu durum bize kadınların da artık işgücü piyasalarına atıldıkları, aile geçimine katkıda bulunmak amacıyla erkeklerin dünyasında “bizde varız dediklerinin” bir göstergesidir. Türk kadını zaman içerisinde geçirdiği evrimin

neticesinde, artık erkeklerle beraber aynı görevleri başarabilmek için iş hayatına katılmaktadır. Ancak yine de kadınların işgücüne katılım oranı erkeklere göre oldukça düşüktür.

3.1.3. Türkiye’de İstihdamın Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Kültür, bilgi birikimi olarak ifade edilmektedir. Bundan asıl kastedilen ise adalet duygusunu, zevkleri, muhakeme yetisini ve düşünmeyi geliştiren kabul edilmiş bilgi birikimidir. Çevreden bilgi edinebilmenin en önemli araçları okumaya, görmeye yönelik olanlarıdır. En önemli olanı ise şüphesiz eğitimidir. Bir toplumun kültür düzeyi hakkındaki en güzel bilgiyi o toplumdaki bireylerin aldıkları eğitimin kalitesi ve süreleri vermektedir (Eren, 2011: 25).

Aldıkları eğitimlere göre istihdam edilenlerin oranları da o toplumun nitelikli işgücü kalitesi konusunda bir fikir vermektedir. Nitelikli işgücünün artış göstermesi o toplumu teknoloji, sanayi ve diğer alanlarda oldukça yüksek seviyelere çıkaracaktır.

Eğitim ile kalkınma arasındaki ilişki yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bu ilişkinin özellikleri ise şöyle sıralanmaktadır: eğitime yapılan yatırımlar beşeri sermaye birikimi sağlamaktadır, beşeri sermaye birikiminin artması ise istikrarlı ekonomik büyümenin ve buna bağlı olarak gelir artışının kilit noktası olmaktadır. Elbette eğitim tek başına ekonomik büyümeyi sağlayamamaktadır. Ancak, eğitim seviyesinin artması sayesinde bireylerin istihdam içerisinde yer alma sayıları oldukça artmaktadır (Ercan, 2007: 26).

Tablo 12’de yıllara göre Türkiye’de istihdam edilenlerin eğitim durumları yer almaktadır.

Tablo 12: Türkiye’de Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İstihdam Oranı (15+yaş)
(%)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	Okuması yazması olan bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel Lise	Yüksekokul veya Fakülte
2000	30.4	35.4	50.0	42.1	45.6	72.7
2001	29.4	35.9	48.9	43.1	44.2	73.0
2002	27.5	32.0	47.3	44.3	42.5	70.7
2003	26.2	28.1	45.3	46.1	41.2	69.1
2004	20.6	29.3	43.9	49.6	42.4	69.2
2005	18.9	28.0	43.5	53.5	42.8	70.1
2006	17.8	27.4	43.6	54.3	42.7	69.8
2007	17.1	26.3	43.2	56.1	42.1	69.8
2008	16.9	26.6	43.3	55.9	42.9	69.5
2009	17.3	26.8	43.2	53.9	42.6	68.5
2010	18.6	28.7	45.3	56.0	43.3	70.1
2011	19.6	30.4	47.5	57.8	45.5	71.0
2012	18.9	30.1	47.8	58.4	45.8	71.1
2013	19.2	30.2	47.6	56.4	46.7	71.9

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Tablo 12’de 2000-2013 yılları arasında verilen eğitim durumuna göre istihdam oranı verileri incelendiğinde anlaşılmaktadır ki eğitim düzeyi ile istihdam arasında pozitif bir ilişkinin varlığı şüphe götürmez bir gerçekliktir. Yani eğitim seviyesi arttıkça istihdam içindeki pay da artmaktadır.

Türkiye genelinde okuma yazması olmayanların istihdamdaki payının düşük olduğu ve zamanla bu payın daha da azaldığı, ancak ortaokul veya dengi meslek okul mezunlarının paylarının giderek arttığı görülmektedir.

İstihdam edilenler arasında okuma-yazma bilmeyenlerin oranı 2000 yılında % 30.4 iken, 2013 yılında % 19.2’ye düşmüştür. Bu oranının yıllar itibarıyla düşmesi ve 2013 yılında çok düşük oluşu, bu gruptaki önemli bir miktardaki insanın istihdamında sıkıntı olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, Yükseköğretim veya Fakülte mezunlarının okuma-yazma bilmeyen veya diğer okul mezunlarına göre istihdam oranı açısından oldukça yüksek oranlara sahip oldukları, ancak bunların istihdamında gözle görülür bir değişim ve artış görülmediği anlaşılmaktadır. Bu da, Yükseköğretim veya Fakülte mezunlarının önemli bir kısmının istihdam dışına kaydığı bir göstergesi olmaktadır (Eren, 2011: 60-61).

3.1.4. Türkiye’de İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı

Türkiye’de istihdamın sektörel açıdan incelendiğinde en fazla paya hizmetler sektörünün sahip olduğu görülür. Bunu tarım ve sanayi sektörleri izlemektedir.

Tablo 13: Türkiye’de İstihdam Edilenlerin Sektörlere Göre Dağılım Oranları (15+ yaş) (%)

Yıllar	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2004	29.1	20.0	4.9	46.0
2005	25.7	20.8	5.5	48.0
2006	24.0	21.0	5.9	49.1
2007	23.5	20.8	5.9	49.8
2008	23.7	20.9	5.9	49.5
2009	24.6	19.2	6.1	50.1
2010	25.2	19.9	6.3	48.6
2011	25.5	19.5	7.0	48.1
2012	24.6	19.1	6.9	49.4
2013	23.6	19.4	7.0	50.0
2014*	21.4	19.7	6.7	52.2

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:19.07.2014)

*2014 Yılı Ocak Ayı Verileri

Tablo 13’e göre 2004 yılında % 29.1 olan tarım sektörünün istidam oranı yıllar itibarıyla incelendiğinde azalma göstermiş, 2014 yılı Ocak ayı itibarıyla % 21.4’e gerilemiştir. Bunun yanında hizmetler sektörü istihdam oranı 2004 yılında % 46.0 iken, 2014 yılı Ocak ayı itibarıyla % 52.2’ye yükselmiştir.

Tarım sektöründen ayrılan nüfus, daha çok hizmetler ve inşaat sektörlerine doğru kaymaktadır. İnşaat sektöründe yıllar itibarıyla giderek artışın görülmesi,

işsizliğin bu sektör tarafından emildiğini ortaya koymaktadır. Ancak inşaat sektörü daha çok, pek vasıflı olmayan işgücünün istihdam edildiği bir sektör olduğundan, eğitilmiş gençlere istihdam alanı yaratılmamış olmaktadır (Okur, 2014: 62).

İstihdam edilenler açısından diğer bir önemli nokta da, sanayi sektöründen daha fazla hizmetler sektörünün payında artışın görülmesidir. Aslında önce sanayi sektörünün payının daha hızlı bir şekilde yükselip, o belli bir seviyeye geldikten sonra, hizmetler sektörünün payının artması daha sağlıklı olacaktır. Gelişmiş ülkelerin çoğunda böyle olduğu halde Türkiye’de bu durum gerçekleşmemiş ve sanayi sektörü yeterince istihdam yaratamamıştır (Eren, 2011: 54-55). Ayrıca tarım sektöründe mülkiyet-miras ilişkilerinden kaynaklanan dağınık yapı sebebiyle bir türlü “sanayi” halini alamamıştır. Bu sektör yalnızca “geçimlik uğraş alanı” olarak görüldüğünden, tarım sektörü etkin olmayan bir sektör olma özelliğini korumuştur (Öztürk ve Tuzcu, 2012: 295).

3.1.5. Türkiye’de İstihdamın Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımı

Küresel anlamda, ülkelerin sorunları içerisinde işgücünün dağılımının bozulduğu, ekonomilerde kentsel ve kırsal kesimlerin etkileşimlerinin ve göç dalgalarının bir takım yapısal değişikliklere neden olduğu görülmektedir.

Türkiye’de köylerde nüfusun artışı ve teknolojik gelişmelerle birlikte iş imkânı bulunamaması nedeniyle, kırsal bölgelerden kentlere yerleşen erkekler, kent yaşamı içerisinde geçimlerini temin edebilmek için seyyar satıcılık, hırdavatçılık veya bunların benzeri işlerde, kadınlar ise giyim sektöründe imalathanelerde veya tezgâhtar olarak sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışmaktadırlar. Bu bireyler, göç ile beslenen kent toplumu içerisinde istihdam edilmiş gibi eritilmektedirler ancak kayıt dışı olmaları nedeniyle tüm zorluklarına da katlanmak durumunda bırakılmaktadırlar.

Tablo 14’de Türkiye’de yıllara göre kent-kır ayrımı açısından istihdam oranları verilmektedir.

Tablo 14: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Nüfusun Kent-Kır Ayrımına Göre İstihdam Oranları (15+ yaş) (%)

Yıllar	Kent İsth. (%)	Kır İsth. (%)	Toplam İsth. (%)
2000	40.2	56.4	46.7
2001	38.9	56.0	45.6
2002	38.1	54.3	44.4
2003	37.7	51.9	43.2
2004	37.1	51.4	41.3
2005	38.4	48.8	41.5
2006	38.9	48.0	41.5
2007	39.0	47.4	41.5
2008	39.2	47.7	41.7
2009	38.2	48.0	41.2
2010	40.1	49.6	43.0
2011	41.9	51.8	45.0
2012	42.9	50.7	45.4
2013	43.9	50.3	45.9
2014*	43.9	47.1	44.9

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:19.07.2014)

*2014 Yılı Ocak Ayı Verileri

2000 yılında % 40.2 olan kent istihdam oranı, 2014 yılı Ocak ayı verilerine göre % 43.9 olmakta, artışın oldukça düşük bir oranda seyir ettiği görülmektedir. Yine 2000 yılında % 56.4 olan kır istihdam oranı 2014 yılı Ocak ayı itibarıyla % 47.1’e gerilemiştir. Türkiye’de kentlerde ve kırsal alanlarda istihdam oranları ülke geneli itibarıyla bakıldığında düşüktür. Bu durumda, kayıt dışılığın fazla olmasının da oldukça büyük önemi vardır.

3.2. Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri

Türkiye’de işsizliğin özellikleri alt başlıklar halinde yaşa, cinsiyete, eğitim seviyesine ve kent-kır ayrımına göre incelenecektir.

3.2.1. Türkiye’de İşsizliğin Yaşa Göre Dağılımı

Bir toplumda işsizliğin yaygın olması ekonomik ve sosyal sorunların da fazla olması demektir. Ancak işsizlik, sayı ve oran olarak değişmese bile, eğer işsizlerin yaşa göre dağılımları değişirse yine benzer sorunlar görülebilir. Bu durumu, geleceğe ümitle bakma çabasındaki gençlerin işsiz kalması halinin, belirli bir yaşın üstündeki bireylerin işsiz kalması halinden daha fazla huzursuzluk yaratacağı şeklinde açıklayabiliriz (Eren, 2011: 63)

Türkiye’de işsizliğin yaşa göre dağılımı incelendiğinde Tablo 15’de görüldüğü üzere işsizlik en fazla gençlerde görülmektedir.

Tablo 15: Türkiye’de Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)

Yıllar	15-19	20-24	35-39	45-49	60-64	65+
2000	10.7	14.8	4.5	3.0	2.0	0.5
2001	14.6	17.3	6.5	5.1	1.5	0.8
2002	16.7	20.8	8.1	6.6	1.6	0.8
2003	17.9	22.1	7.4	6.5	2.5	0.7
2004	17.7	22.2	7.8	6.3	2.9	1.1
2005	18.2	20.9	7.7	6.9	2.9	0.8
2006	17.4	20.1	7.4	6.6	2.8	0.8
2007	19.7	20.1	7.4	7.0	3.2	0.8
2008	19.6	21.0	8.2	7.6	3.7	1.0
2009	23.6	26.3	11.2	9.5	4.1	1.4
2010	18.8	23.5	9.6	8.6	4.4	1.5
2011	15.8	19.8	7.5	7.0	3.1	1.2
2012	14.9	19.0	6.9	6.7	3.3	0.9
2013	16.4	20.0	7.8	6.4	4.2	1.1

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Tablo 15’de belirtildiği üzere 15-24 yaş aralığında Türkiye’de işsizlik oranları oldukça yüksektir. Bu yükseliş yıllara göre değişiklik gösterse de oldukça yüksek bir seyir izlemektedir. Yetişkinlerde daha az oranlarda olmakla beraber kısmen artış görülmektedir. Türkiye, nüfus itibarıyla genç bir nüfusa sahip ülke konumunda olduğundan tablodaki rakamlar sorunun boyutunu göstermesi açısından dikkate değerdir. Tablo 15’den ayrıca görüleceği üzere 2009 yılı genç işsizlik oranı açısından oldukça yüksek bir oran göze çarpmaktadır. Bunda Küresel ekonomik krizin önemli etkisi olmuştur. Dolayısıyla yaşanan küresel veya lokal krizlerden en çok gençler (genç işsizler) etkilenmektedir.

3.2.2. Türkiye’de İşsizliğin Cinsiyete Göre Dağılımı

Türkiye’de işsizliğin kadın ve erkek açısından yaş gruplarına göre oranları, ülkenin demografik durumu hakkında bilgiler vermektedir. Tablo 16 ve Tablo 17’de yıllar itibarıyla Türkiye’de kadın ve erkek işsizlik oranlarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 16: Türkiye’de Kadın Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)

Yıllar	15-19	20-24	35-39	45-49	60-64	65+
2000	10.1	13.1	4.1	1.7	0.4	0.1
2001	14.1	14.6	5.1	2.1	0.2	0.2
2002	15.5	18.1	6.5	2.3	0.3	0.5
2003	16.3	20.4	6.9	3.9	1.2	0.5
2004	16.6	22.9	7.0	2.9	0.4	0.2
2005	17.6	22.1	7.9	3.9	0.9	0.1
2006	18.1	22.1	7.7	4.0	0.3	0.3
2007	18.9	21.7	8.1	4.3	0.8	0
2008	18.6	22.6	8.8	5.4	0.8	0.6
2009	22.2	26.5	11.7	7.0	0.6	0.3
2010	18.5	25.2	11.2	6.3	1.1	0.1
2011	15.5	23.3	9.4	5.7	0.9	0.1
2012	14.9	22.2	8.8	5.0	0.7	0.2
2013	17.5	23.9	10.5	6.1	1.6	0.1

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

2000 yılında % 10.1 olan kadın 15-19 yaş grubu işsizlik oranı 2013 yılında % 17.5 düzeyine çıkmıştır. Yine 2000 yılında % 13.1 olarak belirlenen 20-24 yaş aralığı kadın işsizlik oranı, 2001 yılındaki kriz ve 2008 yılındaki Küresel Kriz’inde etkisiyle görülen artışla, giderek tırmanmış ve 2013 yılında % 23.9 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye’de yıllara göre erkeklerde görülen işsizlik oranlarının dağılımı Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17: Türkiye’de Erkek Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)

Yıllar	15-19	20-24	35-39	45-49	60-64	65+
2000	11.0	15.7	4.6	3.5	2.7	0.7
2001	14.9	18.7	6.9	6.1	2.1	1.1
2002	17.3	22.4	8.6	8.0	2.3	1.0
2003	18.7	23.1	7.6	7.4	3.2	0.8
2004	18.2	21.8	8.0	7.3	3.9	1.4
2005	18.4	20.2	7.7	7.7	3.7	1.1
2006	17.1	19.0	7.3	7.4	3.8	1.0
2007	20.0	19.3	7.1	7.8	4.1	1.2
2008	20.1	20.1	8.1	8.2	4.9	1.2
2009	24.2	26.2	11.0	10.3	5.6	1.8
2010	19.0	22.4	9.0	9.3	5.7	2.1
2011	15.9	17.8	6.8	7.4	4.0	1.6
2012	14.9	17.1	6.1	7.3	4.3	1.2
2013	15.9	17.6	6.6	6.5	5.3	1.5

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Tablo 16 ve Tablo 17’den anlaşılacağı üzere Türkiye’de işsizliğin cinsiyete göre dağılımında kadınlarda ve erkeklerde 15-24 yaş aralığında yoğunlaşma olduğu, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek oranlarda işsizliğin görüldüğü anlaşılmaktadır. Yıllara göre bakıldığında da durum değişmemekte, 2001 yılından itibaren giderek artmakta olduğu tablolardaki verilerden görülmektedir. Yetişkin kadın ve erkeklerde görülen işsizlik oranları daha düşük düzeylerde seyretmektedir.

3.2.3. Türkiye’de İşsizliğin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Türkiye’de eğitim ile işgücü piyasaları arasında nedensellik ilişkisinin kurulması oldukça zordur. Bu ilişkinin zayıflığı; eğitimin vasıf kazandırma özelliğinin zayıf olması olarak açıklanabilir. İşsizlik oranları eğitim seviyesi artıp, Yüksek Okul düzeyine doğru çıkıldıkça yükselme eğilimindedir. İşsizlik oranının en az olduğu grubun okuma-yazma bilmeyenler grubunda olması da bu durumu açıklamaktadır (Okur, 2014: 47).

Aşağıda Tablo 18’de Türkiye’de eğitim durumuna göre işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 18: Türkiye’de Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş)
(%)

Yıllar	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuması Yazması Olan Bir Okul Bitirmeven	İlkokul	Ortaokul Veya Dengi Meslek Okul	Genel Lise	Yüksekokul Veya Fakülte
2000	3.4	5.6	5.2	8.3	10.5	7.0
2001	3.1	5.8	7.4	10.8	13.3	7.8
2002	4.6	6.1	9.2	12.6	14.6	11.1
2003	7.0	9.5	9.7	12.1	13.2	11.1
2004	4.3	7.5	9.1	12.6	14.7	12.2
2005	4.9	9.7	9.3	12.2	13.9	10.0
2006	4.8	9.3	9.1	11.2	14.0	9.6
2007	5.2	10.6	8.7	10.2	13.9	9.7
2008	6.3	12.1	9.4	10.9	14.1	10.3
2009	8.0	15.3	12.2	14.0	18.0	12.1
2010	6.0	12.5	10.0	11.5	15.9	11.0
2011	4.6	10.7	7.8	9.5	12.6	10.4
2012	3.9	10.0	7.0	9.0	11.8	10.1
2013	4.9	10.7	7.5	9.1	12.0	10.3

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Tablo 18’den görüldüğü üzere okuma yazma bilmeyen işsizlerin oranı en düşük miktarda olarak görülmekte, buna karşın eğitim seviyesinde yükselmeye bağlı olarak kısmi bir artış görülmektedir. Yüksekokul veya fakülte mezunlarının işsizliği ise, ortaokul ve dengi meslek okulları ile genel lise mezunlarına göre kısmen düşük kalmakla beraber, 2000 yılından itibaren yıllar itibarıyla seyri izlendiğinde artış

gösterdiği belirlenmektedir. 2000 yılında % 7.0 olan Yükseköğretim veya Fakülte mezunu olanların işsizlik oranları, 2013 yılı itibarıyla % 10.3'e ulaşmıştır.

3.2.4. Türkiye'de İşsizliğin Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımı

Kent-Kır ayrımı daha çok demografik temele dayanan bir ifadedir. Kırsal kesimin tamamen tarımsal yapı olarak algılanması doğru değildir. Çünkü, kırsal kesimde de çeşitli ölçeklerde sanayi ve hizmet sektörleri mevcut bulunmaktadır. Kır kavramı; nüfusu 20.000'den az olan yerleşim yerlerini içermektedir (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 78).

Tablo 19'da Türkiye'de kent-kır ayrımına göre işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 19: Türkiye'de Kurumsal Olmayan Nüfusun Kent-Kır Ayrımına ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (Kent-Kır) (%)

Yıllar	Kent	Kır	Toplam
2000	8.8	3.9	6.5
2001	11.6	4.7	8.4
2002	14.2	5.7	10.3
2003	13.8	6.5	10.5
2004	13.6	5.5	10.8
2005	12.8	6.3	10.6
2006	12.2	6.2	10.2
2007	12.0	6.8	10.3
2008	12.8	7.2	11.0
2009	16.6	8.9	14.0
2010	14.2	7.3	11.9
2011	11.9	5.8	9.8
2012	11.1	5.5	9.2
2013	11.5	6.1	9.7
2014*	11.6	7.1	10.1

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:19.07.2014)

*2014 Yılı Ocak Ayı Verileri

Türkiye'de işsizlik oranları kent kır dağılımına göre incelendiğinde, kent kesiminde daha fazla yoğunlaşmanın olduğu ve bunun yıllar itibarıyla artış gösterdiği

belirlenmiştir. 2000 yılında kent işsizlik oranı % 8.8 iken, kırsal kesimde görülen işsizlik oranı % 3.9 olarak görülmüş ancak yıllar itibarıyla artan oranlarda kent işsizlik oranlarında daha hızlı bir artış yaşanmıştır. 2014 yılı Ocak ayı verileri ile kent işsizlik oranı % 11.6 iken, kırsal kesim % 7.1’ler seviyesinde kalmıştır.

3.3. Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri

Türkiye’de işsizliğin nedenleri incelendiğinde, bazı ayrımların ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlar arasında konjonktürel, demografik, yapısal nedenler ön plandadır. Bu sebeplerin iyi tahlil edilip, bunların neden oldukları sorunların sorgulanması gerekmektedir.

3.3.1. Türkiye’de ki Konjonktürel Nedenler

Türkiye’de yaşanan krizlerin etkisiyle ekonomide bazı dönemsellikler içerisinde ekonomik durgunluk görülmektedir. Geçmişte yaşanan ve hâlâ globalleşme süreciyle tüm Dünya ülkelerini etkisi altına alan krizler, durgunluk sebebiyle işsizliği artırmaktadır.

Ekonomik durgunluk dönemlerinde ciddi boyutlarda işsizlik yaşanmakta ve uzun süre devam eden ekonomik kriz sürecinde karamsar bir tablo ortaya çıkmaktadır (Murat ve Şahin, 2011a: 45).

Türkiye’nin yaşadığı krizlerin bıraktığı ekonomik mirasın değerlendirilmesi için kullanılan ekonomik göstergeler ise, krizi izleyen beş yıllık sürede reel anlamda büyüme hızı, krizi izleyen üç yıllık süreçte ekonomide görülen yapısal dönüşüm ve gelir bölüşümünün de değişimdir (Kazgan, 2005: 19). Krizlerin neticesinde ekonomide işsizlik artmakta ve buna bağlı olarak ekonomi zor bir sürece sürüklenmektedir.

Türkiye’de 1998- 2002 yılları arasında görülen olumsuz gidişte, yaşanan krizlerin etkisi ve dışsal faktörler başrol oynamıştır (Kazgan, 2006: 446). Ayrıca 2008 Küresel Finans Krizi’nin de Türkiye’de işsizlik oranlarının artmasında önemli bir etkisi olmuştur.

3.3.2. Türkiye’de ki Demografik Nedenler

Demografik nedenler ülkenin kendine özgü yapısından kaynaklanan sebeplerdir. Bunlar da genellikle genç ve yetişkin işgücü ayrımı ve köyden kente göç olgusundan kaynaklı sebeplerdir.

Köyden kente göçün işgücü piyasalarına etkisi olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Göç hali genelde, marjinal verimliliği düşük yerlerden verimliliğin yüksek olduğu yerlere doğrudur ve bu olumlu bir süreçtir. Kentlerin işgücü arzındaki artışa gereksinimi varsa, bu durum olumlu etki yapar. Ancak gereksinim yoksa işgücü talebinin üstüne çıkan işgücü arzı istihdama baskı yaratabilir. Dolayısıyla kentsel işsizliği artırır (Tansel, 2012: 50).

Köyden kente göç olgusunun, Türkiye’nin sahip olduğu demografik özellikleri giderek derinleştirdiği ifade edilmektedir. Çünkü köyden kente göçle, kent nüfusundaki eğitilmiş işgücü oranı azalmakta ve sektörler arasındaki geçiş nitelikli bir değişim yaratamamakta, ayrıca genç ve kadın işgücünün işsizlik oranlarının yüksek olması da sorunu artırmaktadır. Bunun çözümü için; kentsel alanlarda eğitime önem verilmesinin gerekmekte olduğu belirtilmektedir (Ay, 2012: 334-335).

Köyden kentlere göç, Türkiye’de işgücüne katılım oranlarında düşmeye sebep olmaktadır. Bu düşmenin nedeni ise köyden kentlere göçen kadınların büyük bir kısmının işgücünün dışına çıkmasıdır. Köyde iken tarım sektöründe “*ücretsiz aile çalışanı*” olarak “*istihdam ediliyor*” görünen kadınlar kentlere göç edildiğinde “*ev kadını*” olarak sınıflandırılarak işgücünün dışına çıkarılmaktadır (Şahbudak, 2004: 20).

Tarımsal kesimde kısmi süreli çalışma vardır ve gizli işsizlik hâkimdir. Türkiye, küçük aile işletmesi yapısına göre şekillenmiş bir özelliğe sahip olduğundan, tarımda tespit edilen işsizlikten daha yüksektir (Okur, 2014: 45).

Ekonomik büyümenin öngörülerinden biri de işgücü hareketliliğinin bölgeler arasında kişi başına düşen gelir seviyesini birbirlerine yaklaştıracağı yönündedir. Dolayısıyla, iç göçün engellenmemesi de gerekmektedir. Ancak bu

durumda olan kişilere gittikleri kentlerde gerekli eğitim, sağlık ve alt yapı imkânlarının sağlanması önemlidir (Ercan, 2007: 6).

Kentlerdeki iş olanaklarının cazibesini yitirmemesi ve vasıflı işgünün istihdamda yer alması için gerekli çalışmaların yapılması zorunluluğu doğmaktadır.

Köyden kente göç olgusu, ülkenin köy ile kent arasındaki fiziki ve coğrafi farklılıkların yanı sıra gelişmiş ve az gelişmişlik durumu ile de ilgili olarak zaten engellenmesi zor bir durumdur. Bu yüzden ya kırsal kesimde eğitim çalışmalarına önem verilmesi ya da kente göç eden işgücüne kentlerde gerekli mesleki ve teknik eğitim imkânlarının sağlanması gerekmektedir.

Türkiye’de genç işgücü yetişkin işgücüne göre daha az tercih sebebi olmaktadır. Bu sorun genç işsizliğini artırmakta gençlerin işgücü piyasasında aktif rol almalarını engellemektedir.

3.3.3. Türkiye’de ki Yapısal Nedenler

İşsizlik olgusu, Türkiye’de ekonomik ve sosyal yapıda meydana gelen yapısal değişikliklere bağlı olarak 1980’li yıllardan itibaren varlığını hissettiren en temel problemlerden birini oluşturmaktadır. 1980 yılından itibaren artmaya başlayan işsizlik 2001 Şubatında yaşanan krizden sonra hızla artmıştır (Özdemir vd., 2006:91).

Türkiye ekonomisinin önemli bir özelliği, sermaye artışı ve yatırımlar, nüfus artışıyla birlikte artan işgücü arzını karşılamaya yetmemektedir. Gerek işgücüne katılım oranının düşüklüğü ve gerekse yaratılan istihdam sınırlı olduğundan, hem erkekler hem kadınlar açısından işsizlik azaltılamamaktadır (Erol vd., 2010: 10)

Ekonominin büyüklüğü, büyümenin kaynakları, nüfusun yapısı ve istihdam piyasasının yapısı iş durumu ve istihdam miktarını doğrudan etkilemektedir. Mevcut küresel rekabet ve verimlilik şartlarında ekonomilerin istihdam yaratma kapasiteleri gittikçe azalmaktadır. Geçmişe göre günümüzde daha büyük bir ekonomiyle, daha az istihdam yaratılabilmektedir. Türkiye ekonomisinin geneline sirayet eden düşük verimlilik, üretimdeki yüksek sermaye yoğunluğu dikkat çekmektedir. Türkiye’de ki yapısal nedenlerin aşılması halinde, genç insan gücünü eğitip gerçek katma değer

üretecek şekilde istihdam imkanları oluşturabilecek durumdadır (Öztürk ve Tuzcu, 2012: 302-303).

3.4. Türkiye’de İşsizlikle Mücadelede Uygulanan İstihdam Politikaları

Türkiye’de istihdamla ilgili olarak aktif ve pasif İstihdam politikası uygulamaları gerçekleştirilmiş olup, bunlar ile sorunun boyutunu azaltmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

3.4.1. Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikaları, ülkelerin gelişmişlik seviyesi arttıkça daha fazla oranda uygulamaya koydukları önemli politikalar. Bu politikalar, işsiz kalınması durumunda ortaya çıkabilecek ekonomik ve sosyal sorunları önleyebilmek amacıyla uygulamaya konulmuşlardır.

Pasif istihdam politikaları; işsizlik sigortası, kıdem tazminatı ve ücret garanti fonu başlıkları altında incelenecektir.

3.4.1.1. İşsizlik Sigortası

1999 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile kurulan işsizlik sigortası sistemi ile Türkiye’de ilk olarak Mart 2002 tarihinde işsizlik sigortası ödemeleri başlamıştır. Bu sigorta zorunlu olup işçi, işveren ve devletten alınan primler ile finansmanı gerçekleştirilmektedir (Diriöz: 2012: 119).

İşsizlik sigortası; sağlık, ihtiyarlık ve ölüm sigortası gibi sigorta kollarına göre daha geç kurulan bir sigorta türü olup *“kendi iradesi ve kusuru dışındaki sebeplerle işini kaybedenlere yeni bir iş bulana kadar asgari ihtiyaçlarını temin etmek için geliştirilen bir sosyal politika önlemidir”* (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 98-99).

İşsizlik sigortasının finansmanı işçi, işveren ve devlet tarafından karşılanmaktadır. İşsizlik sigortası kapsamındaki işçi, çalıştığı dönemler boyunca fona katkıda bulunacak, ancak işsiz kalması halinde işsizlik ödeneği ile bu yöndeki kayıpları giderilecektir (Biçerli, 2011: 493).

Türkiye’de bağımsız çalışanların, ilk defa iş arayan kesimin, kötü niyetli davranışlar dolayısıyla işten çıkarılanların işsizlik sigortası kapsamına alınmamış olması, işsizlik sigortası uygulamasının çalışma hayatı ve toplumsal yaşam üzerindeki olumlu etkilerinin sınırlı olmasına yol açmaktadır. İşsizlik sigortasının kapsamının sınırlı olması ve sağlanan hizmetlerin düşüklüğü kayıtlı olarak çalışmayı özendirme yolunda da eksikliğini hissettirmektedir (Erol vd., 2010: 20).

İşsizlik sigortası ödemelerine Avrupa ülkelerinde özel önem verilmektedir. İşsizlik sigortası gelir aktarımı programına dönüştürülmektedir. İngiltere’de Workstart, Avustralya’da ise Job Compact adı ile uygulanan gelir aktarımı programında işsizlik sigortasından yararlanan işsizlere programa katılım belgesi (voucher) verilerek bu belge ile işsizlerin iş aramaları sağlanmaktadır. Buna göre elinde katılım belgesi olan işsizleri işe alan işverenlere işsizlik sigortası fonundan belirli miktarlarda ödemeler yapılmaktadır. İşe alınan işçiler ne kadar uzun dönem işsiz iseler işverene finansmanı işsizlik sigortası fonundan karşılanarak yapılan ödemeler o ölçüde fazla olmaktadır. (Biçerli, 2004: 36).

3.4.1.2. Kıdem Tazminatı

Kıdem tazminatı, pasif istihdam politikası araçları içinde istihdamı “koruyucu” tek unsurdur. Bu uygulama, resesyon dönemlerinde konjonktürel işsizliğin artmasını engellediği gibi ekonomik faaliyetlerin arttığı dönemlerde işgücü talebini kısıtıcı etki yapabilir (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 92).

Türkiye’de gerçekleştirilen pasif istihdam politikası araçlarından olan kıdem tazminatı, işverenlerin işçi çıkarmalarını önlemede oldukça etkili olmaktadır.

Kıdem tazminatı yıllık bazda hesaplandığından hak kazanılması için tam bir yılın dolması gerekmektedir.

Türkiye’de uygulanan işsizlik sigortası ile kıdem tazminatı uygulaması arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bunlar (Erol vd., 2010: 13):

- İşsizlik sigortası ödeneğinin hak edilebilmesi için çalışanın kendi isteği dışında işsiz kalması koşulu aranırken, kıdem tazminatı uygulamasında böyle bir koşul aranmamaktadır,

- İşsizlik sigortası ödeneği Türkiye İş Kurumu tarafından, kıdem tazminatı ise işveren tarafından işçiye ödenmektedir,
- Kıdem tazminatının hak edilebilmesi için iş sözleşmesi sona eren işçi yeni bir iş bulsa da eski işverenince kıdem tazminatı ödenmektedir. İşsizlik sigortası ödeneğinin ödenmesi için ise, iş sözleşmesi sona eren işçinin yeni bir iş bulamaması koşulu gerekmektedir.

Avrupa ülkelerinde ise, bazı ülkelerde işçinin kendisi tarafından hizmet akdinin sona erdirilmesi halinde de kıdem tazminatı ödenmektedir.

3.4.1.3. Ücret Garanti Fonu

Ücret Garanti Fonu uygulaması da uygulanan pasif istihdam politikalarından biridir. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun kapsamındaki sigortalılara uygulanan Ücret Garanti Fonu uygulamasını Türkiye İş Kurumu yürütmektedir.

4857 sayılı Yasa ile Türk çalışma hayatına girmiş bulunmaktadır. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) tarafından tahsilâtı yapılarak işsizlik sigortası fonuna aktarılan primler üzerinden işveren payı olarak hesaplanan miktarın % 1'inin aktarımı Ücret Garanti Fonuna yapılmaktadır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 132-133). Başka bir deyişle, Ücret Garanti Fonu, 2003 yılında oluşturulan, işverenlerin; iflası, konkordato ilanı gibi sebeplerden, ödeme gücünü çekmesi halinde, işçilerin iş ilişkisi dolayısıyla oluşmuş üç aylık ücret alacaklarını karşılamak için işsizlik sigortası fonuna yine işverenlerce işsizlik sigortası primi olarak yapılmış olan ödemelerin % 1'ini kapsayacak şekilde ayrılan fondur (Diriöz, 2012: 120).

3.4.2. Aktif İstihdam Politikaları

Türkiye'de işsizlikle mücadelede uygulanan aktif istihdam politikaları özel sektörü teşvik programları, mesleki eğitim ve danışmanlık, kamu istihdam hizmetleri ve gençlere yönelik istihdam hizmetleri başlıkları altında toplanmaktadır. Aktif istihdam politikaları işsizlerin iş bulma sorununu gidermeye yönelik politiklardır.

3.4.2.1. Özel Sektörü Teşvik Programları

Türkiye’de özel sektördeki istihdamı artırmaya yönelik olarak istihdam sübvansiyonları ve işsizleri kendilerine ait işlerini kurabilmeleri için teşvikleri içeren programlar uygulanmaktadır. Bu açıdan düşük faizli kredi imkânlarının, teknik yardımların, danışmanlık hizmetlerinin ve hatta girişimcilik eğitimlerinin verilmesi gibi uygulamalarla destek olunması da, bu programların içinde yer alan önlemlerdir (Önder ve Özçelik, 2011: 22-23).

Kendi işlerini kurmak isteyen bireylerin sağlanacak mikro kredilerle sübvansiyon edilmeleri, hem girişimciliği artırmakta hem de istihdam imkânı yaratmaya yardımcı olmaktadır. Bu yolla, işsiz kalan bireylerin düşük ücretlerle veya kayıt dışı olarak çalışmalarının önüne geçilmesi de mümkün olmaktadır.

Özel sektörü teşvik programlarının en yaygın olarak uygulananları işsizlerin kendi işlerini kurmaları için yapılan teşvikler ile ücret veya istihdam sübvansiyonlarıdır. Ücret ve istihdam sübvansiyonları gelişmiş ülkelerin çoğunda uygulanmakta ve özellikle yapısal ve konjonktürel işsizlikle mücadelede etkili olmaktadır. Diğer bir önlem ise, İspanya’da olduğu gibi, işsizlerle, yaşlı işçilerle veya belirli süreli iş sözleşmesine sahip esnek zamanlı çalışanlarla belirsiz süreli iş sözleşmelerinin yapılmasının teşvik edilmesidir (Uşen, 2007: 72).

3.4.2.2. Mesleki Eğitim ve Danışmanlık

Türkiye’de aktif istihdam politikaları çerçevesinde uygulanmakta olan mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetleri istihdamı artırmaya yönelik çalışmalardır.

Türkiye’de değişik dönemlerde bazı kuruluşlar ve Milli Eğitim Bakanlığı’nca emek piyasalarındaki dezavantajlı kesimler için mesleki eğitim kursları açılmıştır. Bunlardan bazıları; Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi (LİMME) olarak adlandırılan çalışma, Kız Pratik Sanat Okulları ve Halk Eğitim Merkezleri’nde gençlere yönelik özel kurslar ve çıraklık eğitimleridir. Bunların dışında İŞKUR tarafından eğitim ve danışmanlık programları düzenlenmektedir. Yine az da olsa KOSGEB tarafından da bu hizmetler verilmektedir (Biçerli, 2004: 285-289).

Mesleki Eğitim Kursları'na bir örnek 2011-2012 yılları arasında Birleşmiş Milletler Ortak Programı "*Herkes İçin İnsana Yakışır İş*": Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması çerçevesinde yapılan bir çalışmadır. Proje ile Antalya ilinde 16 meslek grubunda, 34 adet mesleki eğitim kursu düzenlenmiş, 656 işsiz anılan kurslara katılmıştır (Karadeniz vd., 2013: 9).

İŞKUR'un gerçekleştirdiği faaliyetlerin amaçlarından bazıları; işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda işgücü temin etmek, istihdam açısından gerekli mesleki eğitim kursları yolu ile işgücüne yardımcı olmaktır. Gerçekleştirilen mesleki eğitim kursu faaliyetleri, işgücü piyasasına katılma aşamasında işsizlere yardımcı olmaktadır. Ancak bu kursların yeterli olması için Kurum'a gerekli desteklerin verilmesi gerekmektedir. Türkiye İş Kurumu tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili genel verilere Tablo 20'de yer verilmiştir. Buna göre:

Tablo 20: Türkiye İş Kurumu Tarafından İşe Yerleştirilenler, Kayıtlı İşgücü ve Kayıtlı İşsiz Sayıları (2012-2013)

	2012 Yılı Ocak-Kasım Dönemi	2013 Yılı Ocak-Kasım Dönemi	Değişim (%)
Başvuru	2.068.694	2.175.867	5
Erkek	1.326.066	1.375.460	4
Kadın	742.628	800.407	8
Açık İş	879.266	1.353.472	54
Kamu	125.667	64.503	-49
Özel	753.599	1.288.969	71
İşe Yerleştirme	492.399	630.437	28
Erkek	345.686	438.387	27
Kadın	146.713	192.050	31
Normal	459.796	597.958	30
Engelli	32.347	32.256	0
Kayıtlı İşgücü	3.461.301	4.337.235	25
Erkek	2.167.843	2.678.594	24
Kadın	1.293.458	1.658.641	28
Kayıtlı İşsiz	2.307.368	2.546.824	10
Erkek	1.382.571	1.515.294	10
Kadın	924.797	1.031.530	12

Kaynak: Özen, 2013: 116

Tablo 20’de Türkiye İş Kurumu tarafından işe yerleştirilenlerin sayısı 2012 yılında 492.399 iken, 2013 yılında bu rakam 630.437’ye çıkmıştır. Kayıtlı işgücü sayısı ise erkeklerde kadınlara oranla daha fazladır.

Mesleki eğitim programları, yapısal işsizlikle mücadelede uzun süredir kullanılan en etkin politikalardan biridir. Uygulama ile işsizlerin ya da halen çalışmakta olanların emek piyasasının ihtiyacı doğrultusunda iş veya meslek dallarında yetiştirilmesi amacıyla kamu ve özel sektör tarafından beceri kazandırma kursları verilmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde de bu programlara önem verilmektedir. Örneğin Avusturya’da eğitime ve insan sermayesine yatırıma büyük önem verilmiş eğitime yatırım yapan işverenler vergi teşvikinden yararlandırılmıştır. İsveç’te uygulanan eğitim programlarında “stajyer yerleştirme planları” ile işinden ayrılan bir kişinin yerine işsiz birini istihdam etmek amaçlanmıştır (Uşen, 2007: 71-72).

3.4.2.3. Kamu İstihdam Hizmetleri

Kamu tarafından gerçekleştirilen istihdam hizmetleri, emek piyasalarında meydana gelen bilgi eksikliklerini gidererek, işçilerle işverenlerin eşleşmelerini sağlamaya yöneliktir. Bu şekilde yapılan girişimler, ortaya çıkabilecek geçici işsizliğin azaltılmasını mümkün kılmaktadır. Çünkü piyasalar genelde pek çok açıdan şeffaf olmamakta ve bilgi eksikliği kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Bu bağlamda kamu, bilgilendirme hizmetleri çerçevesinde, gelecekte emek talebinin ne yönde olacağına ilişkin tahminler yaparak bunları yayınlamaktadır (Biçerli, 2011: 509).

Burada amaç; daha fazla sayıda kişinin işgücü piyasalarına katılımının sağlanması ve istihdam içerisinde kalanların sayılarının artırılmasıdır.

Bununla birlikte, kamuda ve kâr amacı gütmeyen sektörlerde işsizlerin doğrudan istihdam edilmesi durumu da, işe girme açısından dezavantajlı kesimlerin işe yerleşip gelir elde etmeleri amacıyla kamu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Gençler işgücü piyasasına girmede bilgi eksikliği sebebiyle, en dezavantajlı kesimdir. Bu açıdan gençlerin, kamunun gerek istihdam hizmetleri gerekse zorunlu

çalışma programları yolu ile bu dezavantajlarını giderici çalışmalarla desteklenmesi önemlidir.

Yine, işsizlik ödeneklerinin takibinin kamu tarafından yapılması da kamu istihdam hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Aktif işgücü politikalarının başarıya ulaşmasında ihtiyaçların doğru analizi büyük önem taşımaktadır. Bu noktada yapılacak tüm düzenlemelere alt yapı olması bakımından önemli bir noktada duran, gençlerin yaklaşımlarının iyi tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır (Özaydın, 2013: 143).

3.4.2.4. Gençlere Yönelik İstihdam Hizmetleri

Genç işsizleri istihdama kazandırabilmek amacıyla düzenlenen eğitim programları, eğitimlerini yarım bırakarak okullarını terk eden gençlerin işgücü piyasasında yer alabilmeleri açısından düzenlenen çıraklık eğitim kursları gibi düzenlemeler genç işsizlere yönelik istihdam hizmetleridir.

Toplumda dezavantajlı gruplar içerisinde sayılan gençlerin okuldan işe geçiş aşamasında desteklenmesine dair programlar uygulanmaktadır. İşgücü piyasasının istekleri ile eğitim sisteminin gençlere sağladığı bilgi ve beceriler değerlendirilerek aralarındaki uyumsuzluğu önleyici programlar uygulanmaktadır. İŞKUR tarafından düzenlenen işgücü yetiştirme kursları ve işbaşı eğitim programları ile gençlere donanım kazandırılmasına çalışılmaktadır. Ayrıca, düzenlenen meslek edindirme kursları ve girişimcilik kursları ile gençlerin piyasaya girerken bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Genç işsizlerin istihdam edilebilirliğinin artırılması için AB üyesi ülkelerde de gençlere yönelik istihdam hizmetlerini artırıcı uygulamalar önem kazanmıştır. Üye ülkelerde uygulanan ortak strateji mesleki eğitim imkânlarının artırılması, iş arama danışmanlığı sağlanması ve bu amaçla bir fon oluşturulması şeklindedir. İtalya, Lüksemburg, Belçika, İngiltere gibi ülkelerde kurulmuş olan “işsizlikle mücadele fonları”, genç işsizlerin mesleğe yönltilmesi veya çıraklık eğitimi alması amacı ile kullanılmaktadır (Uşen, 2007: 77).

3.4.2.5. Toplum Yararına Çalışma Programları

Toplum Yararına Çalışma Programları (TYÇP) İŞKUR tarafından uygulanan, katılım şartlarına uyan katılımcılara uygulama süresi her bir program için en fazla dokuz ay olarak ve karşılığında ödemeler yapılarak uygulanmaktadır.

Aktif istihdam politikaları kapsamında Temmuz 2009'da uygulanmaya başlamıştır. İşsizliğin yoğun olduğu dönemlerde ve bölgelerde veya afet, kriz vb. gibi olağanüstü durumlarda işsizlerin kısa süreli istihdam edilmesi amaçlanmaktadır. Toplum yararına bir iş ya da hizmetin gerçekleştirilmesini sağlayan bu programlarla geçici iş imkânları sağlanan ve belli bir süre için desteklenen katılımcılar, çalışma ortamına alıştırmakta, mesleki eğitim, iş tecrübesi ve iş disiplini edinerek aynı zamanda kamu yararına çalışmaktadırlar (Erol ve Özdemir, 2012: 68).

Toplum Yararına Çalışma Programları çerçevesinde çevre temizliği, kamusal alt yapı yenilenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda bakım onarım ve temizlik işleri, tarihi ve kültürel mirasın korunması, ağaçlandırma ve park düzenlemeleri gibi alanlarda faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Erol, 2013a: 35).

3.4.2.6. Özel İstihdam Büroları

İŞKUR işe yerleştirme, eğitim ve istihdam hizmetleri sağlamak ve özel istihdam bürolarını düzenlemek gibi politikaları yürütmeyi üstlenmektedir (Erdayı, 2009: 149).

Özel istihdam Büroları, iş arayanları yerleştirme amacıyla sadece işverenden ücret alarak, iş arayandan herhangi bir ücret talep etmeksizin, işgücü piyasasında her iki kesimin buluşmasını sağlayan bir işyerinde veya radyo, televizyon gibi elektronik iletişim araçlarıyla aracılık hizmeti vazifesini gören Türkiye İş Kurumu'nun yanında bu amaçla kurulan gerçek ya da tüzel kişilerdir.

Özel İstihdam Büroları'nın faaliyet gösteremeyeceği alanlar ise Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Özel İstihdam Büroları; kamu kurum ve kuruluşlarında iş ve işçi bulma faaliyetleri ile mesleki olarak geçici iş ilişkisi düzenlenmesi faaliyetlerinde bulunamazlar.

Özel istihdam Büroları, zaman içinde verebilecekleri mesleki eğitim ve sağlayacakları danışmanlık hizmetleri ile Türkiye’de aktif istihdam politikalarının uygulanmasında önemli bir rol üstlenerek işgücü piyasasının etkinliğine önemli katkılarda bulunacaktır (TİSK, 2006: 95).

3.4.2.7. Sendikaların Genç İşsizliğine Yönelik Faaliyetleri

Sivil toplum kuruluşları içerisinde önemli bir yer teşkil etmektedirler. Genç işsizliği sorunu ağırlığını hissettirdikçe sendikaların bu konuda üzerlerine düşen görevlerinde önemi artmaktadır. İşçi ve İşveren sendikaları genç işsizliğini önlemeye yönelik çözüm önerileri konusuna daha fazla yönelmeye çalışmaktadırlar. İşçi sendikaları sisteme yeni katılacak işçileri düşük ücret ve sigortasız çalışma olanaklarının sunulduğunu, çalışmakta olan işçilerin büyük bir çoğunluğun ise ağır çalışma koşulları altında, güvencesiz çalışma biçiminde hizmet verdiklerini ifade etmektedirler.

Sendikaların hizmet sürecinde en büyük başarılarından birisi işçi ve işveren anlaşmalarının resmi hale getirilmesidir. Ancak bu başarının önemli bir yan etkisi ücret belirlenmesinde toplu sözleşmelerin ücret esnekliğini ortadan kaldırmasıdır. (Biçerli, 2004: 38). Sendikaların toplu pazarlık sisteminde genç işsizliğine yönelik çabalarını özel maddelerle daha belirgin olarak ortaya koymaları gerekmektedir.

Ayrıca işçi, işveren ve devlet kuruluşlarının bireysel, ikili ve üçlü şekillerde uyguladıkları eğitim projeleri yaygınlaştırılmalı ve geliştirilmelidir. Bununla beraber özel sektör kuruluşları ile İşçi ve İşveren Sendika ve Konfederasyonları tarafından oluşturulan eğitim merkezlerine vergi avantajları sağlanmalıdır (TİSK, 2006: 94).

3.4.3. Türkiye’de Planlı Dönemde İşsizlikle Mücadelede Uygulanan İstihdam Politikaları

Birinci Beş Yıllık Plan’da kalkınmanın toplumsal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirebilmek amacıyla işgücünde ihtiyaç duyulan elemanın sağlanması için, eğitim hedefleri olarak, sanayi kesiminde yetişkin işgücüne ve teknik eleman ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Sanayi kesimindeki işgücüne yönelik eğitimin geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır (DPT,1963: 449-451).

1963- 1967 tarihleri arasındaki dönemde uygulanmış olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile işsizlik sorununun yığınların kırsal kesimden kente göç etmeleri nedeniyle artış gösterdiği ve bunu önlemek amacıyla özel önlemler alınmadığı takdirde bu kontrolsüz göç sorununun çözülemeyeceği konusu üzerinde durulmuştur (Biçerli, 2004: 272-273).

BBYKP'nın da ana hatları ile dört çeşit hedefin belirlendiği görülmektedir. Bu hedefler; işsizlik sorununun çözülmesi, mevcut istihdamda olanların mesleki seviyelerinin artırılması, sağlam bir sosyal hareketlilik sağlamak ve istihdamda dengeli bir dağılımın sağlanmasıdır. Sosyal güvenlik konusunda İşçi Sigortaları Kurumu, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve T.C. Emekli Sandığı Kurumu ortaklaşa çalışmışlardır (Önder ve Özçelik, 2011: 25).

Böylece yeni kurulan Kurumlarla istihdam politikalarına yardımcı olmak amaçlanmış, aynı zamanda sosyal güvenlik sistemi de düzenlenmeye çalışılmıştır.

1968-1972 dönemini kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile istihdam, kalkınma hızına endekslenmiş, % 7 oranında ekonomik büyüme hızının yaratacağı istihdama dair genişlemenin alınacak özel önlemlerle desteklenmesi ve istihdam açısından zayıf yörelere önceliklerin verilmesi hedef olarak belirlenmiştir (Diriöz, 2012: 123).

İkinci Plan ile sektörlerin geliştirilmesi ve büyümeleri ön planda tutulmuş sanayi sektörünün ağırlığının üzerinde daha fazla durulmuştur. Çünkü sanayi sektörü öncü sektör olarak görülmüştür.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "*Gençlik Sorunları*" adı altında bir Bölüm düzenlenmiş, bu Bölüm'de "*Türk gençliği milletimizin tükenmeyen hayatîyetinin temsilcisidir*" ifadesi ile gençliğin önemi vurgulanmıştır. Bu hassasiyetle köylerde yaşayan özellikle genç kız ve kadınların işe yönlentilmeleri yönünde programların hazırlanacağı ve verilen eğitimlerle sonuç elde edilmesi planlandığı belirtilmiştir (DPT,1967: 254-257).

İstihdam olanakları yüksek olan sektörlerle öncelik verilmesi ve verimliliği düşürmeden en çok istihdam sağlayan teçhizatların bulunması da bu Planla hedefler

arasına konmuştur. Ancak tüm bu tedbirlere rağmen yeterince istihdam artışı sağlanamamış ve işsizlik sorunu artarak devam etmiştir. Bu Plan döneminde işsizlik % 4.8'den % 6.3'e yükselmiştir (Biçerli, 2004: 273).

Aktif istihdam politikaları açısından en önemli dönemlerden biri Üçüncü Beş Yıllık Plan dönemidir. Türkiye Cumhuriyeti bu Plan'ın uygulandığı dönem sürecinde dışta ve içte yaşanan olaylardan kötü etkilenmiş, bu olumsuz durum ekonominin gidişatına da yansımıştır.

Dışarıda yaşanan 1973 Petrol Krizi tüm Dünya ülkeleri gibi Türkiye'yi de zorlamış ve ülkeyi yeni bir dönemece sürüklemiştir. Plan döneminde ekonomideki olumsuz durum işsizliği de tetiklemiştir. Ayrıca yine bu plan döneminde Kıbrıs Barış Harekâtı yapılmış ve bu nedenle Türkiye Batılı ülkelerin ambargosu ile karşı karşıya kalmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda giderek artan işsizlik oranları, uygulanacak politikalarda işsizlik sorunuyla mücadelenin önemli bir amaç olarak hedeflenmesini zorunlu kılmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılma açısından dışa açılma hedefleri başlamıştır. Uluslararası rekabet için gerekli olan yatırımlar önem kazanmıştır. Plan dâhilinde toplumsal sigorta programlarından yararlananların sayılarının artırılması hedeflenmiş, ancak istenilen oranda hedefe ulaşılamamıştır (Önder ve Özçelik, 2011: 26).

Ayrıca bu Plan ile gelir seviyesi düşen halkın gelir seviyesinin artırılmasına ve dışarıya açılma aşamasında yatırımların ve dolayısıyla istihdamın artırılmasına özel önem verilmiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, gençliğin iş ortamındaki mevcut şartlarına ve çalışma ortamlarındaki yetersizliklerine değinilmiştir.

Plan'ın Gençlik Sorunları başlığında; tarım sektöründe çalışan genç işçilere iş kazası ve meslek hastalıkları konularında yeterince kamu hizmeti sunulmadığı, genç kadın ve erkek işçilerin çalışma alanları ve koşulları ile ilgili düzenlemeler yapılsa da yeterli olmadığı tespiti yapılmıştır. Gece çalıştırma yasağı ve ağır ve

tehlikeli işlerde çalıştırma yasağı gibi konularda etkin bir denetim sisteminin kurulamadığı belirtilmiştir (DPT,1979: 155).

1970’li yılların sonlarına gelindiğinde Türkiye Cumhuriyeti ekonomik ve siyasal bunalım içine sürüklenmiş, Türkiye’nin ekonomik ilişki içinde bulunduğu ülkelerdeki ekonomik durgunluklar sebebi ile Plan’a ancak 1979’da başlanmıştır. İstihdam sorununun Türkiye’nin yapısal bozuklukların ve ülkenin gelişmişlik düzeyi ile demografik yapısının sonucu olduğu değerlendirilmiştir. Planda kentlerde işsizlik sorununun aşılabilmesi için altyapı, bayındırlık çalışmalarının artırılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur (Biçerli, 2004: 274-275).

Dördüncü Plan; Türkiye Cumhuriyeti’nin zor bir dönemden geçtiği yıllarda uygulamaya konmuştur. Siyasi, ekonomik çalkantıların, toplumsal olayların arttığı, halkın can ve mal güvenliğinin tehlikede olduğu döneme tekabül etmiştir. Sokak kavgalarının arttığı, gençlerin birbirlerinin canına kastettiği, ülkenin iç savaşa sürüklendiği dönemde Planı uygulama imkânı da zorlaşmıştır.

1980 yılında yapılan askeri müdahale ile başlayan ve 1984 yılına kadar süren geçiş döneminde uygulanan baskıcı askeri önlemler, işgücü piyasasını etkisi altına almış, bu süreç içerisinde lokavt ve grev yasakları sendikal faaliyetlerin yasaklanması gibi uygulamalar etkili dinamikler olmuştur (Önder ve Özçelik, 2011: 27).

1985-1989 tarihlerinde uygulanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yapılan tespitlerde, Türkiye ortalaması değerlendirildiğinde, 15-19 yaş grubunda bulunan her 100 gençten yaklaşık olarak % 10.5’lik oranının açık işsiz konumunda bulunduğu, Plan döneminde gençlerin istihdamını artırıcı projelerin hazırlanarak uygulanmasına çalışılacağı belirtilmiştir (DPT, 1984: 132).

İstihdam politikasının işsizlik sorununu önleyebilmesi için başarılı olması; eğitim, teknoloji ve sanayi politikaları ile uyumlu olmasına bağlıydı. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda bu vurgulanmaktaydı. Planda nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, girişimciliğin desteklenmesi ve istihdamı artırmanın önündeki engellerin kaldırılması temel ilke olarak ele alınmıştır (Çalış, 2011: 308). Ayrıca genç işsizliğinin azaltılması için projelerin hazırlanması, işsizlik açısından özellik

isteyen bölgelerdeki mevsimlik işsizlere ek iş imkânlarının sağlanması, işverenlerden gençleri istihdam edenlere vergi iadesi verilmesi, gençleri mesleklere yönlendirme hizmetleri verilmesi ve kendi işini kuranlara yardım edilmesi gibi tedbirler plan dâhilinde yer almıştır (Diriöz, 2012: 123-124).

Görüldüğü üzere Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da işsizlik sorununa çözümlerin aranması ve genç işsizliği sorununun önlenmesine yönelik istihdam artırıcı politikaların uygulanması önemli başlıklar olmuştur. Ülkenin geleceğine yönelik bu çalışmalara ağırlık verilmiştir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı ile işsizliğin önlenmesi, gelir dağılımında adil bir yapının sağlanması hedeflenmiş, Plan ile başlayan süreçte çeşitli projeler uygulamaya konulmuştur.

Altıncı Plan'da işgücü piyasası içerisinde ortaya çıkan ve istihdamın gelişmesini engelleyen aksaklıkların giderilmesi temel ilke olarak belirlenmiştir. Uygulanan İstihdam politikalarının Avrupa Birliği ve ILO kurallarına uygun olarak düzenlenmesi kararlaştırılmış, ayrıca ilk defa kısmi süreli çalışmanın yaygınlaştırılmasının gerekliliği hakkında politika önerilmiştir. 1993 yılında “İstihdam ve Eğitim Projesi” başlatılmış, 1994 yılında ise yapılan özelleştirmelerin sonucunda işsiz kalanlara uygulanmak üzere “İşgücü Uyum Projesi” başlatılmıştır (Çalış, 2011: 308).

İstihdam ve Eğitim Projesi, 107.4 milyon \$ maliyeti olan, bu maliyetinin % 62'si Dünya Bankası, % 38'i Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanan ve 2000 yılına kadar çeşitli Hükümetler tarafından uygulanan bir projedir. Projenin hedefleri olarak: 73.200 işsize meslek kazandırılması ve işe yerleştirilmeleri, 2000 kurum personeline eğitim verilmesi, işgücü piyasalarına ilişkin bilgi sağlayıcı sistem geliştirilmesi, otomasyon sağlanması, kadın istihdamının artırılması ve sertifikasyon sisteminin oluşturup, 250 meslek standardının belirlenmesi amaçlanmıştır (Biçerli, 2004: 277-278).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda başlatılan bu projeler, geleceğe dönük beklentilerin umut verici işaretleridir. İşgücü piyasasının talebinin ve

ihtiyaçlarının daha net izlenebilmesi sağlıklı istihdam imkânı yaratacaktır. Gençler için başlatılan bu projeler, aynı zamanda toplumun refahı için atılan adımlardır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi sıkıntılarla, iç ve dış borçlarla ve doğal afetlerle yıprandığı zor bir dönemde uygulamaya konulmuştur. 17 Ağustos 1999 yılında Kocaeli ili Gölcük ilçesi merkezli yaşanan deprem hem yürekleri hem de ekonomiyi zor durumda bırakmıştır. Ülke sanayisinin can damarlarından olan Kocaeli, Sakarya, Yalova illerinde sanayi sektöründe yaşanan yıkım, milli gelirden de ağır bir hasara yol açmıştır. Bununla birlikte, ülkenin kalkınma hedeflerinde istihdamın artırılması yolunda çabalar devam etmiştir.

Plan ile, istikrarlı büyümenin istihdamı artırabilmek için temel etmen olduğu belirtilmiştir. Ayrıca özelleştirmeler sonucu işsiz kalanların kendi işlerini kurdukları takdirde desteklenmesi, yüksek oranda işsizliğin görüldüğü yörelerde işgücünün topluma yararlı işlerde çalıştırılması ve işgücünün yeniden eğitime dönük programların artırılması gibi tedbirler sunulmuştur (Diriöz, 2012: 124).

Plan'da büyük imalat sanayi işletmelerinin istihdamında azalışın olduğu, ancak küçük ve orta ölçekli işletmelerde istihdam artışının yaşandığı belirtilmiştir. Otomasyona geçiş sürecinde ortaya çıkan kısa süreli istihdam azaltıcı etkileri telafi edecek, teknoloji bağlantılı faaliyetlerin yaratılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmelerin imkânlarının yetersiz olması nedeniyle, genç nüfusa verilebilecek mesleki ve teknik eğitime aktarılacak kaynak tahsisinin sınırlı kaldığı da belirtilmiştir (DPT, 1995: 25-50).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yapılan bir düzenleme ile İş ve İşçi Bulma Kurumu, Türkiye İş Kurumu'na (İŞKUR) dönüştürülerek görev yapısı genişletilmiştir. İŞKUR'un görevleri: işsizlik sigortası sistemini uygulamak, iş analizi ve meslek sınıflandırması çalışmaları ile iş ve kariyer danışmanlığı hizmetleri yapmak, eğitim programlarını yürütmek yer almaktadır (Biçerli, 2004: 280).

İŞKUR ile ilgili yapılan düzenleme, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plan'ı döneminin en önemli düzenlemelerindendir. İŞKUR tarafından düzenlenen kurslar

ve verilen danışmanlık hizmetleri, gençlerin işgücü piyasasında yer almasına önemli katkı sağlamaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile istihdamın artırılabilmesi için üretken olan yatırımların artmasının ve ekonomik büyümenin istikrarlı bir şekilde gerçekleştirilebileceği öngörülmüştür. İstihdam yapısının tarım dışındaki sektörlerin lehine değiştirilip, işgücünün niteliğinin artırılmasıyla işgücü piyasasının etkinliğinin artırılabilmesi amaçlanmıştır (Çalış, 2011: 310).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dâhilinde toplumda hayat boyu öğrenme stratejilerini esas alan yaygın eğitim imkânlarının geliştirilmesi, üniversitelere girememiş gençlerin kısa yoldan meslek sahibi olabilmeleri için beceri sağlamaya ve mesleki eğitim kazandırmaya dönük faaliyetlerin artırılması ve bu konuda yapılacak faaliyetlerde özel sektörün de özendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (DPT, 2000: 84).

Bu Plan'la, işsizliği önleme ve istihdam yaratmaya yönelik tedbirler belirlenmiştir. Gençleri, işgücü piyasalarıyla daha çabuk buluşturma imkânları sağlanmaya çalışılmıştır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı “istikrarlı bir şekilde büyüyen, gelirini adil bir şekilde paylaşan, küresel anlamda rekabet edebilme gücüne sahip ve bilgi toplumuna dönüşen bir Türkiye” vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır (Türkiye İş Kurumu, 2011: 38).

Plan; diğer planlardan farklı, gelişme eksenleri düşünülerek oluşturulmuş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin de gözetilmesi sebebi ile 2007-2013 yılları için yedi yıllık olarak hazırlanmıştır. Oluşturulduğu gelişme eksenlerinden biri istihdamın artırılmasıdır. Plan ile üç alt başlık oluşturulmuştur. Bunlar: eğitimin işgücünün talebine olan hassasiyetinin artırılması, işgücü piyasasının kuvvetlendirilmesi ve Aktif İşgücü Politikalarının geliştirilmesidir. İlk defa Aktif İşgücü Politikaları ayrı bir başlık halinde ele alınmıştır (Diriöz, 2012: 125). Ayrıca Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın etkili bir şekilde uygulanmasını sağlayabilmek için, uygulamaların izlenip

değerlendirilebilmesi amacıyla daha önceki kalkınma planlarından farklı olarak bir Plan İzleme ve Yönlendirme Komitesi oluşturulmuştur (Toksöz, 2007: 56).

Dezavantajlı kesim sayılan gençler, kadınlar, özürllüer ve eski hükümlüer ile uzun süre işsiz kalanlar açısından fırsat eşitliğinin sağlanması ve işgücünün etkin kullanımını da belirtilmiştir (Çalış, 2011: 311).

2014-2018 yıllarını içine alan Onuncu Kalkınma Planı ile yüksek ve istikrarlı bir ekonomik büyüme sağlamak, daha erişilebilir olan ve nitelikli kamu hizmetlerini halka sunmak, toplumsal refahı artırmak ve rekabet gücünü yükseltmek amaçları hedeflenmiştir. Kalkınma Planı'nda belirlenen hedef ve politikalar ise, nitelikli insan ve güçlü bir toplum oluşturulması, istikrarlı yüksek büyüme sağlanması, yenilikçi üretim imkânları, yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre ve kalkınma için uluslararası işbirliği sağlanması olarak yer almıştır (Karagöl, 2013: 27-30).

Onuncu Kalkınma Planı ile düşük gelirli bölgelerde ekonomik faaliyet kollarının çeşitlendirilmesi, KOBİ'lerin ve mikro işletmelerin imkânlarının geliştirilmesi ve tarımsal verimliliğin artırılması politikaları belirlenmiştir. Ayrıca yoğun göç alan şehirlerde sosyal uyumun güçlendirilmesi amacıyla mesleki becerilerin geliştirilmesine ağırlık verilerek işgücü piyasalarına katılımın kolaylaştırılacağı belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013a: 142-143).

3.4.4. Türkiye'de Orta Vadeli Programlarda Uygulanan İşsizlikle Mücadele Politikaları

Türkiye'de 1960 yılında başlayan süreçte Beş Yıllık Kalkınma Planları yıllık programlarla uygulamaya konulmakta, ekonomik hedeflerin ve izlenecek politikaların belirlenmesinden sonraki aşamada, hazırlanan yatırım programları ile kamu yatırımlarının bu hedef ve politikalarla uyumlu olarak proje bazında kuruluşlar, sektörler ve bütçe türleri itibarıyla tahsisi yapılmaktadır. Orta vadeli programlar ise; kalkınma planlarında belirlenen stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla kamu politikalarını tutarlı amaç ve öneriler sunarak şekillendirmek ve kaynakların tahsisi aşamasını yönlendirmek için 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu doğrultusunda hazırlanan politika belgeleridir (Yumuş, 2011: 24-25).

Türkiye’de ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılmak, istihdamı artırmak amaç ve hedefleriyle üçer yıllık süreçler halinde orta vadeli programlar yayınlanmıştır.

Orta Vadeli Program, Avrupa Birliği’ne katılım sürecinde ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlandığı, toplumun tüm kesiminin gözetilip, vatandaşlarının yaşam kalitesinin artırılmasını temel amaç edinmiştir.

2006-2008 dönemini kapsayan Türkiye’nin ilk Orta Vadeli Programı, tarımda yapısal değişimden kaynaklanan işsizlik riskini azaltmaya dönük tedbirlerin alınacağını, aktif istihdam politikalarına önem verileceğini ve öncelikle eğitimli genç işsizlere istihdam imkânları yaratılarak, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında çalışabilecek insan gücünün yetiştirilmesinin gerektiğini belirtmiştir.

2008-2010 yılı Orta Vadeli Programı’nda nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi ve istihdam imkânlarının geliştirilerek işgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan gençler kadınlar, özürllüer ve eski hükümlüer için fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir (DPT, 2007: 35-36).

İşgücü piyasasının geliştirilmesine yönelik olarak alınacak önlemlerle ilgili olarak 2009-2011 yılı Orta Vadeli Programı’nda üretken istihdamı destekleyen bir ücret sisteminin oluşturulması, işsizliğin azaltılması amacı benimsenmiştir. Bununla birlikte, gençlerin işgücü piyasasında deneyim kazanmalarını sağlayıcı programların geliştirilmesine ve uzun süreli işsizlerin işgücü piyasasından kopmalarını engelleyecek programların geliştirilmesine ağırlık verilmesi gerektiğine yer verilmiştir (DPT, 2008: 45-46).

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2012-2014 Orta Vadeli Programı’nda ise, kendinden önceki diğer orta vadeli programları destekleyici nitelikte; gençler, kadınlar ve özürllüer başta olmak üzere dezavantajlı kesimlere yönelik politikaların ilave tedbirler alınarak sürdürülmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, kıdem tazminatı sorununun sosyal taraflarla görüşülerek, kazanılmış hakları koruyan ve bütün işçilerin kıdem tazminatlarını garanti altına alacak bir fon oluşturulması yoluyla çözüleceği belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 49).

2013-2015 Orta Vadeli Programı'nda; sosyal diyalog, toplu iş hukuku gibi alanlarda gerekli düzenlemelerin yapılması ve yürürlüğe giren İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun etkin bir biçimde uygulanmasına yer verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 51).

Kalkınma Bakanlığı'nın 2014-2016 Orta Vadeli Programı'nda "Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler" başlığı altında ise, "ekonomik büyümenin istenilen seviyelerde olmaması nedeni ile yeterli istihdamın yaratılmaması ve yüksek oranlı genç işsizliği birçok ülke için temel sorun alanı olmaya devam etmektedir" denilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013b: 5).

Orta Vadeli Programlar yıllar itibarıyla üçer yıllık perspektife sahip olmakla birlikte, her programda yer alan tespitlerin amacı, kamu politikalarına yön verici öneriler sunarak bu politikaları şekillendirmektir. Programlarda genellikle aynı ifadelerle hedef ve tespitlerin yapıldığından hareketle, bu tespitleri hazırlayanlara büyük görevler düşmektedir. Bu bağlamda programların daha başarılı olması için Türkiye'de yaşanan işsizlik sorunu ve özellikle de genç işsizliği sorunu çerçevesinde belirlenen tespitlere özel önem verilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır.

3.5. Türkiye'de İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikaları

Türkiye'de işsizlikle mücadelede uygulanan ekonomi politikaları iki döneme ayrılarak incelenecektir. 1923-1980 dönemi ile 1980 yılı ve sonrası dönemdir.

3.5.1. Türkiye'de 1923-1980 Dönemindeki Uygulamalar ve Ekonomik Gelişmeler

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu yıldan itibaren Mustafa Kemal Atatürk'ün "ekonomik bağımsızlık olmadan siyasi bağımsızlığın da olmayacağı" düşüncesinden hareketle ekonomik hayatta hızlı atılımlar gerçekleştirmiştir. 1923-1929 yılları arasındaki dönem uygulanan ekonomi politikası açısından kısmi liberal dönem olarak dikkat çekmektedir. Bu dönemde ekonomi politikasına yön verecek önlemlerin belirlenebilmesi için 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi düzenlenmiş özel sektör ağırlıklı ve piyasa ekonomisine yönelik ekonomi politikasında karar

kılınmıştır. Kongrede alınan kararlardan bazıları şunlardır (Özçelik ve Tuncer, 2007: 253-256):

- Yerli üretimin geliştirilmesine çalışılacak,
- Ekonomik gelişmeye katkısı olmak şartıyla yabancı sermayeye izin verilecek,
- Aşar kaldırılacak,
- İç gümrükler kaldırılacaktır.

17 Şubat 1923 yılında toplanan Birinci İzmir İktisat Kongresi'nde; iç ve dış ekonomi politikalarında uygulanacak yöntemler belirlenmiştir. Ayrıca hammaddesi Türkiye'de yetişen sanayi dallarının kurulması ve sanayinin teşviki gibi kararlar alınmıştır.

Yine aynı kongrede alınan kararlar doğrultusunda 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmuş ve başına da ilk genel müdürü olarak Celal Bayar getirilmiştir. Böylece Türkiye Cumhuriyeti milli bir bankaya sahip olmuştur.

1923 yılından günümüze gelinen süreçte gelişmeye giden yolun sanayi odaklı büyüme olarak planlanmış olduğu görülmektedir. Sanayi kesimine yapılan yatırım ve önceliklerle devletin ve özel yatırımların hedefinde sanayinin olduğu anlaşılmaktadır (Sönmez, 2004: 16).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğundan itibaren işsizlik sorunu varlığını göstermiş, işsizlik sorunuyla mücadelede uygulanan ekonomi politikaları hep gündemin önemli maddesini teşkil etmiştir.

Tablo 21’de 1923-1929 arasındaki dönemde Türkiye’de işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 21: Türkiye’de 1923-1929 Yılları İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranları (%)
1923	9.1
1924	6.9
1925	5.3
1926	5.1
1927	4.2
1928	3.8
1929	3.2

Kaynak: Güney, 2009: 141

1923 yılında % 9.1 olarak görülen işsizlik oranı 1929 yılına kadar düşmeye devam etmiş sanayi odaklı büyüme ile istihdam sahaları açılmıştır.

1925 yılında tarım kesiminden alınmakta olan Aşar Vergisi kaldırılmıştır. Ülkenin çok zor şartlarda olmasına ve gelire ihtiyacının had safhada olmasına rağmen köylünün ve tarım kesiminin üzerinden bu yük kaldırılmıştır.

Tarım sektörüne yönelik olumlu ekonomi politikalarının etkisiyle Türkiye’de tarımsal üretim artış göstermiştir. Hatta kurulmak istenen şeker fabrikaları için bir takım özel teşvikleri içeren bir kanun kabul edilmiştir. Alpullu ve sonrasında kurulan Uşak Şeker Şirketleri, şeker ithalatını tercih etmişlerdir. Ayrıca Ankara-Eskişehir demiryolu hattı arasında ilk istasyon açılmıştır. Böylece tarımla başlayan olumlu süreç diğer alanlarda da görülmüştür (Boratav, 2005: 47-48).

1927 yılında Türkiye Cumhuriyeti’ndeki 65.245 işletmenin % 43.39’u tarım, balık, evcil hayvanlar ve av hayvanları sanayinde yoğunlaşmıştır. % 22.61’i maden çıkarma, işleme ile makine onarımı ve imalatı kesiminde yoğunlaşmıştır. Bu işletmelerde çalışanların toplam sayısı ise 256.855’dir. Aynı yıl sanayinin kullandığı ham maddenin % 66’sı tarım sanayinde, % 17’si ise dokuma sanayinde

kullanılmıştır. İşyerlerinin % 61'lik oranının ve istihdamın % 46'sının tekstil sektöründe olduğu belirlenmiştir (Çavdar, 2003: 206- 207).

1929 yılına gelindiğinde Dünya ekonomisi açısından kara perşembe tabiriyle özdeşleşen 24 Ekim tarihinde New York Wall Street Borsası'nda hisse senetleri büyük bir hızla değer kaybetmiştir.

1929 Buhranının etkileri hem Dünyada hem de Türkiye'de ağır bir şekilde hissedilmiştir. Türkiye, dışarıdan gelen olumsuzluklardan etkilenmiştir. 1929 yılında; Lozan'da kabul edilmiş olan ve 5 yıl süre ile devam eden yabancıların gümrükler üzerindeki etkileri sona ermiş, Türkiye dış ticaretinde gümrük vergileri üzerinde tek yetkili hale gelmiştir.

1930 yılında Türkiye Cumhuriyeti ilk kez dış kredi kullanmıştır. O yüzdendir ki 1930 ve sonrasındaki dönemde buhranın etkilerinden korunma amacıyla iktisadi anlamda devletçi ve korumacı politikaları izleyecek ve alınan önlemlerde bunun izleri görülecektir. Ayrıca, 1931 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da kurulmuştur.

Tablo 22’de Türkiye’de 1930-1949 arasındaki işsizlik oranları yıllar itibarıyla verilmektedir.

Tablo 22: Türkiye’de 1930-1949 Yılları İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranları (%)
1930	3.2
1931	4.5
1932	4.5
1933	3.9
1934	3.2
1935	3.3
1936	2.9
1937	2.7
1938	2.1
1939	2.1
1940	2.4
1941	3.0
1942	3.4
1943	2.9
1944	3.1
1945	3.1
1946	2.7
1947	2.5
1948	2.3
1949	1.8

Kaynak: Güney, 2009: 141

Tablo 22’de uygulanan Devletçi ekonomi politikalarıyla 1930 yılından itibaren işsizlik oranlarında bir düşüş olduğu görülmektedir. 1930 yılında Türkiye’de % 3.2 olan işsizlik oranı 1949 yılında % 1.8’lere düşmüştür.

1932 yılına gelindiğinde, Türkiye’de yaklaşık on yıldan beri uygulanan liberal ekonomi politikalarından vazgeçilerek, endüstrileşmede devletin rol aldığı ulusal bir kalkınma programı “Devletçilik” ekolü kabul edilmiştir (Koray, 2005: 160).

Devletçi ekonomi politikalarının şekillenmesinde aşağıdaki sebeplerin etkili olduğunu söylemek mümkündür (Özçelik ve Tuncer, 2007: 259):

- 1923-1929 yılları arasında uygulanan liberal ekonomi politikalarından arzulanan sonuçların alınamaması,
- 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve olumsuz etkileri,
- SSCB’de uygulanan planlı ekonomi politikalarının başarısı,
- Devletin ekonomiye müdahalesini savunan görüşlerin popülerlik kazanmasıdır.

Türkiye ekonomisini devletçilik anlayışına hazırlayan bu sürecin sonucunda başlayan yeni dönemin karakteri ekonomiyi harekete geçirme, hızlandırma, yönlendirme ve sanayi kurma olmuştur. Bu dönemin ekonomi politikası ekonomi felsefesi bakımından karakteri ise (Kılıçbay, 1991: 100):

- Devlet öncülüğü,
- Devlet yatırımcılığı,
- Devlet işletmeciliği olup,

genel ekonomik karakteri ise: devlet yatırımları, devlet faaliyeti ve üretimi gibi hususlarla dikkatli ve temkinli adımlarla ekonomik ilerlemenin sağlanmasıdır.

1932 yılının Temmuz ayından itibaren uygulamaya konan iktisat politikaları ve araçlarıyla devlet işletmelerinin lokomotifliğini yapacağı bir sanayileşme sürecine girilmiş ve bu yönde bir amaç güdülmüştür (Sönmez, 2004: 48).

Sonra ki dönemde sanayileşme sürecinde devletçilik ilkesini uygulama amacıyla Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlanmış ve 1934 yılında uygulamaya konan Plan ile Anadolu’da çeşitli sanayi işletmeleri kurulmuş ve Devlet önemli bir işveren olarak çalışma hayatında rol almıştır (Koray, 2005: 161).

1935 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kurulmuştur. Bu gelişmenin sonrasında ise iş hacminin artması nedeniyle metalurji, rüzgâr enerjisi ve çeşitli kimya laboratuvarları kurulmuştur.

Sanayi alanında görülen ve sonraki yıllara da sirayet eden büyük sıçrama, en dikkat çekici halini bu dönemde göstermiş, sanayide adeta bir eşik atlanmıştır.

1937-1938 döneminde uygulanmaya çalışılan dış ticarete liberalleşmeye yönelik girişimler süreklilik arz edememiştir. Kaldırılmış olan kısıtlamalar dış açığı patlamadan dolayı, 1939 yılında yeniden uygulamaya konmuştur (Kazgan, 2005: 83).

Bunun sonrasında 1 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'yı işgaliyle başlayan İkinci Dünya Savaşı sürecinde de genç Türkiye Cumhuriyeti toplumsal, sosyal ve ekonomik boyutuyla çetin şartlardan geçecektir.

1940 ve sonrası dönemde İkinci Dünya Savaşı'nın etkileri olumsuz yönde hissedilmiştir. Her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti tarafsızlığını ilan etmiş, barışçı dış politika yoluyla denge siyaseti izlemişse de bu süreç ekonomik ve sosyal anlamda ülkeyi oldukça zorlayan bir süreç olmuştur. Bu süreçte savaş ekonomisini uygulamaya koyan Türkiye Cumhuriyeti önce 1940 yılında Milli Koruma Kanunu'nu kabul etmiş sonrasında ise bir dizi önlemlerle vergiler yükseltilmiş örneğin gelir vergisi yüzde elli artırılmıştır.

Bu dönem bir anlamda türü kendine has bir ekonomik tutuculuk dönemidir. Ekonomik faaliyetlerde devlet öncülüğü devam etmekte, karma ekonomi felsefesi ayakta durmaktadır. Ekonomi politikası fiyat istikrarına ve bütçe denkliliğine büyük önem veren bir temele sahip bulunmakta ancak ekonomi politikasında uygulanan tedbirler sınırlı kalmaktadır (Kılıçbay, 1991: 101).

1940- 1945 yılları arasında savaş ortamı dolayısıyla, faal nüfusun önemli bir kısmının silah altına alınması nedeniyle milli gelirin azaldığı ve ekonomideki üretken sektörlerin daraldığı bir dönem yaşanmıştır. Sermaye birikimi gerilemiş, tarım dışı kesimlerin iç gelir dağılımları emekçi kesimin aleyhine işlemiştir. Dış ticarete uygulanan serbestleşmeye yönelik bir rejimin sonucunda ise 1946 yılında içe dönük

iktisadi politikalar gevşetilmiş, tarım madencilik ve inşaat sektörlerine öncelik tanıyan bir yol izlenmiştir (Boratav, 2005: 86- 94).

Bütün bu önlemler ile savaş yılları boyunca sanayinin milli gelir içindeki payı belirli bir miktarda artmıştır. Tarımda ise düşüş yaşanmıştır. Rakamlarla ifade edersek 1968 fiyatlarıyla 1940 yılında GSMH içinde sanayinin payı % 13.5, tarımın payı ise % 44.5 iken, 1945 yılına gelindiğinde sanayinin payı % 14.8' e çıkabilmiş ancak tarım kesiminin payı % 38.7'ye düşmüştür (Sönmez, 2004: 67- 68).

Türkiye Cumhuriyeti 1947 yılında Uluslararası Para Fonu'na (IMF) üye olmuş, ilk fon kaynağını 1961 yılında kullandıktan sonra 19 adet stand-by antlaşması imzalamış, bu kuruluşla olan borcundan ancak 2013 yılında kurtulmuştur.

1948 yılında ABD, Türkiye Cumhuriyeti'ne ve Yunanistan'a yardım yapacağını açıklamış ve ünlü Marshall Yardımıyla sağlanan traktörler çiftçilere kredi yolu ile dağıtılmıştır.

1950 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde fikir, felsefe ve uygulama değişimleri meydana gelmiştir (Kılıçbay, 1991: 104):

- Karma ekonomi modelinin temel felsefesi değişmese bile uygulamada yeni görüşlere, yeni yaklaşımlara yer verilmiş özel teşebbüs lehine bir eğilim dikkat çekmiştir,
- Ekonomik liberalizasyona ağırlık verilmiştir.

Uygulamaya konulan liberal ekonomi politikaları neticesinde özel sektörün yapacağı yatırımlar ve oluşturulacak sanayi kollarına destek olabilmek amacıyla adımlar atılmaya başlanmış, özel sektörün sermaye yetersizliği sorununun çözümüne yönelik düzenlemelere başlanmıştır.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası 1950 yılında kurulmuştur. Bu banka, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankası olma özelliğini taşır. Özel sanayiye ve yatırımlara destek olmuştur.

1950'li yıllar aynı zamanda işsizliğin bir sorun olarak karşımıza çıktığı yıllardır. Bu yıldan itibaren işsizlik sorunu artık önemli bir sorun olarak Türkiye

Cumhuriyeti'nin gündeminde yer almıştır. Tablo 23'de Türkiye'de 1950-1979 yılları işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 23: Türkiye'de 1950-1979 Yılları İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranları (%)
1950	1.5
1951	1.7
1952	1.9
1953	2.8
1954	3.2
1955	3.1
1956	3.2
1957	2.8
1958	2.9
1959	2.9
1960	3.1
1961	3.4
1962	3.4
1963	3.4
1964	3.5
1965	3.7
1966	3.6
1967	4.8
1968	5.2
1969	5.9
1970	6.4
1971	6.8
1972	6.3
1973	6.8
1974	7.3
1975	7.6
1976	9.0
1977	10.0
1978	10.1
1979	8.9

Kaynak: Güney, 2009: 141

Tablo 23'de görüldüğü üzere Türkiye'de 1950'den itibaren işsizlik oranları artık kronikleşen bir sorun olmuş, 1950 yılında % 1.5 olan işsizlik oranı yıllar itibarıyla artış eğilimi göstermiş, 1977 yılında ilk kez çift haneli rakamları görmüştür.

1950’li yıllardan itibaren giderek artan köyden kente göç olgusu ve buna paralel olarak hızlı şehirleşme ülkede istihdam sorununun niteliğini değiştirmiş, işsizliği farklı bir boyuta taşımıştır. Yani daha önce kırsal kesimde yaşayan ve gizli işsiz olarak sayılan kesim, şehirde artık açık işsiz haline gelmiş, hizmet sektöründe çalışanların sayısının artmasına neden olmuş ya da marjinal sektörde çalışmaya başlamıştır (Murat, 2000: 317).

Böylece bu süreçte de işsizlik olgusu kendi içerisinde yeniden kendini yaratmış bu kısır döngüyü körüklemiştir.

1950-1960 yılları arası dönemde, hizmet ve ticaret alanında hızlı bir büyüme gözlenmiştir. Zira 1954’te uygulamaya konan Dış Ticaret Rejimi ile 1958 yılına kadar sınırlamalar konmaya devam etmiştir. Bu yıllar dış ticarete kontrollü politikaların uygulandığı yıllar olmuştur.

1960 yılına gelindiğinde Türkiye’de siyasi yönden yeni bir döneme girilmekte, ekonomi politikaları açısından da büyük bir dönüşüm görülmektedir. Bu tarihten itibaren Türkiye’de planlı kalkınma yılları başlamıştır.

Ayrıca 1960 yılı ile ülke ekonomisi içe dönük bir yaklaşımla yeni bir genişleme sürecine girmiştir. 1962 yılında kabul edilen Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yeni bir başlangıç yapılmış. 1 Ocak 1963 yılında yürürlüğe giren bu planı takiben ekonomide ithal ikamesine dayalı bir sanayileşme dönemi başlamıştır.

Bu süreçle başlayan ekonomi politikası anlayışında, karma ekonomi politikasının prensiplerine uyularak kamu iktisadi teşebbüslerine gerekli önem ve ağırlığın verilmesi planlanmıştır. Bununla beraber ekonomide uygulamaya başlanan Planlı dönemle ekonomik istikrarın sağlanmasına da çalışılmıştır. Ekonomi politikalarında kararlılığı, tutarlılık ve koordinasyonu sağlayan en güvenilir yol “İktisadi Plan” olduğundan, yeni dönemle birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nin ekonomi politikalarının belirlenmesinde ekonomi bilimine ağırlık verilerek, çağdaşlık düzeyindeki teknik ve yöntemlerden yararlanmaya özel önem verilmiştir (Kılıçbay, 1991: 113).

Birinci Beş Yıllık Plan'da Türkiye'nin kalkınma stratejisi, ithal ikameci yaklaşımdır. İçe dönük bu politikadan beklentiler ise: yurt içi yatırımların artırılarak sanayi sektöründe büyümenin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması olmuştur. Bu ekonomik politikanın sonucunda 1963-1977 döneminde GSYİH'da % 6.7 oranında bir büyüme kaydedilirken tarım sektöründe % 3.3, sanayi sektöründe % 10 ve hizmetler sektöründe ise % 7.8 oranında büyüme hızları görülmüştür (Sönmez, 2004: 106-109). Birinci Beş Yıllık Plan ile istihdam ve işsizlik sorunu üzerinde de durulduğundan sanayi sektöründeki gelişmeler önem arz etmiştir.

Hem sanayi sektörünün ekonomi içindeki payı, hem de sanayi içindeki büyük firmaların payı 1974-1976 yılları arasında hızla artmıştır. Ancak gelir dağılımı açısından, toplumun tüm kesimleri arasındaki gelir ve servet farkları artmıştır (Kafaoğlu, 2004: 365-366).

Ekonomi de büyüme artarken ve bunun içinde sanayi sektörü ve büyük firmaların ağırlıklı payı önemli bir yer teşkil ederken gelir ve servet dağılımındaki farklardan kaynaklı sıkıntılarla yaşanan bu süreç, ekonomik açıdan halkı zorlamaya başlamıştır. Bu durumlara dışarıdan gelen etkiler de eklenmeye başlayınca Türkiye Cumhuriyeti ekonomik bunalıma doğru sürüklenmiştir.

1977 yılında ilk belirtileri ortaya çıkan ekonomik bunalım, 1979 yılının sonuna gelindiğinde artık ekonominin zor günler yaşadığı çetin dönemin geniş halk kitlelerini ve sermaye sınıfını çok olumsuz yönde etkilediği gözle görülür hale gelmiştir. Örneğin kentli emekçiler karaborsa ve kuyruklarla bunalırken, örgütlü işçi sınıfı sendikalar yoluyla reel gelir düzeylerini korumak için uğraşmaktaydı (Boratav, 2005: 139-145).

1978 yılında Türkiye tekrar zor bir sürece girmiş, uygulanan istikrar programı ekonomide son derece ciddi bir durgunluğa yol açmış ve bununla birlikte görülen işsizlik de ekonomiye bunalım yaşatmıştır. Her gün değişen faiz hadleri, görelî fiyatlar ve döviz kurlarındaki oynamalar da eklenince ciddi bir ekonomik krize doğru sürüklenmiştir (Kazgan, 2005: 205).

3.5.2. Türkiye’de 1980 Yılı Sonrası Dönemdeki Uygulamalar ve Ekonomik Gelişmeler

Türkiye’de 1961 Anayasası ve 1963’teki yasalarla yürürlüğe konan sendikal haklar, 12 Eylül 1980 tarihine kadar, aslında sosyal haklar açısından çok kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içerisinde uygulama alanı bulabilmiştir (Ketenci, 1985: 159). Ancak 12 Eylül İhtilâli ile sendikal hakların neredeyse tamamı ya askıya alınmış ya da tamamen kaldırılmıştır.

1980 yılına gelinen süreçte, Türkiye artık ekonomik anlamda zorlanan ve aynı zamanda siyasal ve toplumsal alanda da sıkıntıda olan bir ülke haline gelmiştir. Ekonomik anlamda yeterince büyüme sağlayamamış, istihdam sıkıntısı ciddi bir boyut kazanmıştır.

Türkiye ekonomisi 1980 yılından itibaren, dışa açık bir ekonomi anlayışının benimsendiği, liberal ekonomi politikalarının ve ihraç yönlü kalkınma politikasının uygulamaya konduğu bir dönem başlamıştır. Başlangıçta istikrar tedbiri olarak nitelenen 24 Ocak kararları, sonraki aşamada ekonomik program niteliği kazanmış ve Türkiye’de 1980-2000 yılları arasındaki dönemde uygulanan ekonomi politikaları 24 Ocak kararları ile şekillenmiştir (Uzunhasanoğlu, 2007: 12-13). Bu anlamda 24 Ocak tarihi Türkiye’de uygulanan ekonomi politikaları açısından bir milattır.

24 Ocak kararları ile ekonomiyi istikrara kavuşturmanın hareket noktası şunlardır (Kılıçbay, 1991: 164):

- Enflasyonu yavaşlatmak, fiyat istikrarını sağlamak ve enflasyonun devlet sektöründen kaynaklı etkilerini hafifletmek,
- Serbest teşebbüse destek olarak piyasa mekanizmasını işletmek,
- Üretim çarklarını harekete geçirmek,
- İhracatı hızla teşvik etmek,
- Yeni tasarruf, faiz ve kambiyo politikalarını uygulamaktır.

Uygulamaya konan politika modeli, kaynak tahsislerinin yönünün üretimden hizmetlere doğru ve dışa açık bir ekonomik yapılanmaya çevrilerek, kamu kesiminin daraltılması ile piyasa müdahalelerinin azaltılmasını olmuştur (Oyan, 1998: 23).

24 Ocak kararları ile uygulanan ekonomi programının birinci önceliği cari işlemler bilançosu açığının küçültülmesi ve dış borçların ödenmesinde istikrarın sağlanması, ikinci önceliği, enflasyonun yavaşlatılması, üçüncü önceliği ise iktisadi büyümenin gerçekleştirilmesidir. Ancak 1980 öncesi dönemde işsizlik oranı % 14 seviyesinde iken, 1990'larda eksik istihdam edilenlerle bu oran % 20 seviyelerine çıkmıştır (Uzunhasanoğlu, 2007: 13-19).

1980 yılı sonrasında Türkiye'nin ekonomik tablosuna bakıldığında; işsizlik artık kronik hale gelmiş ve işsizlik sorununu çözmek için birçok proje ortaya konmuştur (Kuruç, 1985: 27). Tablo 24'de Türkiye'de 1980-1999 yılları işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 24: Türkiye'de 1980-1999 Yılları İşsizlik Oranları (%)

Yıllar	İşsizlik Oranları (%)
1980	8.3
1981	7.3
1982	7.2
1983	7.9
1984	7.8
1985	7.3
1986	8.1
1987	8.5
1988	8.4
1989	8.7
1990	7.4
1991	8.5
1992	8.4
1993	9.2
1994	8.3
1995	7.3
1996	6.3
1997	7.2
1998	6.7
1999	7.4

Kaynak: Güney, 2009: 141

Tablo 24’de Türkiye’de 1980-1999 yılları işsizlik oranları verilmektedir. 1980 yılında % 8.3 olan işsizlik oranı, 1981-1985 yılları arasında düşüş göstermiş ancak 1993 yılında işsizlik oranının % 9.2’ye çıktığı görülmüştür.

1980-1984 yıllarını kapsayan dönemde parasal anlamda ele geçen ücretlerde % 171.6 oranında bir artış görülmesine rağmen bireylerin gerçek satın alma güçleri % 23.1 oranında azalmıştır. Yani aslında, alınan ücretler artsa da satın alma gücü düşmüştür (Törüner, 1985: 205).

1980-1988 yılları arasında KİT’lerin bir kısmının özelleştirilmesiyle, Devletin bir anlamda işveren olarak ekonomik yaşamdan uzaklaşmasına ve ücretin piyasa şartlarına göre belirlenmesiyle reel ücretlerin düşmesine ve işsizlik sorununun artmasına neden olmuş, hatta sendikal faaliyetler askıya alınmıştır (Ay, 2012: 332).

1988 yılından itibaren artan işsizlik oranları artık gençlerde de dikkat çekmektedir. Tablo 25’de Türkiye’de 1988-1999 yılları arasında kentsel alanlarda cinsiyete göre genç işsizlik oranları verilmektedir.

Tablo 25: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Kentsel Alanlarda Cinsiyete ve Yıllara Göre Oranları (15-24) (%)

Yıllar	Erkek İşsizlik Oranları (%)	Kadın İşsizlik Oranları (%)
1988	21.6	41.5
1989	19.9	38.4
1990	19.9	36.5
1991	21.5	33.6
1992	20.9	32.7
1993	23.1	34.6
1994	21.7	31.2
1995	19.3	28.5
1996	19.0	25.5
1997	17.6	28.1
1998	19.7	25.7
1999	20.2	28.4

Kaynak: Biçerli, 2011: 484

Tablo 25’de Türkiye’de genç işsizliğinin kentsel alanlarda cinsiyete ve yıllara göre oranları verilmektedir. Buna göre genç erkek işsizlik oranı 1988 yılında % 21.6 iken, genç kadın işsizlik oranı bu rakamın neredeyse iki katıdır. 1999 yılına gelindiğinde ise genç erkek işsizlik oranı % 20.2 iken, genç kadın işsizlik oranı % 28.4 ile erkeklerin oranına yaklaşmıştır. Bu durum işsizliğin genç yaş gruplarında cinsiyet farkı gözetmeksizin aynı boyutlarda bir sorun olarak görülmekte olduğunun göstergesidir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin yaşadığı irili ufaklı krizlerden biri de 1994 yılında yaşanan krizdir. Türkiye Cumhuriyeti’ni, döviz krizine doğru götüren makro ekonomik dengesizliklerin görülmeye başlanması ve yaşanan ilk şokun ardından ardı ardına gelen olumsuzluklarla Cumhuriyet tarihinin en derin krizlerinden biri yaşanmıştır.

15 Ocak 1994 tarihinde TL % 100’ün üzerinde değer kaybetmiştir. Dövizdeki bu artışı azaltabilmek için ise faiz oranları artırılmış, faiz oranlarındaki bu artışla aynı tarihte ekonomide gecelik faiz oranlarının % 1000’in üzerine çıkmasıyla karşılaşmış ve ekonomi adeta bu ikisi arasında sıkışıp kalmıştır. Bu büyük kriz karşısında Türkiye Cumhuriyeti 5 Nisan 1994 tarihinde aldığı bir dizi kararla kemer sıkıcı bir programı yürürlüğe koymuştur (Sönmez, 2004: 148).

Kamu kesimi gelir-gider rakamlarında dengesizliğin boyutu vergi yasalarında yapılan düzenlemeye rağmen giderek derinleşmiştir. Halkın refah seviyesinin oldukça düşmesine neden olan ekonomik bunalımın sonrasında istikrar programının yükü eşit dağıtılamamıştır. Bu bunalım ve istikrar programı uygulamalarından olumsuz olarak en fazla etkilenenler emek geliri elde edenler olmuştur (Turan, 2011: 68-69).

Türkiye 1998 yılında Asya ülkelerinden yayılan krizden doğrudan etkilenmiştir. Yılın ortasında başlayan krize, Rusya’dan gelen dolaylı etkinin de eklenmesiyle yeni bir kriz ortaya çıkmıştır. Asya-Rusya kaynaklı gelen kriz Türkiye’yi etkilerken Dünyada da durgunluk artmıştır. 1999 yılına gelindiğinde ise işsizlik artmış GSMH % -6.1 oranında azalma göstermiştir. İşte tam bu noktada IMF ile 17. stand-by anlaşması imzalanmıştır. 2001 yılı “Türkiye’nin yaşadığı en şiddetli kriz yılı” şeklinde tanımlanmıştır (Kazgan, 2005: 233-238).

2000-2001 Krizleri Türkiye'yi çok zor bir sürece sokmuş, zaten toparlanma sürecini yaşayan ekonomi ardı ardına gelen krizlerin etkisiyle büyük bir kısılcacın içine girmiştir. 2001 yılına gelindiğinde Cumhuriyet tarihinin belki de en büyük şoku yaşanmıştır. Bu süreç ekonomiyi derinden etkileyen sorunları da beraberinde getirmiştir.

21 Şubat 2001 tarihinde, yani *Kara Çarşamba* diye anılacak günde borsanın düşmesi TL'nin likiditesinin kısılması ile gecelik faizler birden % 7500 düzeyine çıkmıştır. 22 Şubat 2001 tarihinde ise dalgalı kur sistemine geçme kararı alınmıştır. 2001 krizi Türkiye tarihinin en büyük krizidir ve gelecek dönemlere de etkisini, bir miras olarak bırakmıştır. Diğer krizlerle kalp spazmı geçiren Türkiye ekonomisi bununla adeta kalp krizini yaşamıştır.

1994, 1999 ve 2001 yıllarında milli gelir % 6 ile % 9.5 oranında küçülmüş; bu dönem süresince Türkiye'nin makro ekonomik göstergelerinde son derece ciddi tahribatlar ve belirsizlikler görülmüştür (Boratav, 2005: 172).

2001 yılı tüm taşların yerinden oynadığı Cumhuriyet tarihinin en önemli kriz yılı olmuş, Türkiye ekonomisi II. Dünya Savaşı'nın ardından en büyük daralmayı yaşamıştır. 2001 yılı Şubat Krizi sonrasında Türkiye'nin görünümü şöyledir (Turan, 2011: 75):

- Ekonomide % 8.5- 9 daralma görülmüştür,
- İç borç stoku 2000 yılındaki rakamların dört katına çıkmıştır,
- 1.5 milyon kişi işsiz kalmıştır,
- Kişi başına gelir 725 dolar gerilemiştir,
- % 30'lar da görülen enflasyon % 70'i aşmıştır.

Ülkedeki işsizlik oranları incelendiğinde, özellikle eğitilmiş gençlerde görülen işsizlik ön plana çıkmıştır. Örneğin 2001 yılında eğitilmiş gençlerin işsizlik oranı, hem işten çıkarılmaların artması hem de yeni istihdam olanaklarının olmaması sebebiyle artmıştır. Ülkede işsizler ordusu artarken, özellikle beyaz yakalı işsizliği dikkat çekmekteydi. 2002 yılında da etkisini sürdüren bu gruptaki işsizliğin boyutu aynı yılın birinci çeyreğinde % 30 oranına yaklaşmıştır (Sönmez, 2004: 163).

2000’li yılların sonlarına doğru dünya ekonomilerinde yavaşlama belirtileri görülmüş, 2004 yılında Amerika Merkez Bankası’nın (FED) faizleri artırmasıyla sıkıntı başlamıştır. 2006 yılında konut kredilerinde ödeme zorlukları başlamıştır. 15 Eylül 2008 tarihinde Amerika’nın en büyük dördüncü yatırım bankası olan Lehman Brothers iflasını açıklamıştır. ABD’nin mortgage krizi, küresel anlamda bir krizi tetiklemiştir. Türkiye’de 2008 krizi reel sektörü etkileyen kriz olarak tarihe geçmiştir. Bu kriz hem kent hem de kırsal alanda tarihte daha önce görülmemiş oranlarda işsizliğe sebep olmuştur (Solmaz ve Avcı, 2011: 41-43).

2008 krizi ile Türkiye Cumhuriyeti oldukça zorlanacağı bir sürece girmiştir. Sanayi sektöründe en başta ise imalat sanayinde kriz kendisini hissettirmiştir. İşsizlik rakamlarında hızlı bir artış görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE ÇÖZÜM YOLLARI

4.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Nedenleri

Bir işe sahip olma durumu, bireyi toplumsal hayata kazandırmanın en önemli yolu olarak belirtilmiştir. Günümüzde “*çalışma hayatı*” bireylerin en önemli toplumsal hakları arasında görülmektedir. Toplumlar, yeteneklerine uygun bir işte çalışmak isteyen bireylerine bu imkânı sağlamakla yükümlü tutulmaktadır. Başka bir ifade ile çalışma, kişi için bir “*hak*”, kişinin bu hakkının yerine getirilmesi ise toplum için bir “*görev*” durumundadır. “*Sosyal devlet*” kavramının içeriğinde en önemli sayılacak öğelerden birisi, iş bulma sorununun çözülmesi gerektiğidir (Gündoğan, 1999: 64). Bu bağlamda, genel işsizlik oranları içerisinde en büyük paya sahip olan genç işsizliğinin nedenlerinin iyi belirlenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de genç işsizliği, genel anlamda küreselleşme ve teknoloji çağının sonucunda görülen değişimlerden kaynaklanan sorunlardan, özelde ise Türkiye’nin sahip olduğu işgücü piyasasının kendisinin yarattığı sorunlardan kaynaklanmaktadır (Ata, 2007: 115).

Türkiye’de gençlerin işini kaybetme, işinden ayrılma ve ilk kez iş arama durumlarına göre maruz kaldıkları işsizlik durumları Tablo 26’da istatistikî olarak verilmiştir.

Tablo 26: Türkiye’de Genç İşsizliğin Nedenlerine ve Yıllara Göre Miktarı (Bin)
(15-24)

Yıllar	İşini Kaybetti			İşinden Ayrıldı		İlk Kez İş Arayanlar			
	Geçici İşte Çalışıyordu Bitti	İşinden Çıkartıldı	İşyerini Kapattı/ İflas	Kendi İsteği İle	Diğer	Okuldan Yeni Mezun	Askerden Yeni Geldi	Ev İşleri İle Meşgul	Öğrenm Devam Ediyordu
2000	98	40	11	99	90	160	94	-	-
2001	127	124	20	108	119	161	72	-	-
2002	136	134	28	130	170	183	70	47	-
2003	215	120	26	125	146	169	68	34	-
2004	122	101	21	116	126	155	71	44	83
2005	120	110	22	120	138	95	56	49	109
2006	120	87	27	138	141	131	48	46	41
2007	146	78	19	168	147	153	39	42	43
2008	162	92	26	181	163	122	28	39	51
2009	198	218	54	188	212	-	30	34	163
2010	198	124	34	188	197	-	22	30	150
2011	174	91	17	161	184	-	21	24	139
2012	169	77	17	163	172	-	15	19	128
2013	193	78	16	170	209	-	12	28	132

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Tablo 26’da Türkiye’de genç işsizliğin nedenlerine ve yıllara göre dağılımı incelendiğinde işini kaybedenlerin çoğunluğunun geçici bir işte çalışıyor olması ve bunun sona ermesiyle işsiz kaldıkları ortaya çıkmaktadır. İşten çıkarılanların ise 2000 yılında 40.000 iken 2009 yılında 218.000’e çıkması yaşanan ekonomik krizlerden genç işsizlerin ne derecede etkilendiklerinin önemli bir göstergesidir.

Türkiye’de gençlerin işsizlikle ilgili karşılaştıkları esas sorun, eğitim dönemini bitirip işgücü piyasasına girebilmek için ilk girişimlerini yaptıkları sırada yaşanmaktadır. İş arama ile ilgili tecrübe eksikliği, rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetinden gereğince istifade edilmemesi genç işsizliğini artırıcı etkide bulunmaktadır (Pirler, 2007: 148).

Genel açıdan bakılırsa Türkiye’de genç işsizliği (Ata, 2007: 115):

- Gençlerin işgücü piyasasını yeterince tanımamalarından kaynaklanan sorunlar ve gençlerin işgücü piyasasına ilk defa katılıyor olmalarının yarattığı zorluklar,
- İşgücü piyasaları ile eğitim sistemi arasında yeterli bağın kurulamamış olması ve gençlerin nitelikli işgücü arayan bilgi ve teknoloji ağırlıklı yeni ekonominin isteklerini yeterince karşılayamamaları,
- İşverenlerin, tecrübeleri olmadığı için eğitim, staj ve seminer gereksinimleri sebebiyle kendilerine ek maliyet yaratacakları için gençleri istihdamdan kaçınmaları gibi sebeplerle artmaktadır.

Bu artışın temelinde yatan sorunlar ise aşağıda başlıklar halinde incelenecektir. Belirtilecek olan nedenler Türkiye’de görülen genç işsizliğinin kaynaklandığı temel ölçütlerdir.

4.1.1. Türkiye’de Genç İşgücünün Yapısı ve Büyüklüğü

Türkiye’de genç işsizlik oranının yüksek olması, genç işgücünün yapısından kaynaklanmaktadır. Genç işsiz grubundakilerin yarısından fazlası, okuldan henüz mezun olmuş, askerden yeni gelmiş ve diğer nedenlerle “*ilk kez iş arayanlar*” dan oluşmaktadır. İlk kez iş arayanların, kendilerine uygun iş bulabilmeleri belirli bir süre almaktadır. Yapısal olan bu konu, gençlerin başlangıçta daha seçici davranmaları ve tecrübe eksikliği nedeniyle tercih edilmemeleri gibi sebeplerle beklenen bir durumdur (TÜSİAD, 2002: 211)

Türkiye’de işgücü piyasasının yapısal bir dönüşüm yaşadığı görülmektedir. İşgücü piyasasında küreselleşen Dünyada rekabet edebilmek için ihtiyaç duyulan kaliteli ve nitelikli işgücünün yetiştirilebilmesi ve bu amaç için gerekli olan koşulların sağlanabilmesi Türkiye’nin önceliklerindedir (Gökdere, 2013: 23)

Ancak bir takım etkenler işgücü ile piyasayı buluşturamamakta ve gençlerin işsizliğine zemin hazırlamaktadır.

Türkiye’de nüfus artış hızı son yıllarda azalmakla birlikte nüfusun sürekli arttığı görülmektedir. İşte bu demografik geçiş sürecini yaşayan Türkiye’de genç

nüfus, nüfusun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu süreçte her yıl işgücü piyasasına katılan yüz binlerce genç bulunmaktadır. İşte bu genç işgücü nüfusunu istihdam edebilmek, ekonomi açısından yapısal anlamda büyük bir sorundur (Ata, 2007: 110-111).

Bir diğer sorun, Türkiye’de yeterli sayıda istihdam ve iş imkânı oluşturulamamasıdır. Bunun altında yatan sebep ise, yatırım yapmak isteyen girişimciler ve işverenler açısından vergilerin yüksek oluşu, ağır kıdem tazminatı ile bürokratik engellerin çokluğuyla birlikte yaşanan zorluklardır (Pirler, 2007: 149).

Tablo 27: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (Bin) (15-24)

Yıllar	Kurumsal Olmayan Çalışma Çağ.Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşgücüne Katılma Oranı %	İşsizlik Oranı %	İstihdam Oranı %
2000	12.703	5.401	4.696	42.5	13.1	37.0
2001	12.641	5.323	4.460	42.1	16.2	35.3
2002	12.520	5.116	4.135	40.9	19.2	33.0
2003	12.379	4.753	3.777	38.4	20.5	30.5
2004	11.840	4.474	3.554	37.8	20.6	30.0
2005	11.757	4.436	3.554	37.7	19.9	30.2
2006	11.670	4.365	3.533	37.4	19.1	30.3
2007	11.583	4.364	3.493	37.7	20.0	30.2
2008	11.490	4.381	3.484	38.1	20.5	30.3
2009	11.513	4.454	3.328	38.7	25.3	28.9
2010	11.548	4.426	3.465	38.3	21.7	30.0
2011	11.534	4.529	3.697	39.3	18.4	32.1
2012	11.574	4.422	3.647	38.2	17.5	31.5
2013	11.563	4.584	3.727	39.6	18.7	32.2

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. (Erişim:15.03.2014)

Türkiye ekonomisinde işgücü piyasasının yapısal değişkeni olan işgücüne katılım oranı genç işgücünde 2000 yılında % 42.5 iken, 2013 yılı itibarıyla % 39.6’dır. Bu oranın düşüş eğilimi göstermesi genç işgücünün durumu hakkında önemli bir veridir. Buna karşılık genç işsizlik oranının yıllar itibarıyla seyrine bakıldığında 2000 yılında % 13.1 iken, 2013 yılında % 18.7’ye yükseldiği

görülmektedir. Küresel Krizin yoğun olarak yaşandığı 2009 yılında gerçekleşen % 25.3'lük genç işsizlik oranı oldukça dikkat çekici yüksekliktir. Ekonomik Krizlerden en çok etkilenen kesimlerden bir tanesinin gençler olduğunu göstermesi açısından da önemlidir.

Türkiye genelinde gençlerin çalıştıkları sektörlerin dağılımı 2012 yılı itibarıyla Tablo 28'de verilmektedir.

Tablo 28: Türkiye Geneli Gençlerin Çalıştıkları Sektörler (%) (2012)

	Tarım	Sanayi	Hizmet
Kadın	30.5	21.5	48.0
Erkek	16.8	37.1	46.2
Toplam	21.3	31.9	46.8

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, 2013a: 46

Tablo 28'de görüldüğü üzere 2012 yılı itibarıyla; hizmet sektöründe çalışan gençlerin sayısının kadınlar ve erkekler açısından oldukça fazla olduğu görülmektedir. Genel toplam içinde hizmet kesiminden sonra sanayi sektörü gelmektedir.

Hizmet sektörünün alt sektörlerinden turizmin istihdam artışında önemi de belirtilmelidir. Emek yoğun yönelimli ve teknik gelişmeye açık olmayan bu sektörün büyümesi işsizliğin geleceğini önemli ölçüde belirlemektedir (TÜSİAD, 2002:126).

4.1.2. Türkiye'de Genç İşgücünün Çalışma Yaşamına Bakışı

Gençler iş dünyasında yer almayı istemektedirler. Gençlerin sahip oldukları olumlu pozitif güçlerine iş dünyasının da ihtiyacı vardır. İş hayatına atılan bireylerde en başta aranılan özellikler genç bireylerde zaten mevcuttur. Yetişkin ve tecrübeli olmasından dolayı tercih edilen bireylerde aynı enerji, aynı heves ve özellikler çoğunlukla ya daha az bulunur ya da bulunmayabilir. Çünkü yetişkinlerde yıpranmışlık söz konusudur.

Gençlerin duygu yoğunluğu ve sergiledikleri davranışları açısından olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Hayata yeni atılmış olmanın ve yaşam tecrübelerinin eksikliği dolayısıyla elbette ki bazı olumsuzluklar

görülebilecektir. Ancak bunlar aşılamayacak sorunlar değildir. Genç bireylerin olumlu şekilde kanalize edilmeleri ve yaşadıkları duygu durumlarındaki kargaşaların giderilip, içsel hazırlıkları tamamlandığında, görülen olumsuzluklar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Gençlerin iş hayatına atılırken bazı avantaj ve dezavantajları görülmektedir. Avantajları açısından değerlendirildiğinde daha pozitif ve dinamik bir bakış açısına sahip oldukları görülür. Hiç şüphesiz ki, dezavantajlarının da iş ortamında onları olumlu yönde değerlendirecek üst düzey idarecilerle olumlu yöne çevrilebileceği açıktır.

PİAR-GALLUP tarafından Mayıs 1996 yılında Hürriyet Gazetesi için gençler ile ilgili olarak yapılan İnsan Kaynakları Araştırması'ndaki "*Genç İşgücü Araştırması*" başlıklı çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, genç işgücünün çalışma yaşamındaki durumları ve çalışma yaşamına bakışları hakkında fikir vermektedir.

Çalışmanın şirketler ile ilgili kısmı İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde 27'si Türk ve yabancı sermayeli, 29 tanesi Türkiye'de yerleşik yabancı sermayeli ve 45'i Türk sermayeli olmak üzere 101 şirketin insan kaynaklarında çalışan yetkililer ile yüz yüze anket yöntemiyle yapılmış, gençler ile ilgili kısmı İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde, 18-35 yaş grubunu kapsayan 741'i üniversite öğrencisi, 759'u üniversite mezunu olan 1500 öğrenci ile yüz yüze anket yöntemi ile, danışmanlık şirketleri kısmı ise, İstanbul'da insan kaynakları konusunda hizmet vermekte olan 20 firmanın yetkilileri ile yapılmıştır (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 5). Bu çalışma genç işgücünün beklentileri, düşünceleri, bakış açıları, işverenlerin onlara karşı bakış açıları vb. yönlerden son derece kapsamlı ve ışık tutucu bir çalışmadır.

Hürriyet Gazetesi Genç İşgücü Araştırması verilerine göre, genç işgücü tarafından, "*çalışılan/ çalışılacak bir işte aranılan en önemli özellik % 28.4 ücret, % 15.7 varmak istediğim hedef için iyi bir adım olması, % 13.1 mevki/ ünvan, % 12.5 eğitimi ile alakalı bir alan olması [...]*" (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 102) olarak tespit edilmiştir.

İş tercihi yaparken gençler en başta ekonomik açıdan doyurucu bir iş olmasını, sonraki tercih olarak ise kariyer planlamalarını düşünmektedirler. İşe

yerleşme aşamasında ise çalışacakları iş ortamına yönelik beklentileri ortaya çıkmaktadır.

Gençlerin, “*çalışılan/ çalışılacak iş ortamına yönelik beklentileri; huzurlu/ uyumlu/ sakin bir ortam olması % 25.6, iyi/ rahat/ sağlıklı bir ortam/ fiziksel koşullar olması % 16.2, iyi maddi olanaklar sağlaması % 15.6, yükselmeye elverişli olması % 10.2, kendimi geliştirebileceğim/ öğitebileceğim bir ortam olması % 8.5, düzenli/ saygın/ ciddi/ dürüst/ profesyonel bir çalışma ortamının olması % 7.2 [...]*” (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 103) şeklinde belirlenmiştir.

Gençlerin yaşadığı işsizliğin sebepleri araştırılırken genellikle onların çalışmaya karşı isteksiz oldukları düşüncesi ileri sürülmektedir. Çalışma hayatını kısıtlayıcı gördükleri için çalışmaktan kaçındıkları yönünde yorumlanmaktadır. Ancak bilinmelidir ki gençler kendilerine uygun, diledikleri ve sevdikleri işlerde çalışmayı tercih etmekte, böyle bir ortam bulamayınca bu işler konusunda isteksizliklerini belirtmektedirler (Murat, 1995:187).

Gençlerin iş dünyasından beklentileri elbette ki olacaktır. Kariyerlerini planlarken karşılıklarına çıkan işlerden kendilerine ve aldıkları eğitime uymayanları, tercih şansları olduğu sürece, eleyeceklerdir. Bu olumlu bir süreçtir. Beklentileri de olumlu olduğu sürece hem iş dünyası hem de gençler kazanacaktır.

Araştırma ile yapılan bir tespite göre, “*iş hayatına yeni atılmış gençlerin beklentileri açısından olumlu yönleri; iyi bir kariyer hedeflemeleri/ ileriye dönük planlar yapmaları/ ne istediklerini bilmeleri/ ideallerinin olması % 43.6, hırslı/ çalışkan/ azimli/ geliştirici olmaları/ mesleklerinde iddialı olmaları/ yaratıcılıklarını kullanarak risk alabilmeleri % 17.8 [...]*” (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 63) olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarından görüldüğü üzere, doğal olarak gençler iş hayatına atıldıktan sonraki evrelerde, kendilerini ifade edebilmek ve kariyer anlamında hayallerini gerçekleştirebilmeyi istemek açısından, oldukça yüksek bir enerjiye sahip olup, bu yönde çabalar göstereceklerdir. Bu durum, ilerlemeyi ve daha iyi hizmetler sunabilmeyi amaçlayan kamu ve özel sektörlerce pozitif olarak yorumlanan ve tercih konusu yapılan bir durumdur.

İş hayatına ilk kez girmelerinden dolayı gençlerin beklentilerinin yüksek olması kaçınılmazdır. Ancak durum, bir de performansları açısından değerlendirilmelidir.

Genç işgücü araştırmasının bu yöndeki verilerine göre “*iş hayatına yeni atılan gençlerin performansları açısından olumlu yönleri; performanslarının yüksek olması % 34.6, enerjik dinamik/ atılgan/ yaratıcı/ hırslı olmaları/ tempolu çalışmaları/ verimle ve daha motive olmaları % 26.7, başarıyı ön planda tutmaları/ kendilerini ispat etmek istemeleri % 8.9, iyi eğitim almış olmaları/ kendilerini yetiştirmiş olmaları % 5.9 [...]*”(Genç İşgücü Araştırması, 1996: 64) olarak tespit edilmiştir.

Beklentileri yüksek genç işgücünün performansları açısından bazı olumsuz yönlerinin de olmasına karşın, olumlu yönde yanları daha çok dikkat çekmektedir.

Gençler artık çok zor şartlarla üniversite sınavını kazanmakta, sınava girerken binlerce, on binlerce genç elenmek zorunda bırakılmaktadır. Ve hatta örnek verecek olursak, kamu kurumlarında yerleştirilmeleri için okuldan sonra mezun olmaları yeterli görülmeyip, KPSS sınavında tekrar rakiplerini geçmeleri beklenmektedir. Böyle zor şartlarla yerleştirilen gençler, elbette ki yüksek maaşı ve ünvanı olan meslekleri tercih etmeyi isteyeceklerdir. Özel sektörde görev almak isteyenler de zaten maaş ve ünvanı kendi statülerine ve eğitim alanlarına uygun işleri tercih edeceklerdir.

4.1.3. Türkiye’de İşverenlerin Genç İşgücüne Bakışı

Genç işsizliği sorununa madalyonun diğer tarafından bakıldığında, binlerce genç işsiz mevcut olan az sayıdaki işe girebilmek için adeta birbirleriyle yarış halinde olmaları, gerek ücret pazarlığında gerekse kariyer ve diğer aşamalarda işverenlere muazzam bir üstünlük sağlamaktadır. Genç işsizliğinin fazla olduğu ülkelerde işverenler diledikleri ücret düzeyinden, istedikleri şartlarda, aradıkları kişisel özelliklerde işçi bulabilmektedirler (Murat, 1995:187).

Özellikle staj zorunluluğu gibi ön şart koşulu olan mesleklerde işverenler, genç işgücünü kendi lehlerine kullanabilmekte, bu durum da gençleri tecrübe kazanma aşamasında zorlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca gençlere verilecek eğitimlerin, işverene maliyeti açısından düşünüldüğünde yetişkinleri tercih etmeleri kaçınılmaz olmaktadır.

İşverenlerin gençlerden beklentileri çok yönlüdür. Aldıkları eğitimlerin yanı sıra birlikte çalışacakları takım arkadaşlarından belirli kişisel özellik beklentileri de olmaktadır. Hürriyet Gazetesi'nin Genç İşgücü Araştırması'na göre, *“işveren açısından, yeni mezun adaylarda eğitim ve tecrübe dışında aranan kişisel özellikler; çalışkan/ istekli/ aktif/ hırslı/ agresif olması % 21.7, insanlarla iyi iletişim kurabilmesi/ sosyal olması/ dışa dönük olması % 15.8, dış görünümün/ davranışların/ konuşmaların düzgün olması/ prezantabl olması % 14.9, kişilikli ve kültürlü olması % 13.9, yaratıcı olması/ risk almasını bilmeli % 9.9, şirket kültürüne ters düşmemesi % 8.9, hedeflerini belirlemiş olması/ ilerleme potansiyelinin olması % 8.9, takım çalışmasına yatkın olması % 7.9, güvenilir/ dürüst olması % 7.9 [...]*” (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 45) olarak tespit edilmiştir.

İşverenler işe alımlarda gençler yerine tecrübeli, uzmanlaşmış yetişkinleri daha çok tercih etmekte ve bu yüzden ilk kez işe girmeye çalışan gençlere iş fırsatları daha sınırlı kalmaktadır. Bunun yanında, genç erkek işgücünün önünde sınırlayıcı bir sebep de askerlik hizmetidir. Askerlik hizmetini yapmamış adayların tercih edilmeleri zorlaşmaktadır. Bu sebeple gençler, öğrenimleri bittiğinde hemen askerlik hizmetlerini yapmaya yönelmektedirler ve bunun da askerlik açısından bir birikmeye yol açtığı belirlenmiştir (Murat, 1995:188).

İşverenlerin işe başvuranlar arasından yapacakları tercihlerinde bakış açıları açısından, dezavantajlı bir durumda olan genç kadın işgücü ve engelliler için bakıldığında, olayın boyutu daha da çarpıcı hale gelmektedir. Örf-adetlerine bağlı toplumlarda görülen ve bazı işlerde bayanların çalıştırılmasına çok sıcak bakılmayan anlayış Türkiye’de de görülmektedir.

Erkek gücünün egemen olduğu düşünülen veya mesleki açıdan sürekli seyahat zorunluluğu olan işlerde işverenler ilk sırada erkek işgücünü tercih

etmektedirler. Ayrıca genç kadının doğum yaparak işten uzun süreli ayrılabilceği düşünöldüğünden, tercih edilmesini zorlaştırmaktadır. Oysa ki zamanla daha da anlaşılacaktır ki, kadınların işgücü piyasasına getirdikleri olumlu katkıları dezavantajlarını kapatmaktadır.

4.1.4. Türkiye’de Eğitim Kurumları ile İstihdam İlişkisinde Denge Sorunu

Türkiye’de eğitim kurumlarında verilen eğitim ile alınan eğitimlerin istihdama katılmaya olan katkısı arasında uyumsuzluk söz konusudur. Eğitim kurumları ile istihdama katılım ilişkisindeki denge sorunu başlıklar halinde incelenecektir. Bunlar; iş dünyasına yönelik eğitimin yetersizliği, iş ve meslek-kariyer danışmanlığı, mesleki eğitimin yeterli olmaması ve yaşam boyu eğitim sorunlarıdır.

4.1.4.1. Türkiye’de İş Dünyasına Yönelik Eğitimin Yetersizliği Sorunu

Yıllar içerisinde tespit edilen ve tartışılan sorunların hepsi eğitim sisteminin bu konudaki yetersizliği noktasında takılıp kalmaktadır. Ne yazık ki sonuçlar eğitim sisteminin gençleri, iş dünyasına, onun isteklerine ve beklentilerine cevap verecek şekilde hazırlamadığı noktasında birleşmektedir. Eğitim sistemi ve iş dünyası arasında iletişim eksikliği mevcuttur. İkisi arasında milli bir politika sayesinde sağlam bir bağ kurulabilir, ancak bu temenni pratikte pek de başarılamamaktadır (Murat, 1995:188-189).

Eğitim sistemi ve istihdam arasındaki ilişki güçlendirilememiş ve eğitim kurumlarının program çeşitliliği sektördeki gelişmelere paralel olarak değerlendirilememiştir (Türkiye İş Kurumu, 2011: 42).

İşgücü piyasalarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak verilen eğitim programları, gençlere yönelik yapılan programların en etkilisidir. Bu eğitim programları, eğitim sistemi ile işgücü piyasaları arasında köprü görevi oluşturmakta ve okullarda verilen eğitimin, istihdam becerileri yönünden eksikliğini telafi etmeye katkı sağlamaktadır. Bu sayede de genç işsizliğinin en önemli sebepleri içerisinde kabul edilen işgücü piyasaları ile eğitim sistemi arasında bağların etkin bir şekilde

kurulamamasından kaynaklanan sorunları azaltabilmek mümkündür (Erdayı, 2009: 151).

Bugün iş dünyası, genç işgücünün sahip olduğu temel ve sosyal becerilerden, almış olduğu eğitimin düzeyinden memnun görünmemektedir. İşletmelerin ihtiyaçları ile verilen eğitim programları örtüşmemektedir. Çünkü eğitim sistemi ile işgücü piyasasının bağı güçlü olmadığı için okullar ve eğitim programları piyasanın değişen ihtiyaçlarını ve teknolojik gelişmeleri takip edememektedirler (Kenar, 2011: 11).

Sorunu inceleyen bir araştırma, 2007 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yapılmıştır. “*Türkiye’de Yüksek Öğretim ve İşgücü Piyasaları*” isimli bu araştırmanın sonucunda; işverenlerin talep ettiği ve çalışanlarda aradığı özellikler ile mezun gençlerin öğrenimleri sonucu sahip oldukları becerilerde uyumsuzluklar saptanmıştır. Bunlardan bir kaç; gençlerin, başta İngilizce olmak üzere yabancı dil eksikliği, bilgisayar kullanımı sorunu, analitik becerilerden yoksunluk, iletişim ve sosyal becerilerde düşük performansa sahip olmalarıdır (Murat ve Şahin, 2011b: 115-116).

Optimal seviyede verilen eğitim ile birlikte, bireylerin yeteneğini azami verimlilikle kullanmayı amaçlayan kısa süreli meslek ve beceri eğitimlerine önem verilmelidir. Ayrıca işletmelerin merkezi ve yerel düzeyde uygulanan eğitim programları, eğitimi verilen meslekler ve dual eğitim alanı gibi noktalarda söz sahibi olmaları büyük önem taşımaktadır (TİSK, 2006: 94).

Sorun sadece yükseköğretim mezunu gençlerle sınırlı kalmamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren okullarda mezun olanlarda da aynı sıkıntılar görülmektedir. Bununla birlikte mesleki ve teknik eğitim ve öğretim kurumlarının kendi içindeki imkânsızlıklar da buna zemin hazırlamaktadır.

Kuşkusuz ki gençlere mesleki ve teknik eğitim programları boyutunda becerilerini ve yeteneklerini artırmaya yönelik gerekli eğitimlerin verilmesi ve bu nitelik artışı sonucunun da istihdama yansıtılması son derece önemlidir (Kaynak, 2007: 78).

Mesleki ve teknik eğitim sistemi, gençlerin istihdamına etkileri yönünden çeşitli sorunları barındırmaktadır. Bu sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Türkiye İş Kurumu, 2011: 42):

- Mesleki eğitimin işgücü piyasasının isteklerine yönelik olarak geliştirilmesi için kamu ve özel sektörün işbirliği yeterli değildir,
- Okulların büyük bir çoğunluğu araç-gereç ve personel gibi imkânlar bakımından akredite edilmeye hazır değildirler,
- Öğrencileri meslek liselerine yönlendirmede isteksiz yaklaşılmakta, mezun olanların ise ara eleman konumunda işgücü piyasasına girmek yerine yüksek öğrenime geçebilmek için beklentileri sürmektedir,
- Avrupa Birliği uygulamaları ile paralellik ve tanınırlık hakkında yeterli ilerleme kaydedilememiş, kazanılan becerilerin belgelendirilmesine yönelik ulusal yeterlilikte bir sınav sistemi oluşturulamamıştır.

Türkiye’de eğitim sistemi ile iş dünyası arasındaki uyum sorunu konusundaki sıkıntılar giderilmedikçe, bireylerin kişisel ve mesleki gelişimleri belirli bir seviyede tamamlanmayıp, raylar yerine oturmadıkça, özel sektörden bir insan kaynakları personelinin doktora öğrencisi veya bir elektronik mezununun unlu mamüller satış temsilcisi olarak mülakata çağırılmasını yadırgamamak gerekmektedir (İnaltekin, 2011: 28).

Kısaca diyebiliriz ki eğitim bilgi toplumunun merkezidir ve okullar da bunun anahtar kuruluşlarıdır. Okulların önemi her geçen gün artmaktadır ancak artık sadece örgün eğitimin yeterli olmayacağı da bilinen bir gerçekliktir (Kenar, 2011: 14).

4.1.4.2. Türkiye’de İş ve Meslek-Kariyer Danışmanlığı Sorunu

İş ve meslek danışmanlığı; kişilerin özellikleriyle, mesleklerin gerektirdikleri koşul ve niteliklerin karşılaştırılması sonucunda bireyin isteklerine ve durumuna en uygun iş ve mesleğin bulunmasına, meslekle ilgili eğitim imkânlarından yararlanmasına, işe uyumunun sağlanmasına ve işe yerleştirilme aşamasında karşılaşılabileceği sorunların çözümüne yardım edilmesi süreci olarak

ifade edilir. Bu hizmetten yararlanmak isteyenlerle bireysel ve gruplar olarak işyeri ziyaretleri yapılmaktadır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 147).

Gençlerin istihdamını artırmaya yönelik uygulanan politikaların başarıya ulaşabilmesi için, genç işgücünün, piyasaya girmeden önce ve sonra rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanması son derece önemlidir. Gençler yeterince bilgilendirilmediği takdirde, istihdam seçenekleri ile tercihleri konusunda isabetli seçimler yapamamaktadırlar. Bu sebeple, gençlerin bu hizmetten yoksun olması önlerindeki en büyük engel olarak kabul edilmektedir (Erdayı, 2009: 154).

2007 yılında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Dünya Bankası'na düzenlenen "*Katılımcı İşgücü Piyasası Değerlendirmeleri*" toplantılarının amacı; gençleri, işverenleri, eğitimcileri ve devlet yetkililerini okuldan işe geçiş ve istihdam sorunları hakkında tartışmaya katmaktır. Toplantı sonunda gençler tarafından anket formları doldurulmuştur. Anket sonucunda öğrencilere işgücü piyasası ile ilgili genel bilgilerin verilmediği görülmüştür. İŞKUR, iş ve meslek danışmanlığı hizmeti vermektedir, ancak kariyer danışmanlığı hizmeti öğrencilere eğitimleri süresince bağlı oldukları eğitim kurumlarınca verilecek bir hizmettir. Ne yazık ki okullarda kariyer danışmanlığı hizmeti yok denecek kadar azdır (Murat ve Şahin, 2011b: 124-125).

İşgücü piyasası hakkında ve mesleklerle ilgili bilgileri verecek, gençlerin kendilerini tanımalarına ve kendilerine en uygun olan mesleği seçmelerine yardımcı olabilecek etkin bir sistem uygulanamamaktadır. Okullardaki rehberler bu ihtiyaca cevap verecek kadar yeterli değildir (Kenar, 2011: 13).

Mesleki bilgilendirme ve danışma amacıyla İŞKUR bünyesinde Meslek Danışma Komisyonu (MEDAK) oluşturulmuştur. İşgücü Eğitim Projesi (İEP) kapsamında danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması için 39 ilde "Meslek Danışma Merkezi" açılarak; merkezlerin içinde de "*İş ve Meslek Danışmanlığı*" servislerinin hizmet vermesi sağlanmıştır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 147).

4.1.4.3. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Yeterli Olmaması

Türkiye’de temel eğitim zorunlu olarak 4+4+4 projesi ile 12 yıla çıkarılmıştır. Bu kademeli olarak uygulanacak süreç ile gençlere gerekli mesleki eğitimlerin verilmesi son derece önemlidir.

Türkiye’de genç işsizliğinin artmasının esas sebeplerinden biri eğitim sistemi içerisinde verilen bilgilerde eksikliklerin olmasıdır. OECD tarafından yapılan PISA Testi’nin sonuçlarına göre Türkiye’nin eğitim sistemindeki sorun oldukça önemlidir ve nitelikli elemanın yetişmesi giderek zorlaşmaktadır. PISA Anketi 2003 sonucuna göre Türkiye’de 15 yaşındaki öğrencilerin % 50’sinden fazlası temel becerilerin üstüne çıkamamakta, yani eğitim sistemi hala uluslararası standartlarda rekabet eden, işletmelerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek işgücü yetiştirememektedir (Pirler, 2007: 149).

Geleceğimize yatırım yaptığımız gençlerin eğitimlerinin, özellikle de mesleki eğitimlerinin verimli olması son derece önemlidir bir gerekliliktir. Bu noktada ülkeyi yönetenlere önemli görevler düşmektedir.

Kırsal kesimdeki gençlerle, kentlerde yetişen gençler arasında da mesleki eğitim almaları açısından farklar bulunmaktadır. Kırsal kesimde yaşayan gençler mesleki eğitim açısından iyi imkânlarla sahip olamamaktadırlar. Bunların işsiz kalma olasılıkları bir kat daha artmaktadır. Birçok sanayileşmiş ülke, beceri kazandırmaya yönelik, işe hazırlayıcı eğitim programlarını yaygınlaştırmaya hız vermiştir (Murat, 1995:188-189).

İşe giriş aşamasında işverenlerin de genç işgücü piyasasında eleman seçerken elbette tercih önceliği vereceği hususlar bulunmaktadır.

Genç İşgücü Araştırması’nın verilerine göre işverenler tarafından, “*yeni mezun adaylarda, eğitim kriteri olarak üniversite mezunu olmak haricinde ne tür eğitim özelliklerine önem verildiği hakkında, % 92.0 ile yabancı dil (1 veya birden fazla), % 71.3 bilgisayar kullanımı, % 37.6 master derecesi, % 24.8 çeşitli mesleki kurslara katılmış olması, % 5.9 kendisini bireysel ve sosyal olarak yetiştirmiş olması [...]*” (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 61) aranılan özellikler olarak tespit edilmiştir.

Yani tercih edilme konusunda üniversite mezunu olmak bile yeterli gelmemektedir. Üstelik üniversite mezunları da mesleğine veya statüsüne uygun olmayan işlerde çalışmayı kabul etmeyip veya ülkenin ücra bir köşesinde geri kalmış bir bölgede çalışmayı istemeyip işsiz kalmayı tercih etmektedirler (Murat, 1995:188). Hatta bazı yörelerin sosyal imkânlarının yetersizliği, geri kalmışlık veya terör korkusu gibi sebeplerle iyi bir eğitim almış olsalar dahi bazı gençlerimiz maalesef kendi mesleğini yapmaktan vazgeçmekte veya sırf bu nedenle atanmayı istemediğinden sınavlara girmeyi reddetmektedir.

Görülmektedir ki alınan mesleki eğitimin yeterli olması ve bu eğitimi uygulayabilme şansının olması durumu şu an itibarıyla genç işgücü açısından önemli bir başarı olarak düşünülmektedir.

Ancak iş bulabilmek için uygulanan eğitim programları işsizliği düşürme açısından çok yeterli olamamaktadır (Clark ve Summers, 1982: 229). Geniş bir açıdan bakıldığında mesleki eğitim, gençlerin işgücü piyasasına geçişlerinde önemli engellerden biri olarak görülmektedir (Kenar, 2011: 10).

4.1.4.4. Türkiye’de Yaşam Boyu Eğitim Sorunu

Çağımızda bilgi toplumu, ileri teknoloji eksenine bağlanmıştır. Bunun içinde eğitim, yeniden eğitim ve yaşam boyu eğitim süreçleri istihdam ve rekabet edilebilirlik gücünü koruma anlamında artık en gerekli araçlardır. Globalleşen Dünyada artık hiçbir ülkede “yaşam boyu istihdam garantisi” kalmamış, “yaşam boyu eğitim” kavramı adeta bir zorunluluk kazanmıştır (TİSK, 2006: 93).

Birey, çalışma hayatı boyunca birden fazla işte ve farklı kariyerlerde çalışmaktadır. Bu sebeple, kendi kariyerini yönetmek durumunda kalmaktadır. İşte yaşam boyu öğrenme bu nokta da karşımıza çıkar. Yaşam boyu iş garantisi, birey açısından yaşam boyu öğrenmeyi zorunlu kılmaktadır ve bireylerin öğrenme yeteneğine bağlıdır. Bilgi toplumunda eğitilmiş insan “nasıl öğreneceğini öğrenen insan” olarak tanımlanır (Kenar, 2011: 14).

Türkiye’de bu gerçeklikten yola çıkarak bu konudaki eksikliklerini gözden geçirmeli, gençlere konuyla ilgili yeterli donanım sağlanmalıdır.

4.2. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Boyutları

Türkiye’de işsizliğinin çok fazla olduğu ve bu sebeple pek çok ekonomik ve toplumsal sorun olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kamu kesiminde açılan memur kadroları için sınavlara giren binlerce adayın stadları doldurduğu koşullarda işsizliğin boyutlarını düşünmek son derece gereklidir (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 79) Gençler arasında görülen işsizlik de işte bu noktada dikkat çekmekte gençlerin önemli bir kısmı iş imkânı bulamamaktadır. İşsizlikten en çok bu grubun etkilendiği gözlemlenmektedir.

Hürriyet Genç İşgücü Araştırmasına göre, “gençlerin iş bulamama sebepleri (çalışmıyor, iş arıyor olanlar); istediğim çalışma koşullarında iş bulamıyorum % 31.9, istediğim sektörde iş bulamıyorum % 31.3, istediğim dalda iş bulamıyorum % 27.2, kendi özelliklerime/ eğitimime uygun iş bulamıyorum % 25.9, gereken zamanı ayırmıyorum % 24.5, başvurularım olumsuz cevaplandırılıyor/ iş yerleri kabul etmiyor 17.0 [...]” (Genç İşgücü Araştırması, 1996: 95) gibi oranlarla tespit edilmiştir.

Türkiye’de genç işsizliği, ihmal edilmemesi gereken boyutlara ulaşmıştır. Sorunun görmezden gelinmeye başlanması onu önemsiz yapmamaktadır. Çözülemediği durumda ise uzun vadede Türkiye’nin ekonomik, sosyolojik, toplumsal, siyasal ve psikolojik konularda başını ağrıatacağı aşikârdır. İstihdam sorununun çözülmesi Türkiye’nin girdiği demografik fırsat penceresiyle birlikte ciddi açılımları gerektirmektedir.

Genç işsizliği sorununun sonuçları ve uygulamalara dair çözüm yollarından önce boyutlarının ve yıllar itibarıyla gelişiminin irdelenmesi gerekli olacaktır.

4.2.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Yaşa Göre Dağılımı

İşsizlik oranının artık 25 yaşın altındaki gençler arasında yaygınlaştığı verilerle ortaya çıkmaktadır. Gençler açısından oldukça önemli bu problemin çözülebilmesi açısından acilen çözüm politikalarına ihtiyaç vardır.

Tablo 29’da gösterilen değerlerle ilgili yapılacak yorumlarda genç işsizliğinin giderek yaygınlaştığı ve artık bu konuda çaba gösterilmesinin gerekliliği

daha da çarpıcı olarak görülmektedir. 2000 yılında % 14.0 olan 20-24 yaş grubu işsizliği 2013 yılına gelindiğinde artık % 20 gibi çok ciddi bir boyuta gelmiştir.

Türkiye’de genç işsizliğinin yaş grubuna ve yıllara göre işsizlik oranı Tablo 29’da verilmektedir.

Tablo 29: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%)

Yıllar	15-19	20-24
2000	10.7	14.0
2001	14.6	17.3
2002	16.7	20.8
2003	17.9	22.1
2004	17.7	22.2
2005	18.2	20.9
2006	17.4	20.1
2007	19.7	20.1
2008	19.6	21.0
2009	23.6	26.3
2010	18.8	23.5
2011	15.8	19.8
2012	14.9	19.0
2013	16.4	20.0

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:15.03.2014)

Tablo 29’da görüldüğü üzere, 15-19 yaş grubu gençlerde görülen işsizlik oranları, 20-24 yaş grubuna göre daha az düzeydedir. Özellikle üniversite mezuniyeti sayılabilecek dönem olan 20-24 yaş grubunun daha fazla oranlarda olması bu konuda bir sıkıntı olduğunu göstermektedir.

Sanayi ve hizmet sektörlerinde çalışan 15-19 yaş grubu gençler özellikle kayıt dışı çalıştırma bağlamında ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

Ayrıca hem meslek okulları hem de mesleki ve teknik orta öğretim düzeyinden mezun olan gençler, yetersiz atölye ve laboratuvarlarda eğitim gördükleri için sektörel talepleri karşılayamadıklarından bu grupta da işsizlik oranları yıllar itibarıyla artmaktadır (Murat ve Şahin, 2011b: 116-117).

4.2.2. Türkiye’de Genç İşsizliğin Cinsiyete Göre Dağılımı

Genç işsizliğin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında kadın ve erkek açısından işsizliğin yıllara göre dağılımı Tablo 30 ve 31’de verilmektedir.

Tablo 30: Türkiye’de Kadın Genç İşsizliğin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%)

Yıllar	15-19	20-24
2000	10.1	13.1
2001	14.1	14.6
2002	15.5	18.1
2003	16.3	20.4
2004	16.6	22.9
2005	17.6	22.1
2006	18.1	22.1
2007	18.9	21.7
2008	18.6	22.6
2009	22.2	26.5
2010	18.5	25.2
2011	15.5	23.3
2012	14.9	22.2
2013	17.5	23.9

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:15.03.2014)

Türkiye’nin demografik yapısı ve kadınlara çalışma hayatında iş dünyasının bakışı sebebiyle, genç kadınların işsizlik oranları yıllar itibarıyla artış göstermiştir. 2000 yılında 15-19 yaş grubu kadınların işsizlik oranı % 10.1 iken, 2009 yılında yaşanan krizin de etkisiyle % 22.2’ye yükselmiş, ancak sonraki yıllarda düşüş eğilimi gösterse de 2000 yılındaki seviyelere inememiştir. 2013 yılında % 17.5 olarak gerçekleşmiştir.

Yine aynı şekilde 20-24 yaş grubu genç kadınların 2000 yılında % 13.1 olan işsizlik oranının, 2013 yılında % 23.9’a yükseldiği görülmektedir.

Tablo 31: Türkiye’de Erkek Genç İşsizliğinin Yaş Grubuna ve Yıllara Göre Dağılımı (15-19) (20-24) (%)

Yıllar	15-19	20-24
2000	11.0	15.7
2001	14.9	18.7
2002	17.3	22.4
2003	18.7	23.1
2004	18.2	21.8
2005	18.4	20.2
2006	17.1	19.0
2007	20.0	19.3
2008	20.1	20.1
2009	24.2	26.2
2010	19.0	22.4
2011	15.9	17.8
2012	14.9	17.1
2013	15.9	17.6

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:15.03.2014)

Türkiye’de erkek genç işsizliğinin yaş grubuna ve yıllara göre oranına bakıldığında yıllar itibarıyla artış görülmektedir. 2009 yılında en büyük sıçrama yaşanmıştır.

2000 yılında 15-19 yaş grubu genç erkeklerde işsizlik oranı % 11.0 iken, 2009 yılında % 24.2’ye çıktığı, 20-24 yaş grubunda 2000 yılında % 15.7 iken, 2009 yılında % 26.2’ye yükseldiği görülmektedir. Yıllar itibarıyla kademeli bir düşüş yaşanmış gibi görünse de 2000 yılındaki rakamların üzerinde oranlarla sorun devam etmektedir.

Türkiye’nin ataerkil yapıya sahip bir ülke olması nedeniyle, aile kurumunun geçimini idame ettiren, ailenin reisi konumunda olan erkek bireyler olarak kabul görmüştür. Bu nedenle, genç erkeklerin mezuniyet sonrası bir işe yerleşme yönündeki çabaları daha ön planda olmaktadır. Toplumsal rol dağılımında kendisine görev yüklenen erkek nüfusu bu açıdan iş arama gayretine daha çok yüklenmektedir. Genç erkek grubunun yıllar itibarıyla artış gösteren işsizlik oranı bu açıdan ortaya çıkarabileceği sonuçlar dolayısıyla son derece önemlidir.

4.2.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Gençler toplumda bir statü elde edebilmek, kendilerine daha iyi yaşam koşulları sağlamak gibi amaçlarla eğitim sistemi içerisinde yer almaya çalışmaktadırlar. Eğitim sistemi içerisindeki gençlerin, okullarından mezun olana kadar alabilecekleri en yüksek seviyede eğitimi sağlama ihtiyaçları vardır. Eğitim sistemi de iş dünyasının ihtiyaçlarına dönük eğitimi sağlamak zorundadır.

Bugünkü konjunktürde gençler hiç olmadığı kadar yüksek oranlarda eğitimlerine devam etme eğilimi içerisindeyler. Artık onlar, çalışma hayatında ve toplumda ulaşmayı istedikleri hayalleri hakkında daha net fikirlere sahip olup, bunun için yüksek eğitim alma arzusuyla tüm fırsatları kollamaktadırlar (Murat ve Şahin, 2011b: 97).

Tablo 32’de Türkiye’de yıllar itibarıyla öğrenim durumlarına göre genç işsizliği oranları verilmiştir.

Tablo 32: Türkiye’de Genç İşsizliğin Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre Oranları (15-24) (%)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	Okuması yazması olan bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel Lise	Yüksekokul veya Fakülte
2000	5.0	11.0	8.3	13.7	20.6	28.3
2001	8.7	14.4	11.0	17.7	24.0	30.7
2002	11.5	15.7	12.0	20.7	26.8	38.3
2003	18.1	30.2	15.0	19.7	25.9	38.8
2004	9.6	13.0	13.0	19.6	26.6	39.8
2005	11.3	16.3	14.0	19.2	25.3	30.5
2006	12.5	15.3	15.0	17.9	25.2	27.2
2007	16.7	17.3	15.0	19.3	23.5	28.5
2008	11.0	19.8	14.0	18.7	25.0	29.8
2009	19.5	23.0	18.0	21.6	30.6	33.2
2010	16.4	18.4	15.0	10.9	27.2	32.5
2011	11.2	15.1	11.0	14.1	22.4	30.0
2012	9.0	14.8	2.5	0	19.8	28.5
2013	10.3	15.5	11.0	15.1	21.9	29.2

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:15.03.2014)

Tablo 32’de görüldüğü üzere Türkiye’de genç işsizliğinin eğitim durumuna ve yıllara göre oranı incelendiğinde, işsizlik oranının yüksekliği açısından Yüksekokul veya fakülte mezunlarının oranının yüksekliği dikkat çekicidir.

Eğitim düzeyi arttıkça işsizlik oranının artması ilginç bir durumdur. Eğitimli düzeydeki işsizlerin sayısının artması, ülkenin toplam vasıf açısından seviyesinin verimli kullanılmadığını göstermektedir. Görülen bu durum işsizliği yalnızca işsizler için değil, eğitim maliyetini de içinde barındırdığından toplum için önemli bir yük teşkil etmesi açısından da değerlendirmek gerekmektedir. İşsizliğin en düşük oranlarda görüldüğü kesimin okuma yazma bilmeyenler olduğu görülmüştür (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2013: 77).

Gençler iş sahibi olabilmek için öğretim seviyelerini artırmaya çabalarken, işsizlik oranlarında tahsili yüksek kesimin oransal fazlalığının görülmesi ise bir kısır döngüdür.

Genç işsizlerin eğitim durumlarına göre dağılımı ülkeler açısından son derece önemlidir. Çünkü bu veriler ülkedeki gençlerin, eğitim sistemi ile iş dünyasının arasındaki uyum sorunundan olumsuz anlamda nasıl etkilendiklerini de ortaya koyan bir tablodur.

4.2.4. Türkiye’de Genç İşsizliğin Kent-Kır Ayrımına Göre Dağılımı

Türkiye’de genç işsizlerin kent ve kır ayrımına bakıldığında, kentlerdeki genç işsizliği oranın daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Köyden kente göç eden gençler, buradaki işsizlik oranlarını artırmaktadır.

Köyden kente göçü besleyen ve gençleri piyasaya girişlerinde zor durumda bırakan ve kayıt dışılığı yaratan etmenler; yapısal, ekonomik ve toplumsal boyutludur. Yapısal nedenler; işyerlerinin denetimlerinin yeterince sağlanamaması, ekonomik nedenler, işveren ve işgücü üzerindeki yüksek vergi ve prim oranları, toplumsal nedenler olarak ise; vergi ve prim ödemedeki isteksizlik, yolsuzluklar ve sıkça çıkarılan afların toplumda adalet duygusunu zedelemesi olarak belirtilebilir (Tansel, 2012: 88-89).

Tablo 33’de Türkiye’de kent ve kırsal ayrımına göre yıllar itibarıyla genç işsizliği oranları verilmektedir.

Tablo 33: Türkiye’de Genç İşsizliğinin Kent-Kırsal Ayrımına Göre Oranları (15-24)
(%)

Yıllar	Kent	Kırsal
2000	17.7	8.4
2001	22.4	9.7
2002	25.7	11.5
2003	25.3	14.5
2004	25.1	11.9
2005	22.8	13.5
2006	21.4	13.6
2007	21.8	15.6
2008	22.6	15.5
2009	28.2	18.9
2010	24.8	15.3
2011	21.2	12.7
2012	20.3	11.9
2013	21.2	13.7
2014*	21.2	14.0

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca düzenlenmiştir (Erişim:19.07.2014)

Tablo 33’e bakıldığında, zaman içerisinde her iki kesimdeki gençlerin de işsizlik oranlarının artış eğiliminde olduğunu görülmektedir. Ancak 2009 yılında görülen genç işsizliği oranının 2008 krizinin de etkisi ile diğer yıllara göre en yüksek seviyeye çıktığı dikkatleri çekmektedir.

Gençler arasında giderek yaygınlaşan işsizliğin kentsel alanlarda, kırsal alana göre daha fazla olduğu görülmektedir. 2009 yılında % 28.2 düzeyine çıkan kentsel işsizlik oranları sonraki dönemlerde inişler yaşasa da artık 2000 yılı seviyelerine inmemektedir. Kırsal alanlarda gizli işsizliğin ve kayıt dışılığın fazla olması nedeniyle kentsel alanlara göre genç işsizliği oranları daha az çıkmaktadır.,

4.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Sonuçları

Tarihsel süreç boyunca gençlerin oluşturduğu nüfus yoğunluğu, ülkelerin ellerinde önemli bir güç olmuştur. Gençler, ülkelerin kalkınması için gerekli olan kalifiye işgücünü karşılamaktadırlar Bu nedenle, gençlik politikaları toplumun bu gününü ve yarınlarını etkilemektedir (Yıldız vd., 2013: 215).

Bir ülkenin geleceği için, gençlerin iş imkânları yönünden sıkıntı çekmemesi toplumun en önemli önceliği olmalıdır. Çünkü gençler toplumun dinamik unsuru olmasına rağmen işgücü piyasasına girişleri yönünden tecrübelerinin olmaması nedeniyle dezavantajlıdırlar (Ata, 2007: 115).

İşgücü piyasasına girişte zorlanan gençler ya istihdam imkânı fazla olan başka ülkelere gitmeyi tercih etmekte veya iş bulana kadar bu durumun psikolojik, ekonomik, sosyal ve toplumsal sonuçlarına katlanma durumunda bırakılmaktadırlar.

4.3.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları

Genç işsizliğine ekonomik açıdan bakıldığında; gençler istihdam edilmezse yetişmiş işgücü üretime katılmayacağından ekonomik açıdan ek maliyet oluşturmaktadır. İstihdam edilemeyen gençler sebebi ile verimlilik ve üretim kapasitesi düşmekte ve ayrıca istihdam edilmeyen eğitimi işgücünün kendi alanındaki gelişmeleri takip etmesi g olduğundan teknolojik alanlarda üretim sürecinden geri kalınmaktadır (Ata, 2007: 115).

İşsizliğin negatif sonuçlar doğurmasının altında yatan önemli bir nedenin bireyin yaşadığı “gelir kaybı” olduğu söylenebilir. Bireylerin çalıştıkları dönemlerde, gelecek için harcamalarını kısımaları ve tasarruf yapmaları, işsiz kaldıklarında, bu sorunlu dönemin, ekonomik olarak en azından iş buluncaya kadar atlatılabilmesine imkn verecektir (Yılmaz vd., 2004: 182). İşsizlerin sayısında görülen artış ve dağılımı da son derece önemlidir.

İşKUR verilerine göre Türkiye’de kayıtlı işsizlerin dağılımı Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı (2013)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	67.152	49.513	116.665
20-24	309.873	231.402	541.275
25-29	328.826	225.391	554.217
30-34	275.825	186.284	462.109
35-39	207.464	145.620	353.084
40-44	161.364	107.427	268.791
45-49	122.099	60.789	182.888
50-54	51.148	28.308	79.456
55-59	24.781	10.115	34.896
60-64	8.608	3.427	12.035
65+	4.063	1.490	5.553

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, 2013b: 34

Tablo 34’e göre istihdam edilmeyen kayıt altındaki gençlerin sayısı oldukça fazladır. Türkiye’de gençlerin kayıtlı işsizlik rakamlarının fazlalığı hem erkek hem de kadın gruplarında belirgin bir biçimde dikkat çekmektedir.

Gençlerin işsizlik sorunu yaşamalarının ülke açısından oldukça büyük maliyetlerinin olduğu açıktır. En başta, üretim kaynağı olarak düşünülen ve bu anlamda yatırım yapılan gençlerin işsiz kalmaları durumunda ülkenin kaynak israfı söz konusu olacaktır. Ayrıca makro ekonomik anlamda dengenin bozulmasına, tasarrufların azalmasına, sosyal güvenlik gelirlerinde kayba neden olacaktır (Pirler, 2007: 148).

Bununla beraber, işsiz kalan kesimin kayıt dışına yönelmesi ile sorunun boyutu farklı bir alana taşınmaktadır. Türkiye’de yaşanan yüksek boyutlardaki işsizlik sonucunda, ekonomide kayıt dışılık artmakta, kayıt dışına yönelen özellikle genç kesim, ülkede ekonomik açıdan önemli bir gelir kaybına sebebiyet vermektedir. Son yıllarda artan kayıt dışılık oranları işsiz kalan gençlerin kayıt dışı sektörlerde istihdama yönelmesi sonucu, işsizliğin ekonomik açıdan hem kendilerini hem de ülkeyi olumsuz etkilediğinin göstergesidir.

Tablo 35’de Türkiye’de sektörler, tarım ve tarım dışı olarak kategorize edilmiş ve kayıt dışılık oranları ve sayıları verilmiştir.

Tablo 35: Türkiye’de İstihdamda Kayıt Dışılık (Tarım İstihdamı-Tarım Dışı İstihdam) (2004-2013)

YILLAR	Tarım İstihdamı				Tarım Dışı İstihdam			
	Toplam (000)	Kayıtlı (000)	Kayıt Dışı		Toplam (000)	Kayıtlı (000)	Kayıt Dışı	
			Sayı (000)	Oran (%)			Sayı (000)	Oran (%)
2004	5.713	577	5.136	89.9	13.919	9.211	4.708	33.8
2005	5.154	607	4.547	88.2	14.913	9.794	5.119	34.3
2006	4.907	600	4.307	87.8	15.516	10.231	5.285	34.1
2007	4.867	577	4.290	88.1	15.871	10.739	5.132	32.3
2008	5.016	610	4.406	87.8	16.178	11.364	4.814	29.8
2009	5.254	744	4.510	85.8	16.023	11.204	4.819	30.1
2010	5.683	826	4.857	85.5	16.911	11.992	4.919	29.1
2011	6.143	992	5.151	83.9	17.967	12.979	4.988	27.8
2012	6.097	999	5.098	83.6	18.724	14.135	4.589	24.5
2013*	6.283	1.036	5.247	83.5	19.847	15.256	4.592	23.1

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, 2013a: 41

*Mayıs dönemi verileri

Tablo 35’de Türkiye’nin istihdam bakımından tarım ve tarım dışı sektörler ele alınarak mevcut kayıt dışı durumu verilmektedir. Görüldüğü üzere bu sorun genel itibarıyla yıllara göre oransal olarak düşme eğilimi göstermektedir. Ancak hem tarımsal istihdam da hem de tarım dışı istihdam da kayıt dışı istihdam edilenlerin sayısı oldukça yüksektir.

İşsizliğin özellikle de gençlerin yaşadığı işsizliğin bir başka ekonomik etkisi de büyüme rakamları üzerinde görülmektedir. Türkiye büyümektedir ancak bu büyüme yeni istihdam olanaklarının yaratılmasını sağlamamakta ve geleceğe dönük olumlu beklentiler yaratmamaktadır.

Büyümenin gerçekleşmesi elbette ki istenen ve beklenen bir durumdur ancak bunun istihdamla desteklenmesinin daha sağlıklı olacağı da şüphe götürmez bir gerçekliktir.

Tablo 36’da Türkiye’de yıllar itibarıyla ekonomik büyümenin seyrine yer verilmektedir.

Tablo 36: Türkiye’de Yıllara Göre Ekonomik Büyüme Oranları (%)

Yıllar	Ekonomik Büyüme (%)
2002	6.2
2003	5.3
2004	9.4
2005	8.4
2006	6.9
2007	4.7
2008	0.7
2009	-4.8
2010	9.2
2011	8.8
2012	2.2
2013*	4.0

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, 2013b: 10

*2013 Yılı İlk 9 Aylık Verileri

Türkiye’de yıllar itibarıyla ekonomik büyüme oranları incelendiğinde 2002 yılında % 6.2 olan oran, 2004 yılında % 9.4 seviyesine yükselmiş ancak bu yıldan itibaren düşen oran yaşanan, küresel krizin de etkisiyle 2009 yılında % -4.8’e gerilemiştir.

2010 ve 2011 yıllarında ciddi bir ekonomik büyüme potansiyeli gösteren Türkiye’de daha sonraki yıllarda (2012 ve 2013 yılları) daha mütevazı büyüme gerçekleşmiştir.

İstihdamla ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisine bakıldığında bu ilişkinin tek yönlü olmadığı görülmüştür. Sadece ekonomik büyüme istihdam yaratmamakta aynı zamanda istihdam da ekonomik büyümenin artmasına yardımcı

olmaktadır (Türkiye İş Kurumu, 2013b: 11). Bu nedenle genç işsizliği sorunu ekonomik açıdan Türkiye'nin büyümesini de olumsuz etkilemektedir. Gençlerin işsizliğinin artmasıyla belirginleşen bu tablo istihdamsız büyümenin sakıncalarına işaret etmektedir.

İş bulamamasını, nitelik yetersizliği olarak düşünen gençler yüksek lisansa yönelerek “*işsizliği öteleme*” davranışı göstermektedirler. Son yıllarda yüksek lisans programlarına katılım artmıştır. Ancak bu şekilde eğitime devam edenler iş aramaya da devam etmektedirler. Birçok öğrencinin iş bulduğu için yüksek lisansını yarım bıraktığı gözlenmektedir (Savcı, 2007: 95-96). Şüphesiz bunun ülke ekonomisine ve öğrencilerin ailelerine bir külfeti vardır ve bu ekonomik açıdan önemli sonuçlar doğuran bir unsurdur.

4.3.2. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Toplumsal Sonuçları

Her genç insan, mezun olup çalışma hayatına girerek orada yeni bir statü ve sosyal kimlik edinmeyi ister. İşsizlik hali ise bu sürecin önünü tıkar, gencin maddi açıdan gelir elde etmesini önlemekle kalmaz aynı zamanda onun sosyo-kültürel dünyasında derin yaralar açar (Gündoğan, 2001: 30).

Bu durum gençlerin hayatlarında beklenmedik bir dönüşümdür. Tecrübesiz, hayatı tam olarak tanımayan gençler başka sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Uzun süre işsizlik sorunu yaşayan gençler ailevi sorunlar ve hatta psikolojik sorunlarla karşılaşmakta, böylece bu sarmal toplumsal huzursuzluğa sebep olmaktadır. Yaşanacak toplumsal huzursuzluk, demokratik ortama zarar verebilmektedir. Bu durumda gencin suça eğilimi ve topluma tepkiselliği artırmakta ve böylece birey olarak işsizlik sorunu yaşayan gençten başlayarak, aile ve tüm toplumu kapsayan bir sorunlar yumağını oluşturmaktadır (Ata, 2007: 115-116).

İşsizlik, bireylerin “lumpen” leşmesi, marjinalleşmesi ve marjinalleştikçe çeşitli akımlara katılması, uyuşturucu ticareti, hırsızlık gibi yasa dışı yollarla ayakta kalmaya başvurması, bireysel bunalıma sürüklenmesi yolu ile çeşitli davranış bozukluklarını sergilemesi durumlarına yol açabilmektedir (Özsağır, 2000: 282).

İstihdam sorunlarına çözüm bulamayan gençler, yaşadıkları işsizlik sorununun, daha çok sistemdeki yetersizliklerden kaynaklandığını düşünmekte, böylece topluma yabancılaşmakta ve suç vb. sapma davranışlara yönelerek toplumda anomik eğilimlerin görülmesine sebep olmaktadır (Gündoğan, 2001: 30-31).

Son yıllarda yaşanan toplumsal olaylarda gençlerin ön planda olmasında, onların yaşadıkları olumsuz süreçlerin de etkisi bulunmaktadır.

Bununla beraber gençler, sosyal dünyalarında işsizliğin yarattığı bunalımdan kurtulabilmek amacıyla mezuniyet sonrası eski sosyal çevrelerinden, eski okul arkadaşlarından veya çalışırken işten çıkarılmışlarsa işten çıkarılmamış eski iş arkadaşlarından uzaklaşırlar. Arkadaşlarının içinde bulunduğu durumu hatırlatacağı endişesi ile önceki sosyal yaşamı ile bağlarını kesebilmektedirler (Savcı, 2007: 96). Bu durum da sosyal anlamda son derece ciddi bir sıkıntıdır.

4.3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Psikolojik Sonuçları

Üniversitelerinden mezun olup, tahsil hayatlarını geçirdikleri şehirlerden, ailelerinin yaşadığı şehirlere dönen gençler, hem kendilerinden artık bir iş sahibi olmasını bekleyen ailelerine hem de sosyal çevrelerine karşı mahcup konumda iş arama girişimlerini sürdürmektedirler. Kendilerinden böyle bir beklenti içerisinde olan bir grup varken gençler, sadece mezun olmalarının da yetmediğini çok çabuk görmektedirler.

Gelinen noktada üniversite mezunu olmak artık hayata atılmak, kendi ayaklarının üzerinde durmak anlamını taşımamaktadır. İş dünyasını tanıma ve orada deneyim edinebilmenin koşulları da gençlerin önüne engel olarak çıkmaktadır. Çabalanan her iş girişiminde sonuçsuz kalınması, her seferinde yeni ümitlerle başvuru kapılarının yüzlerine kapanması ve istemleri dışında gerçekleşen bu durum karşısında kalınan çaresizlik gençleri psikolojik travmalara sürüklemektedir.

Çalışmanın ne anlama geldiğini, bireyin işsizlik yaşantısı kadar güzel anlatabilecek bir başka durum yoktur. İnsan yaşamında anahtar rollerden biri çalışma rolüdür ve bireyin tüm hayatını ve hatta yakın çevresiyle ilişkilerini etkileyebilecek bir özelliğe sahiptir. Bu rolün önemini en güzel, bu role hazırlanmak için beslenen

arzu ve küçük yaşlardan itibaren ona ulaşmak için harcanan enerjiden anlayabiliriz. Ayrıca işe hazırlanma dönemi, işsiz kalma korkusu veya emeklilikte duyulan üzüntü hep bu rolün ne derece önemli olduğunun belirtileridir (Savcı, 2007: 93).

Sağlam bir işe ve gelir imkânına sahip olmak çoğu zaman uygun eş seçimi konusunda gerek erkek, gerekse kadın için önemli bir kriterdir. İşsiz olması sebebi ile maddi açıdan bağımsızlığını kazanamamış genç, hayata bu konuda daha geç başlamak zorunda kalacaktır. Bu durum ise O'nu gelecek kaygısı yaşamaya itecektir (Gündoğan, 2001: 31).

Gençler, uzun bir süre iş aramaları ve bu girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması sonucunda, kendi içlerine kapanarak iş aramayı terk edip ileride ciddi psikolojik sorunlarla karşılaşabileceklerdir.

Okuldan yeni mezun olan genç bir erkeğin evlenebilmesi için önüne konulan ilk şart sağlam (sigortalı) bir işinin olması ve kazancının kuracağı yuvada ailesini geçindirebilecek düzeyde olmasıdır. Genç çabalamakta ancak vasıflı bir eğitim olsa da gerek maddi anlamda tatmin etmediği, gerekse yapmayı istemediği ve yahut eğitimini aldığı meslekle uyuşmadığı için iş bulamamaktadır. Bu durumda da hem genç erkek, hem de evlenmeyi planladığı genç kız, iş bulunmasını beklerken psikolojik açıdan zorlanmakta, bu belirsizlik süreci ve hayatı erteleme düşüncesi ruhsal ve fiziksel sağlıklarını zorlamaktadır.

Gençlerin işsizlikle erken yaşlarında ve hatta uzun süreli karşılaşmaları, kişiliklerinde özgüven kaybına sebep olmakta ve zaman içerisinde bazı yeterliliklerinin kaybedilmesine yol açmaktadır (Pirler, 2007: 148).

Gençlerden bazıları içinde bulunulan durumu unutmayı istemektedirler. Çünkü, insanların onlar hakkında “*tembel oldukları için*” işsiz kaldıklarına inandıklarını düşünmektedirler. Alkol, sigara, uyuşturucu madde bağımlılığı, aşırı uyku hali bu olumsuzluklardan bazılarıdır. Kaybettikleri kimlik yerine yeni kimlik arayışlarına girebilir veya değişik gruplara katılarak sosyal kabul görmeye çabalayabilir, topluma zarar verici boyuta da geçebilirler. Hatta çaresizlik içinde duyulan öfkeyle “*suç ekonomisinin işçilerine*” de dönüşebilmektedirler (Savcı, 2007: 96-97).

4.3.4. Beyin Göçü

Eğitimlerini ülke içinde veya dışında almış yüksek eğitilmiş ve becerili insanların ülke dışına göç etmelerine beyin göçü denmektedir. Beyin göçü, göç veren ülke açısından değerli insan kaynaklarının kaybı anlamına gelmektedir. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru bir yönelim göstermektedir (Tansel, 2012: 54).

İşgücü kaynağında yaşanan beyin göçü nitelikli işgücünün yitilmesi açısından önemlidir. İyi eğitilmiş işgücünün işsizliği ve onun yarattığı beyin göçü, giden insanla birlikte ona yapılan yatırımların da dışarıya göç etmesi demektir. Bu ise korkunç bir kaynak israfıdır. Birleşmiş Milletler'in yayınladığı verilere göre beyin göçü en yüksek sayıda tespit edilen 34 ülke arasında Türkiye 24. sırada yer almaktadır. Yurt dışına eğitim için giden her 100 kişiden 59'u ülkeye geri dönmemektedir. Bu durum, yaşanan kriz dönemlerinde daha da artmaktadır (Kazgan, 2005: 276).

Gençler, göç yoluyla işsizliğin itici etkisinin baskısından kurtulmak için ülkeden kaçıp uzaklaşma çabası içine girmektedirler. Bu, gencin iş bulamaması halini hem kendisine hem de sosyal çevresine ikna amacıyla da yapılabilir. Daha iyi bir gelecek beklentisi ve iyi iş olanakları sağlama amacıyla göç gerçekleşebilmekte, başlangıç olarak geri dönme niyetiyle atılan bu adım, daha sonraları kalıcı olabilmektedir. Kaybedilen gençler ve sahip oldukları birikim şüphesiz ki önemli bir değer kaybıdır (Savcı, 2007: 96).

Bu durum, görülen göç dalgasının önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Kriz dönemlerinde Türkiye'deki işsizlikten etkilenmemek amacıyla ülkenin en önemli kaynaklarından biri olan nitelikli işgücü alanında beyin göçü ciddi bir kayıp olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de ilk beyin göçü 1960'lı yıllarda başlamış, özellikle doktor ve mühendislerin Avrupa ülkelerine göç etmeleri ile görülen bu durumda profesyonel ve eğitilmiş bireyler başka ülkeleri tercih etmişlerdir. Ancak son yıllarda görülen beyin göçünde, yüksek eğitim almak amacıyla yurt dışına giden, ama eğitimleri bittikten

sonra geri dönmeyen öğrenciler biçiminde gerçekleşmektedir (Tansel, 2012: 54). Yani göçün okuldan yeni mezun genç bireylerde görülme sıklığı giderek artmaktadır.

Gençlerin çoğu, özellikle kriz dönemlerinde iş kaygısı nedeniyle yurt dışında çalışmayı tercih etmekte, Türkiye'ye dönmeyi istememektedirler. Yurt dışına eğitim için giden gençlerin çoğu geri dönmeyi tercih etmemektedir.

4.4. Türkiye'de Genç İşsizliği Sorununa Yönelik Çözüm Yolları

Gençlik profili verileri stratejik bir öneme sahiptir. Dünya ülkelerinin genelinde, kamu kurumları ve özel sektör kuruluşları hizmet sundukları ülkede temel stratejik değerlendirmeleri yapabilmek için birçok temel göstereyi, genç kitleleri baz alarak yorumlamaktadırlar. Avrupa Birliği ülkeleri de gelecek hedeflerini ve aday ülke stratejilerini bu genç nüfus parametrelerini kullanarak belirlemektedirler (Yıldız vd., 2013: 221).

İşsiz olanlara “gönüllü, istekli olarak mı işsizsin?” diye sorulsa, bunların çoğu, detaylı olarak sorduğunuzda size, aslında çalışmak istediklerini ama iş bulma umudu kalmadığı için çalışmadıklarını ve artık iş aramaktan vazgeçtiklerini söyleyeceklerdir. Bireylerin “*seçimiymiş*” gibi görünen çalışmama aslında gönüllü bir durum değildir. Çok büyük bir grup aktif olarak iş aramaktadır ama işsizdir (Onaran, 2003: 58).

Genç işsizlik sorununun giderek artış göstermesi ve yıllar itibarıyla önlenemeyecek şekilde büyümesinde diğer etkenlerin dışında iki ana etkenin varlığı dikkat çekmektedir. Bu iki etkenden birincisi gençlerin işgücü piyasasına girebilmeleri için yaratılan iş imkânlarının yeterli olmaması, ikincisi ise işgücü piyasalarının ihtiyaç ve isteklerine yeterli derecede yanıt veremeyen eğitim ve öğretim sistemidir (Rosas ve Rossignotti, 2010: 39).

İşsizliğin çözülebilmesi için ise, küreselleşen dünyada Türkiye'nin işsizlik sorununu aşmış bir ülke olarak yer alabilmesi için, Avrupa İstihdam Stratejisi temelli bir ulusal istihdam stratejisi geliştirmesi ve buna uygun politikalar yürütmesi gerekmektedir. İşsizliği önlemeye yönelik bu stratejiye göre (Çolak, 2007: 48-49):

- Avrupa istihdam Stratejisine uyumlu “girişimci odaklı” bir Ulusal İstihdam Stratejisi ve Politikaları hazırlanmalıdır,
- İşgücü piyasasında esneklik sağlanmalı ve buna uygun süreçler en kısa süreyle uygulanmaya başlanmalıdır,
- Kayıt dışı ekonomiyi önlemeye yönelik önlemler bir an önce alınmalı, madalyonun karanlık yüzü olan bu sektörün kayıtlı olan sektöründe maliyetlerinin artırımına son verilmelidir,
- Tarım sektöründe verimliliğin artırılmasına dair sorunlar ele alınmalı, verimliliğin düşük olması ve rekabet sorunu irdelenip buna yönelik çözümler sunulmalı bu yolla köyden kente gelen genç nüfusun göçü önlenmelidir.

Türkiye’deki genç işsizliği sorununun en önemli nedenleri sayılabilecek olan bu iki sorununa aşağıda çözüm önerileri sunulacaktır.

4.4.1. İstihdam Politikaları ve İşgücü Piyasalarına Yönelik Çözüm Yolları

Genç işsizliği sorununu çözebilmek için önce bunun toplumsal bir sorun olduğunu kabullenip, sonraki aşamada ise istihdam politikalarına öncelik veren, yatırımların artırılmasına yönelik ekonomi politikalarını uygulamak gerekmektedir. Genç işsizliği sorununa, ülkenin ekonomik sorunlarıyla yüzleşmeden, ekonomik boyut soyutlanarak çözüm imkânı bulunamaz (Erol, 2009: 184).

Gençlere çeşitli vasıflar kazandırılarak işgücü piyasalarında istihdam edilebilir konuma getirilmeleri son derece önemlidir.

Aktif istihdam politikaları uygulamada çok sayıda ve birbirinden farklı programların oluşturduğu bir bütünü ifade etmede kullanılmaktadır. Dolayısıyla devlet tarafından uygulamaya konan ve işsizlerin emek piyasasına girişlerini sağlayacak veya emek piyasasında kalmalarını kolaylaştıracak bütün sosyal politika önlemleri bu bağlamda dikkate alınmalıdır. Ayrıca bu politikaların temel hedefi sadece istihdam oranını arttırmak değil aynı zamanda işin kalitesini ve verimliliğini de arttırmak olmalıdır (Uşen, 2007: 66).

Türkiye’de istihdamı doğrudan arttırmaya yönelik çözüm yolları dendiğinde ilk akla gelenler; işsizliğin azaltılması ve istihdamın artırılmasıdır. İstihdamı arttırmak

amacıyla iki farklı politika uygulanmalıdır. Bir taraftan konjonktürel işsizliği önlemek için politikalar hızlandırılmalı, diğer taraftan ise, yapısal işsizliğin azaltılmasına yönelik politikaların üretilmesine devam edilmelidir (Yavuz, 2012: 96).

Esnek istihdam olanaklarının yaygınlaştırılması genç işsizliğini azaltabilmek için önemlidir. Günümüzde gençlerin pek çoğu üniversite lisans eğitimi sonrasında yüksek lisans programlarına başvurarak eğitimlerine devam ettikleri için işgücü piyasalarına geç yaşlarda girmektedirler. Esnek istihdam imkânları bu gençlerin bir taraftan çalışıp diğer yandan da eğitimlerine devam etmelerine yardımcı olabilecektir (Pirler, 2007: 154).

Esnek istihdam olanakları ile gençlerin işsiz kalma süreleri azaltılmaya çalışılmalı, hem piyasaya uyum hem de boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından imkânlar yaratılmalıdır.

İşsizlik sigortası çok önemli olmasına rağmen, buna hak kazanmanın koşulları ağırdır. Bu yüzden koşullarının hafifletilmesi ve işsizlik sigortasından faydalanma durumlarına bakılmaksızın, tüm işsizlerin beceri eğitimlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır (Ercan, 2007: 65).

Gençlere yönelik eğitim programları uygulamaya konulurken makro ve mikro açıdan da desteklenmelidir. Genç işsizliğinin azaltılmasına yönelik çözümler belirlenirken önce makro dengeler korunmalı, yatırım imkânları artırılmalı, istihdam artırılmaya çalışılarak, işgücü piyasalarında düzenlemeler yapılmalıdır (Erol, 2009: 184).

İŞKUR tarafından verilen işgücü yetiştirme kursları, öncelikle yeterli sayıda kursiyer bulunamaması, vasıfsız işgücünün kursa katılarak mesleki nitelik kazanacağı sürede düşük vasıfsız işlerde çalışarak gelir kazanmayı tercih etmesi, işgücü talebinin azalmış olması ve en önemlisi İŞKUR'un bütçesinin aktif istihdam politikalarını uygulamaya yetebilecek düzeyde oluşmaması nedeniyle etkili olamamaktadır (Uşen, 2007: 86). Son zamanlarda kaynak aktarımları arttırılsa da yine de Kurumun daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.

Bir eğitim kurumunda yer almayıp işgücü piyasalarının dışında ve oldukça yüksek sayıda atıl durumda bulunan gençler de bulunmaktadır. 2010 yılında gençliğin % 62'sini oluşturan bu grup, “*Görünmeyen Gençler*” olarak anılmaktadır. Demografik Fırsat Penceresi’nden yeterince yararlanılabilmesi için bu gençlerin istihdam imkânları aktif istihdam politikaları ile artırılmaya çalışılmalıdır (Tansel, 2012: 143). Bu gençlerin istihdama kazandırılmalarına yönelik programlara ağırlık verilmelidir.

AB ülkelerinde uygulandığı gibi, dezavantajlı gruplar içerisinde önemli bir yer teşkil eden gençlerin istihdamının özel politikalarla teşviki gerekmektedir. Genç işsizlere “çalışma karşılığı devlet yardımları”, “vergi ve sigorta işveren oranlarında indirim” uygulamaları yoluyla gençlerin istihdam edilebilirlikleri sağlanmalıdır (TİSK, 2006: 96).

Türkiye’de istihdam üzerinden alınan vergi ve sosyal güvenlik primlerinin yüksek olması nedeni ile kayıt dışılık gittikçe artmaktadır. Kayıt dışı ekonominin kontrol edilememesi, vergi oranlarını ve vergi adaletsizliğini yükseltmektedir. İşverenler de getireceği vergi yükü dolayısıyla yeni işçi almamayı tercih etmekte ve bunlar olumsuz etkileri beraberinde getirmektedir (Sayın, 2011: 41-42). Kayıt dışılığı önlemek için uygulanan çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Kayıt dışılık en çok gençleri vurmaktadır. İşgücü piyasalarına ilk kez girmeye çalışan genç insanlar, işverenlerce kayıt altına alınmadan çalıştırılabilmekte ve iş kazaları vb. durumlarda bu kesim hiçbir hak iddia edememektedir. Bu durumun önlenmesi gerekmektedir.

4.4.2. Eğitim Sistemi Sorununa Yönelik Çözüm Yolları

Türkiye’de mevcut eğitim sistemin çağın gereklerine uygun yeniliklerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla bir dizi önlemin ağırlıklı olarak hayata geçirilmesi açısından sorunun çözümüne yönelik adımların atılmasına bir an evvel başlanmalıdır.

Gençlere işgücü piyasasının isteklerine uygun eğitimin verilmesi gerekmektedir. Örneğin, “*İngilizce*” adeta bir Dünya dili olmuştur. Bu dilin eğitim

sistemi içerisinde iyice öğretilmesi ve belki yanında Çince, Rusça, Almanca, Fransızca vb. diğer dillerin de en azından üniversitelerde iyice pekiştirilmesinin sağlanması gereklidir (Töre, 2007: 132). Gençlerin bu konudaki yeterliliklerinin artırılmasına yönelik girişimler yapılmalıdır.

Eğitim sistemi içerisinde, ilköğretim de etkin bir mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilerek öğrencilerin orta öğretime sağlıklı bir şekilde yönlendirilmeleri önemlidir. Meslek okullarının ise kaliteleri iyileştirilmelidir. Okullar arasında eğitimin kalitesine yönelik farklılıkların giderilmesi için ciddi çalışmaların yapılması gerekmektedir (Sayın, 2011: 49-50).

Kariyer danışmanlığı hizmetleri yoluyla öğrencilerin, okul yaşamları ve kariyerleri konusunda bilgilendirilerek bilinçli karar vermeleri sağlanmalıdır. Gençlerin gelecekte hangi mesleği tercih edeceklerine yönelik tercihlerine yardımcı olunmalı, gençlerin örgün eğitimden yaygın eğitime veya bir bölümden diğer bölüme geçişleri kolaylaştırılmalıdır (Torun ve Arıca, 2011: 176).

Eğitim ve öğretimin yetersiz kalmasının nedeni olarak, güncelliğini yitirmiş müfredat ve programlar ile çalışma dünyası ile bağlantıların olmayışı gösterilmiş, gençler için fazla iş olmayışının nedeni olarak ise sermaye yoğun yatırımlardaki artış ve özel sektörün küçüklüğü ile gelişmemişliği olarak belirtilmiştir (Rosas ve Rossignotti, 2010: 39). Özel sektörün desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de genç kadınların istihdamının artırılması için eğitim, belirleyici bir unsurdur. Türkiye’de, vasıfsız genç kadınlara kayıt dışı işler sunulmaktadır. Bu yaş grubunun becerilerini geliştirmeye dönük sağlanacak aktif istihdam politikaları dışında, Türkiye’nin genç kızları mümkün olduğunca uzun süre okulda tutabilmek için elinden geleni yapması gerekmektedir. Eğer başarılabilirse ülkeye yaklaşık on yıl kazandıracak bir durumdur (Ercan, 2007: 69-70).

Son dönemlerde artış gösteren yüksek eğitim için yurt dışına giden, ancak geri dönmeyen öğrencilerin durumları da görsel ve yazılı medyada dikkat çekmektedir. Devlet burslarının gereği mecburi hizmet zorunluluğu olsa da önemli bir bulgu, yurt dışında uzun süre kalma durumu geri dönüşü azaltmaktadır. Bu

nedenle son yıllarda verilen devlet burslarının kısa süreli olmaları, geri dönüşü özendirici politikalar uygulanmalıdır (Tansel, 2012: 54-55).

Eğitim sisteminin ve sonrasındaki aşamaların yeniden dikkatlice gözden geçirilerek gençlerin önündeki engellerin kaldırılmasına çalışılmalıdır. Çünkü onlara ülkenin geleceği emanettir. Bir ülkenin hem ulusal hem de uluslararası alanda başarı ve vizyon sahibi olabilmesi için önce gençliğine yatırım yapması gerekmektedir.

Yükseköğretim sisteminde çeşitliliği vurgulayan, karşılaşılan sorunlara esnek tepkiler verebilen, üniversitelerin birbirleriyle rekabet etmelerine fırsat tanıyan bir sistem tasarlanmalıdır. Ancak bu yapılırken mevcut sistemin kazanımları göz ardı edilmemeli, gelecek vizyonu düşünülerek gelişmiş ülkelerde bu alanda uygulanan sistemler tahlil edilmelidir (Sayın, 2011: 49-50).

İşsizlik sorununun sadece ekonominin büyümesi yoluyla engellenemeyeceği gerçeği yakın bir süre içerisinde fark edilmiştir. Bunun için istihdama yönelik aktif politikalar oluşturulmuştur. Büyük bir kısmı İŞKUR tarafından gerçekleştirilen aktif istihdam uygulamaları, sayı bakımından yetersiz olmasının yanı sıra, hedef kitlenin seçimi, uygulanan programların izlenmesi ve değerlendirilmesi gibi aşamalar yönünden yüzeysel içerikli uygulamalar olmuştur (Biçerli, 2004: 295).

İşgücü piyasası analizi çerçevesinde ihtiyaç duyulan, talebin olduğu alanlarla ilgili kursların açılması durumunda istihdam açısından başarı oranının arttığı görülmektedir. İŞKUR tarafından düzenlenecek mesleki eğitim kurslarının açılmasına karar verilirken bilimsel nitelikli işgücü piyasası araştırmaları ve analizlerin yapılması kursların etkinliğini arttırmaktadır (Karadeniz vd., 2013: 66). Bu yönde çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gençler ülkelerin dünü değil, bugünü değil, yarınlarıdır. Ülkeler geleceklerini planlarken gençleri göz ardı etmemelidirler.

Globalleşme çağında ekonomik açıdan, tüm Dünya genelinde görülmeye başlayan istihdam yaratmayan büyüme, artık Türkiye’de görülen bir gerçekliktir. Genel sorun olan işsizlik olgusunu besleyen de işte bu istihdam sorunudur. İstihdam imkânları yaratılmadığı sürece işsizlik, ülkelerin en temel sorunu olarak hep var olacaktır.

Türkiye’de işsizlikle ilgili yapılan araştırmaların neticesinde işsizliği besleyen sebeplerin varlığı bilinmekte, bunların önlenmesi için gerekli yeniliklerin ve düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye’de genç işsizliği sorunu ve bu sorunu yıllar içerisinde çözebilme aşamasında nelerin yapıldığı ile ilgili ayrıntılı bir literatür taraması ile gerçekleştirilmiş; elde edilen bulgular ışığında, yapılan analizler neticesinde, görülmüştür ki genç işsizliği sorununun çözümünde anahtar iki temel etken istihdam yaratma ve nitelikli eğitimidir. Bunların zayıf kaldıkları noktaların desteklenmesi son derece önemlidir. Bu iki temel etkenin yeterli olamadığı durumlarda ise gençler iş dünyasına atılmakta zorlanmakta, işsizlik sorunlarının çözümü için karşılıklarına çıkan zorluklara savunmasız kalmaktadırlar.

Türkiye’de uygulanmakta olan eğitim öğretim sisteminin zayıf kalması sonucunda yeni mezun gençlerin işgücü piyasasına girişleri zorlaşmakta, bu durum işsizliği beslemektedir. İstihdam edilebilen gençler açısından da sonrasında takviye mesleki eğitim alma zorunluluğu doğmaktadır.

Okuma yazma bilmeyenlerle, ilkokul, ortaokul-dengi meslek okulu veya genel lise düzeyinde olup yeterli eğitim alamayan gençlere yönelik kurslar açılmalı, bu gençlerin mesleğe yönelik eğitimlerinin artırılması sağlanmalıdır.

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarında işgücü piyasasına yönelik ve teknik eğitimi destekleyici derslere ağırlık verilmelidir.

Türkiye’de lise eğitimleri aşamasında gençler, müfredata yöneltilerek, okulda, dersanelerde ve yeterli gelmezse de özel derslerle desteklenerek üniversite sınavlarına hazırlanmaktadırlar. Teorik yüklemelerle öğrencilerin bilgileri yüz binlerce rakibi ile sınanmakta ve bu durumda lise aşamasında alınan bilgilerin üniversite sınavında başarısız olmaları halinde hiçbir işe yaramayacağı biçiminde yorumlanabilir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

İlkokuldan başlayan, lise ve yükseköğrenim aşamasında devam eden ezber dayalı eğitim sisteminin önüne geçilmeli, gençlerin sosyal ilişkilerini artırıcı, ülke sorunlarına duyarlılıklarını kazandırıcı ve becerilerini geliştirici eğitim sisteminin oluşturulması öncelikli adım olarak atılmalıdır.

Lise eğitimlerini tamamlayarak üniversiteye giriş aşamasına gelen gençler meslekler hakkında, mesleğin koşulları, çalışma şartları ve iş bulma imkânları hakkında yeterli derecede bilgilendirilmediğinden, Türkiye’de iş bulma imkânları fazla olmayan meslek dallarını seçebilmekte ve bu konuda eğitimlerini tamamladıklarında iş bulabilme imkânları yok denilebilecek kadar az olmaktadır. Bu yüzden üniversiteli işsizler kategorisinde yer alabilmektedirler. Gençler, meslekler konusunda bilgilendirilerek bilinçli tercih yapmaya sevk edilmelidir.

Üniversite sınavlarına giren gençlerin sayısının çokluğu gurur verici olduğu kadar, okullarda öğrencilere yeterli eğitimlerin verilerek donanımlı bireyler olarak mezun olmaları sağlanmalıdır. Mezun olan gençlere ise, meslek ve kariyer açısından tatmin edici iş imkânlarının yaratılması da son derece önemlidir.

Üniversitelere yerleşen gençler için, öğrencilik dönemi başlamakla birlikte okulda verilen teorik bilgilerle mezuniyetlerini gerçekleştirmekte, bununla birlikte bazı alanlarda hiç stajla karşılaşmadan veya yapılan göstermelik stajlarla bu aşamayı tamamlamaktadırlar. Staj sürecinin öğrenciler açısından verimli geçmesi yönünde çalışmalar yapılmalı, gerekirse stajyerlerin çalıştığı kurumlar staj döneminde denetlenmeli ve mümkün olduğunca faydalı bir sürecin gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

Yüksekokullardan mezuniyetleri sonrasında kamu veya özel sektör ayrımında tercih öğrencinin kendisine bırakılmaktadır. Kamu sektörü için yine

başarılı olması koşuluna yönelik Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)'na girmesi istenmekte, bu sınavdan başarı ile geçen gence bu kez yerleştirilmesi için yine sınav koşulu getirilmektedir. Hatta bunun yanında bazı alanlarda başvurulacak kurumun ayrıca yapacağı yazılı ve sözlü sınavları da geçmesi istenmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları için hazırlanan gençler KPSS sınavında başarılı olabilmek ve atanmayı bekleyen sayıları giderek artan diğer rakiplerini geçebilmek için, dersanelere tekrar kayıt yaptırmaktadırlar. KPSS sınavına hazırlanma sürecinde, tekrar öğrenime başlamakta hatta okulda görmediği derslerden de bu sınavla sorumlu tutulmaktadırlar. Bazı branşlarda ise, KPSS sınavını başarı ile geçmesine rağmen yeterli kadro açılmadığı, istihdam imkânı olmadığı için atama işlemi gerçekleştirilememekte ve bu gençler de işsizler ordusuna dâhil olmaktadır. KPSS sınavına yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Üniversitelerden mezun olan gençler, yüksek lisans programlarına başvurup üniversitede kalabilmeyi planlarken, aynı zamanda açıkta kalmamak için dersanelere devam edip kamu kurumlarının sınavlarına hazırlanmaktadırlar. Bu süreçte bazı kurumların sınavlarının yazılılarını kazanıp gerçek anlamda hayallerindeki iş isteğine uygun olmadığı için, sadece açıkta kalma korkusu sebebiyle girdikleri bu sınavların, sözlülerine dahi gitmemektedirler. Bunun için gereksiz kadro işgallerine sebebiyet verilmemesi açısından çözüme yönelik önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bununla beraber özel sektörü isteyen gençlerin, özgeçmişlerini hazırlayarak işyerlerinin kapısını aşındırmaları gerekmektedir. Özgeçmişlerini hazırlayarak iş bulabilmek amacıyla hayallerinin peşinden koşan gençler, eğitimini aldıkları bilgiler ile işgücü piyasasının istekleri arasında aşılmaz uçurumlarla karşılaşmakta, bu açığı kurslarla (yabancı diller, bilgisayar, güvenlik, ehliyet vb.) kapatmakla uğraşmaktadırlar. Özel sektörü tercih eden gençlerin eğitime yönelik oluşturulan programlar güçlendirilmelidir.

Kendi işini kurmayı planlayan gençlerin ise finansal olarak desteklenmeleri gerekmektedir. Gerekli ekonomik atılımlar yapılmalı ve yeni iş sahaları açılmalıdır. Ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi bu açıdan son derece önemlidir.

Yaşam boyu eğitimin önemi toplumun tüm kesimlerine anlatılmalı, bu konuda sivil toplum kuruluşlarıyla da birlikte hareket edilerek bireylerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli yaygın eğitimlerin verilmesi sağlanmalıdır.

Meslek yüksek okulları ve fakültelerin eğitim müfredatları güncellenmeli, iş dünyasının istek ve ihtiyaçlarına uygun eğitimler verilmelidir.

Ayrıca eğitimde kent-kır ayrımına dikkat edilmeli, bölgeler arasındaki farklılıklar irdelenerek okulların eksiklikleri ve eğitimin ulaştırılabilmesi sorunları çözümlenmelidir. Bu anlamda kırsal kesim aleyhine olan olumsuzluklar giderilmelidir.

Bir diğer sorun olarak ise, gençlerin işgücü piyasasında yeterli istihdam imkânı bulamayışıdır.

Türkiye’de işgücü piyasaları konjonktürel dalgalanmalardan oldukça yüksek oranlarda etkilenmektedir. Yaşanan kriz dönemlerinde artan işten çıkarılma ve yeni iş sahalarının açılmaması geçmiş dönemlerde karşılaşılan durumlardır. Bu açıdan özellikle gençlerin konjonktürel dalgalanmalar veya ülkede görülen yapısal nedenlerden kaynaklı işsizliğinin önlenmesine yönelik tedbirlere ağırlık verilmelidir.

Türkiye’nin kendisine has özellikleri dikkate alınarak işgücü piyasasının yapısına uygun tedbirlerin gerçekleştirilmesi önemlidir ve özellikle gençlerin istihdamına yönelik belirgin bir stratejinin uygulanması gerekmektedir.

Gençler, işgücü piyasasına girerken istihdam imkânları yetersiz kalmaktadırlar. İstihdam için özel sektör yeterli olamamakta, gençlerin istihdamı için açılan işyerleri ve fabrikalar yetersiz kalmaktadır.

İstihdamın artırılabilmesi için yeni işyerlerinin açılması, piyasaların canlandırılması ve ekonomik büyümenin sağlanması yolu ile yeni iş imkânlarının oluşturulması gerekmektedir.

İstihdam imkânları yeterli olmayan piyasada, işverenler haklı olarak tecrübesi olanları veya nitelikli olanları öncelikli olarak tercih etmektedirler. En başta yetişkinler tecrübe önceliğiyle tercih sebebi olmakta, sonra gençler gelmektedirler.

Gençlerden de vasıflı ve çevresi geniş olan genç işgücü, daha çabuk iş bulabilmekte diğerleri ise eğitimlerine, isteklerine uygun bir iş bulana kadar vasıfsız işlerde çalışabilmektedirler. Bu durumdaki gençler kayıt dışı olarak bile çalışmaktadırlar.

Gençlere gerekli yeni istihdam sahalarının açılması gereklidir. Ancak iş dünyası ile eğitim sistemi arasında gerekli bağlantıların kurulmasının zorunluluğu da ortaya konmalıdır. Her iki kesimdeki kurumların birlikte hareket ederek aralarındaki bağlantıları güçlendirmeye yönelik olarak gerçekleştirilecek staj, kurs ve seminer çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Ayrıca bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarının yeni iş imkânları yaratacak veya mevcut işlerin verimliliğini artıracak şekilde yaygınlaştırılmasının sağlanması ve istihdamı artırmak amacıyla gerekli alt yapı çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

İstihdam sağlanması konusunda en etkili kurum olan İŞKUR'un gerekli olan ihtiyaçları karşılanmalı ve daha etkin hizmet vermesine yönelik yardımlar artırılmalıdır. Kurumun gençlere yönelik düzenleyeceği kurslar açısından gerekli ihtiyaçlarının temini ön planda tutulmalıdır.

Türkiye'de ciddi anlamda sorun olan kayıt dışılığın oldukça yüksek kısmını barındıran tarım sektöründe verimliliğin artırılmasına dair sorunlar ele alınmalı, gerekli modernizasyon çalışmaları gerçekleştirilmeli ve köyden kente gelen genç nüfusun göçü önlenmelidir.

Genel olarak genç kadınların işsizlik oranları erkeklere göre daha fazla olup yıllar itibarıyla giderek arttığı belirlenmiştir. Kadınların istihdama katılmaları artırılmalı, kadınlara yönelik fırsat eşitsizlikleri önlenmeli ve gerekli eğitimlerle genç kadınların istihdamı ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Kırsal alanlarda ve özellikle büyük bir çoğunluğu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlara nitelik kazandırılarak iş dünyasında var olmalarına yardımcı olunmalıdır. Genç kadınların çalışma şartlarının düzenlenmesi, ücretsiz izin sürelerinin artırılması, kısmi zamanlı çalışma gibi kolaylıklarla istihdam içinde yer almalarına yönelik uygulamalara önem verilmelidir.

Ayrıca genç kadınların çoğunluğunu oluşturduğu, kayıt dışılığın önlenmesine dair tedbirlerin alınması, kadınların istihdamının artması açısından önem arz etmektedir.

Tüm sektörlerde, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli adımların atılarak çalışan kesimin mevcut işlerinde verimliliklerinin sağlanması ve bu durumdan kaynaklanan iş değiştirme yoluyla yaşanan işsizlik durumunun önlenmesine yönelik çalışmaların hızlandırılması gerekmektedir.

İşsizlik sigortası ekonomik büyümeye katkıda bulunan, işsizliğin sonuçlarını azaltıcı olan ve sağladığı gelir güvencesiyle işsiz kalanlar için oldukça önemli bir sigorta koludur. Ancak Türkiye’de hak kazanma koşulları ağırdır. Bu yüzden fondan yararlanma koşullarının hafifletilmesi ve tecrübeleri olmadığından daha kısa sürede işten çıkartılıp fondan yararlanamayan kesimler olarak gençlere yönelik özel uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca işgücü piyasasında esneklik sağlanmalı ve gerekli düzenlemeler yapılarak, gençlerin çalışma ortamında, işletme içinde çeşitli statülerde görev alabilmesi ve değişik işlerde çalışabilmelerinin önü açılarak hem tecrübe sağlamaları hem de değişen iş koşullarına uyumları sağlanmalarının önü açılmalıdır.

Türkiye’de genç işsizliğinin önemli bir toplumsal “sorun” olduğunun ve toplumu tüm boyutlarıyla etkilediğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

İstihdamı artırmaya yönelik olarak gençleri, işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla buluşturacak önlemler ivedilikle alınmalı, eğitim sistemi kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir. Yine bu gereksinmelere cevap verecek yönde uyum çalışmalarına hız kazandırılması gerekmektedir.

Bunların gerçekleştirilmesinin Avrupa Birliği’ne girmeyi amaçlayan Türkiye açısından önemli bir avantaj olduğunun bilinciyle, somut ve uygulanabilir adımlar atılması gerektiğinin önemi ise unutulmamalıdır.

Tüm bireyler ve en başında da gençler geçimlerini sağlayabilmek, ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla işe girmeyi istemektedirler. Bunun için çeşitli çareler aramaktadırlar. Globalleşen dünya ekonomisinde ülkeler de bu

sorunun çözümüne yönelik çareler aramaktadırlar. Ancak bu çabalar neticesinde bile ülkeler bu sorun karşısında çözümsüz kalmaktadırlar. Her ülke ve her ülkedeki bürokratlar, siyasiler ve ekonomistler farklı noktalardan çözüm üretmeye çalışmaktadır.

Çözümlerin yetemediği nokta da, işsizliğin ve daha önemlisi genç işsizliği sorununun aşılabilmesi için tüm çözüm arayanlar çarelere çarpıp durmaktadır. Ancak bu sorunla ilgili hükümet, kamu-özel sektör kurum ve kuruluşları, siyasiler ve bürokratlar çabalarken yardım bekleyen gençler giderek çoğalmaktadır.

Sorunun nedenleri, boyutları, sonuçları her ne olursa olsun alınacak olan tedbirlerin, gençlerin geleceğine ve dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğine ışık tutması, onların yarınlar için hazırlanması için özenle ele alınması son derece önemlidir. Gençlerin sessiz çılgınlıklarının duyurulması için, başta devlet olmak üzere tüm sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar tarafından gerekli rollerin üstlenilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de eğitim sistemi ile istihdam olanakları arasında sıkışan gençlerin işsizlik sorunlarının çözümüne yönelik adımların atılarak bu anlamdaki yetersizliklerin acilen giderilmesi sağlanmalıdır. Umudu kesmemek adına genç işsizliği için çareler aramaya çalışılmalı, bu gerçeklikle bir an evvel yüzleşmeli ve Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğine ışık tutacak olan gençlere sağlıklı yarınlar bırakılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ata, N. (2007). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı-1, ss. 109-118.
- Atabey Ertürk, S. (2013). “Genç İşsizliğine Çözümde Alternatif Bir Politika Önerisi: Mali Alan Uygulaması” *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Süreli Yayın, Hakemli Dergi, Hazırlık ve İçerik: Adamor Toplum Araş. Merk., c: 1, s: 1, ss. 170-187.
- Ay, S. (2012). “ Türkiye’ de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Uluslararası Hakemli Dergi , c. 19, s. 2, ss. 321-341.
- Awogbenle, A.C., Iwuamadi, K.C. (2010). “Youth Unemployment: Entrepreneurship Development Programme as an Intervention Mechanism”, *African Journal of Business Management* vol.4(6), pp. 831-835.
- Bairoch, P. (1973) *Urban Unemployment in Developing Countries*, ILO, Geneva.
- Bakkalçı, A.C. (2008) *Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar, Ülkelerüstü Kurumlar, Entegrasyon Teorisi ve Avrupa Birliği*, Nobel, Adana.
- Baran Görgün, A. (2013). “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış”, *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Süreli Yayın, Hakemli Dergi, Hazırlık ve İçerik: Adamor Toplum Araş.Merk., c.1, s.1, ss. 6-25.
- Bayraktar, S., İncekara A. (2013). “Türkiye’ nin Genç İşsizlik Profili”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Ed. Erdem Cam, c.4 s.1, ss. 15-38.
- Biçerli, M.K. (2004) *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1563, İİBF Yayın No: 184, Eskişehir.
- Biçerli, M.K. (2011) *Çalışma Ekonomisi*, Beta Basım Yayım, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul.

- Bocutoğlu, E. (2011) *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*, Murathan Yayınevi, Sekizinci Baskı, Ankara.
- Boratav, K. (2005) *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, İmge Kitabevi, 9. Baskı, Ankara.
- Byrne, D., Strobl, E. (2004). “Defining Unemployment in Developing Countries: evidence From Trinidad And Tobago”, *Journal of Development Economics, Elsevier*, 73, pp. 465- 476.
- Clark, K.B., Summers, L. H. (1982) “The Dynamics of Youth Unemployment” *The Youth Labour Market Problem: Its Nature, Causes, And Consequences*, Derl.: Richard B. Freeman and David A. Wise eds, University Of Chicago Press, pp. 199-234, Chicago.
- Çalış, Ş. (2011) “2000’li Yıllarda Türkiye’ de İstihdam Politikaları”, *2000 Sonrası Türkiye İktisadının Değişimi*, İTO, İlmi Etüdler Dern., Ed. Yusuf Alpaydın ve Halil Tunalı, Yrd.Ed. Furkan Yıldız, Taha Eğri, İstanbul, ss. 307-322.
- Çavdar, T. (2003). *Türkiye Ekonomisinin Tarihi 1900-1960*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Çetinkaya, E. (2010). “Genç İşsizliğinin Teorik Açıklamaları”, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Hakemli Dergi, s. 58, ss. 45-57.
- Çolak, Ö.F. (2007). “Avrupa İstihdam Stratejisi ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı-1 ss. 37-51.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1963) *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967*, DPT Yayınları, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1967) *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*, DPT Yayınları, Kanun, No: 933, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1979) *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983*, DPT Yayınları, Yayın No: 1664, Ankara.

- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1984) *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*, DPT Yayınları, Yayın No: 1974, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1995) *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*, DPT Yayınları, TBMM Karar No: 374, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2000) *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*, DPT Yayınları, TBMM Karar No: 697, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2007) *Orta Vadeli Program 2008-2010*, Bakanlar Kurulu Kararı: 2007/12300, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2008) *Orta Vadeli Program 2009-2011*, Bakanlar Kurulu Kararı: 2008/13834, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (08.06.2014)
<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>
- Diriöz Çapar, S. (2012). *İstihdamın Artırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Sektörler ve Koord. Gen. Müd., Yayın No: 2835, Ankara.
- Ekin, N. (1971). *Gelişen Ülkelerde ve Türkiye' de İşsizlik*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İktisat Fakültesi Yayın No: 296, İstanbul.
- Ercan, H. (2007) *Türkiye' de Gençlerin İstihdamı*, ILO, Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara.
- Erdayı, U. (2009). "Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye", *Çalışma ve Toplum*, Hakemli Dergi, 2009/3, s.22, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası, Birleşik Metal-İş Basın Yayın Dairesi, İstanbul, ss. 133-162.
- Eren, A. (2011). *Türkiye Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Star Ajans, Güncellenmiş 4. Baskı, Bursa.

- Erol, H. (2009). “Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu”, *Sosyal Politikada Güncel Sorunlar- Prof. Dr. Alparslan Işık’ya Armağan*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Derl., Pars Esin ... vd. , Ankara, ss. 173-190.
- Erol, H., Özdemir A., Yurdakul E.M. (2010). “Türkiye’de İşsizliğin Yol Açtığı Olumsuz Sonuçların Giderilmesinde 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun İşlevi”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 5, s. 10, ss. 6-37.
- Erol, H., Özdemir A. (2012). “Ekonomik Kriz Dönemlerinde Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikalarının Etkinliği”, *Amme İdaresi Dergisi*, c. 45, s. 2, Haziran, ss. 53-79.
- Erol Işık, S. (2013a). “Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Hakemli Dergi, c.24,s. 6/ c.25 s.1-2, Mayıs-Ağustos-Kasım, Ankara, ss. 15-43.
- Erol Işık, S. (2013b). “İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Hakemli Dergi, c. 24, s.3-4-5, Ağustos-Kasım 2012/ Şubat 2013, Ankara, ss. 46-70.
- Ertek, T. (2009). *Temel Ekonomi (Basından Örneklerle)*, Beta Basım Yayım, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul.
- Ghose, A.K., Majid, N., Ernst, C. (2010). *Küresel İstihdam Sorunu*, ILO, Efil Yayınevi, Çev.Ed: Prof. Dr. Ömer Faruk Çelik, Çevirenler. Gökhan Aykaç-Selçuk Kayan, Eflatun Basım Dağıtım, Ankara.
- Gökdere, A. (2013). “İşgücü Piyasasına Bakış”, *İstihdam da 3İ Dergisi*, İŞKUR, Türkiye İş Kurumu Yerel Süreli Yayını, Ed.Fahrettin Kaya, s. 9, ss. 22-25.
- Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliğine Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Hakemli Dergi, c. 54, s.1, ss. 63-79.

- Gündoğan, N. (2001). *Genç İşsizliği*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1320, İİBF Yayın No: 173, Eskişehir.
- Güney, A. (2009). İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayını, c. 10, s.4, ss. 135-159.
- Gürsel, S., ULUSOY, V. (1999). *Türkiye' de İşsizlik ve İstihdam*, Yapı Kredi Yayınları, Cogito/Ekonomi-87, Ed. Ayfer Tunç, İstanbul.
- Genç İşgücü Araştırması, (1996). Hürriyet İnsan Kaynakları Yayınları, Hürriyet, İstanbul.
- ILO, (2014). *Global Employment Trends 2014- Risk Of A Jobless Recovery?*, ILO, January, Geneva.
- İnaltekin, E.C. (2011). "Memleket Sorunu Genç İşsizliği", *Çankaya Üniversitesi Gündem Dergisi*, Çankaya Üniversitesi Yayın Müd., Ajans-Türk Gaz. ve Matb., s.39, ss. 27-28.
- Kafaoğlu, A.B. (2004). *Türkiye Ekonomisi Yakın Tarih -1*, Analiz Basım Yayın Tas.Gıda Tic.Ltd.Şti, Analiz Basım Yayın, Kaynak Yayınları, No: 399,1. Basım, Eylül, İstanbul.
- Kalkınma Bakanlığı (2011). *Orta Vadeli Program 2012-2014*, T.C.Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı (2012). *Orta Vadeli Program 2013-2015*, T.C.Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı (2013a). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*, T.C.Kalkınma Bakanlığı, Temmuz, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı (2013b). *Orta Vadeli Program 2014-2016*, T.C.Kalkınma Bakanlığı, Ekim, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, (18.07.2014)
<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/OrtaVadeliProgramlar.aspx>

- Karabıyık, İ. (2009). “Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”, *Erzincan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, Hakemli Dergi, c. XIII, s. 3-4, ss. 293-320.
- Karadeniz, O., Karadeniz Kabakçı, H., Kocaalan, M.L., Arpat, B. (2013). *Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların İşgücü Piyasasındaki Durumu Araştırması; Birleşmiş Milletler Ortak Programı: “Herkes İçin İnsana Yakışır İş”*: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması, ILO, Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara.
- Karagöl, E.T. (2013). “2014-2016 Orta Vadeli Program ve 2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı”, *İstihdam da 3İ Dergisi*, İŞKUR, Türkiye İş Kurumu Yerel Süreli Yayını Ed. Fahrettin Kaya, s.11 ss. 26-31.
- Kazgan, G. (2005). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001) “Ekonomi Politik” Açısından Bir İrdeleme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, İstanbul.
- Kazgan, G. (2006). *Tanzimat’tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi - Birinci Küreselleşmeden İkinci Küreselleşmeye*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Bilgi İletişim Grubu, Yay. Haz. L. Hilal Akgül, Hülya Hatipoğlu, Sena Ofset, İstanbul.
- Kaynak, M. (2007) “İşsizlik ve Emek Kalitesi”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö.Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı: 1, ss. 67-86.
- Kenar, N. (2011). “Genç İstihdamı”, *Çankaya Üniversitesi Gündem Dergisi*, Çankaya Üniversitesi Yayın Müd., Ajans-Türk Gaz. Ve Matb., s.39, ss. 7-14.
- Kingdon, G., Knight, J. (2006). “The Measurement of Unemployment When Unemployment is High”, *Labour Economics*, Elsevier, vol. 13, ss. 291-315.
- Kepenek, Y., Yentürk, N. (1997). *Türkiye Ekonomisi*, Remzi Kitabevi, 9.basım, İstanbul.

- Ketenci, Ş. (1985). “İşçiler ve Çalışma Yaşamı: 1980’ lerde Sınırlar ve Sorunlar”, derl. Bilsay Kuruç...vd. *Bırakınız Yapsınlar Bırakınız Geçsinler Türkiye Ekonomisi 1980-1985*, Bilgi Yayınevi, Aslımlar Basımevi, 1.Basım, Ankara, ss.159-201.
- Kılıçbay, A. (1991). *Türk Ekonomisi- Modeller Politikalar Stratejiler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 263, Ekonomi Dizisi: 19, 3. Baskı, İş- Türk Ltd.Şti., Ankara.
- Koray, M. (2005). *Sosyal Politika*, İmge Kitabevi, İmge Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Ankara.
- Kuruç, B. (1985). *Bırakınız Yapsınlar Bırakınız Geçsinler Türkiye Ekonomisi 1980-1985*, Bilgi Yayınevi, Aslımlar Basımevi, 1.Basım, Ankara, ss. 7-35.
- Korpi, T. (1997). “Is Utility Related To Employment Status? : Employment, Unemployment, Labor Market Policies And Subjective Well-Being Among Swedish Youth”, *Labor Economics*, Elsevier, vol. 4, ss. 125-147.
- Lordoğlu, K., Törüner, M. (1995). *Çalışma Ekonomisi*, Beta Basım Yayım, 2. Baskı, İstanbul.
- Mahiroğulları, A., Korkmaz, A. (2013). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları -Türkiye ve AB Ülkeleri -*, EkinYayınevi, Star Ajans, Genişletilmiş 3. Baskı, Bursa.
- Murat, S. (1995). “Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Hakemli Dergi, İ.Ü. Yayın No: 3867, 40. Kitap, İstanbul, ss. 175-194.
- Murat, S. (2000). “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de İşgücünün Yapısı”, *Prof. Dr. Nusret Ekin’e Armağan*, Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Yayın No: 38, Ankara, ss. 303-352.
- Murat, S., Şahin, L. (2011a). *AB’ ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Avrupa Birliği Araştırmaları Yayın No: 2011-35, İnter Basım, İstanbul.

- Murat, S., Şahin, L. (2011b). “Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi”, *Çalışma ve Toplum*, Hakemli Dergi, 2011/3, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası, Birleşik Metal-İş Basın Yayın Dairesi, s. 30, ss. 93-135.
- Oktay, E. (2006). *Makro İktisat Teorisi ve Politikası*, Maltepe Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi İİBF Yayın No: 29, Ege Basım, 4. Baskı, İstanbul.
- Okur, A. (2014). *Türkiye’ de Genç İşsizliği ve Nedenleri*, Gazi Kitabevi, Sonçağ Yay. Matb., Ankara.
- Onaran, Ö. (2003). “İstihdam Politikaları ve Türkiye Emek Piyasaları”, *İktisat’ ın Dama Taşları Ekoller-Kavramlar-İz Bırakanlar III*, Yayınlayan: İÜ İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti, Yay. Haz. Z.Canan Özatalay, Kurtiş Matb., İstanbul, ss. 58-83.
- Oyan, O. (1998). *Türkiye Ekonomisi: Nereden Nereye?*, İmaj Yayınevi, İmaj Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- Önder, H., Özçelik, Ö., (2011). “Türkiye’ de İstihdam Politikalarının Etkinliği: Türkiye’ de Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği Ampirik Bir Uygulama”, *İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayını*, Prof. Dr. M. Orhan Dikmen Araştırma Ödülü 2011/1, İAV, İstanbul.
- Özaydın, M.M. (2013). “Genç İşsizlikle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikalarının Rolü ve Önemi”, *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Süreli Yayın, Hakemli Dergi, Hazırlık ve İçerik: Adamor Toplum Araş. Merk, c. 1, s. 2, , ss. 120-145.
- Özçelik, Ö., Tuncer, G. (2007). *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Hakemli Dergi, c. 9, s. 1, ss. 253-266.
- Özdemir, S., Ersöz, H.Y., Sarıoğlu, İ. (2006). *İşsizlik Sorununun Çözümünde Kobi’ lerin Desteklenmesi*, İTO, Yayın No: 2006-45, İstanbul.

- Özen, M. (2013). “İŞKUR İstatistikleri”, *İstihdam da 3İ Dergisi*, İŞKUR, Türkiye İş Kurumu Yerel Süreli Yayını, Ed. Fahrettin Kaya, s. 11, ss. 116-119.
- Özsağır, A. (2000). “Küresel İşsizlik Krizi ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Hakemli Dergi, s.43-44, ss. 281-312.
- Öztürk, İ., Tuzcu., H.B. (2012). “Küresel Bir Hastalık Olarak Türkiye’nin İşsizlikle İmtihani”, *Küresel Kriz ve Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü*, derl. İbrahim Öztürk, İTO, Türkiye Ekonomisi Araştırmaları, Yayın No: 2012-25, İstanbul, ss. 285-320.
- Pekin, T. (2007). *Makro Ekonomi*, Zeus Kitabevi, Yayın No: 2, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş Yeni Basım, 2. Basım, İzmir.
- Pirler, B. (2007). “Genç İşsizliği Sorunu ve Çözmeye Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı: 1, ss. 147-156.
- Rosas, G., Rossignotti, G. (2010). *Gençlerin İstihdamıyla İlgili Ulusal Eylem Planlarının Hazırlanmasına Yönelik Kılavuz*, ILO, Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara.
- Savcı, İ. (2007). “Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı: 1, ss. 87-108.
- Savcı, İ. (2009). “İşsizliği Yaşamak ve Başa Çıkmak”, *Sosyal Politikada Güncel Sorunlar - Prof. Dr. Alpaslan Işıklı'ya Armağan*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Derl., Pars Esin ... vd., Ankara, ss. 381-396.
- Sayın, F. (2011). “Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, Hakemli Dergi, Ed. Prof.Dr.Faruk Sapançalı- Doç.Dr.Ethem Duygulu, c.13, s.4, ss. 33-53.

- Solmaz, E., Avcı, M. (2011). “Ekonomik Krizler ve İşsizlik: 1980 Sonrası Türkiye Deneyimleri”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Hakemli Dergi, Ed. Dr. M.Faysal Gökalg, c.48, s.551, ss. 35-50.
- Sönmez, M. (2004). *Türkiye Ekonomisinin 80 Yılı*, İTO, İstanbul.
- Şahbudak, E. (2004). “İşsizlik ve İşsizlik Sigortası”, *Türkiye’ de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik, Sendikal Örgütlenme, Kadın Emegi, İşportacılık*, Ed. Prof. Dr. Faruk Kocacık... vd., Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, ss. 3-45.
- Tansel, A. (2012). *2050’ ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, TÜSİAD, UNFPA, Yayın No:Tüsiad-T/2012-11/536, Sis Matbaacılık, İstanbul.
- Toksöz, G. (2007). *Türkiye’de Kadın İstihdamının Durumu*, ILO, Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara.
- Torun, M., Arıca, F. (2011). “2008 Global Ekonomik Kriz’in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ali Akdemir, Prof. Dr. Sedat Laçiner, Yrd. Doç. Dr. Mahir Gümüş, Yard. Doç. Dr. Ali Şahin Örnek, c.9, s.1, ss.163-177.
- Töre, N. (2007). “Türkiye’de İşgücü Piyasası’nın Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, TİSK, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Ö. Faruk Çolak, Ajans-Türk, c. 2, Özel Sayı: 1, ss. 129-134.
- Törüner, M. (1985). “Ücretler ve Maaşlar, 1980-1984”, derl. Bilsay Kuruç ... vd., *Bırakınız Yapsınlar Bırakınız Geçsinler Türkiye Ekonomisi 1980-1985*, Bilgi Yayınevi, Aslımlar Basımevi,1. Basım, Ankara, ss. 202-208.
- Tse, T., Esposito, M., Chatzimarkasis, J., (2013). “Demystifying Youth Unemployment”, *World Economics*, Economics & Financial Publishing Ltd., vol.14, no.3, ss. 121-131.

- Turan, Z. (2011). “Dünyadaki ve Türkiye’deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Hakemli Dergi, Ed. Prof. Dr. Abitter Özulucan...vd., c.4, s. 1, ss. 56-80.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2007). *İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri-Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-1*, TÜİK, Bilgi Dağıtım Grubu, TÜİK Matbaası Yayın no: 3095, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (15.03.2014)
<http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?isgucudb2&ENVID=isgucudb2Env&report=...>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (19.07.2014)
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (19.07.2014)
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/SecilmisUluslararasıGostergeler/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>
- Türkiye İş Kurumu (2011). *Ulusal Gençlik İstihdam Eylem Planı*, İŞKUR, Yayın No: 360, Hazırlayan: Ulusal Teknik Ekib, Güzelış Ofset, Ankara.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (2013a) *Türkiye İşgücü Piyasası Analizi 2013-I Dönem*, Hazırlayan: Abdullatif Gökdere...vd., İŞKUR, Ankara.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (2013b) *Türkiye İşgücü Piyasası Analizi 2013-II Dönem*, Hazırlayan: Abdullatif Gökdere...vd., İŞKUR, Ankara.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), (2006). *Avrupa İstihdam Stratejisi ve İşgücü Piyasası Gelişmeleri*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayın No: 272, Ajans-Türk Basım, Ankara.
- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), (2002), *Türkiye’ de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*, TÜSİAD, Lebib Yalkın Yayınları, Yayın No: Tüsiad-T/2002/12-354, İstanbul.

- Uşen, Ş. (2007). “Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Aktif Emek Piyasası Politikaları”, *Çalışma ve Toplum*, Hakemli Dergi, 2007/2, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası, Birleşik Metal-İş Basın Yayın Dairesi, s. 13, ss. 65-95.
- Uzunhasanoğlu, Z.D. (2007). “Türkiye’de Uygulanan Ekonomik ve Mali Politikaların Gelir Dağılımına Etkisi 1980-2005”, *Ekonomik ve Mali Politikaların Gelir Dağılımına Etkisi 1980-2005 Türkiye*, Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No:20, Ankara, ss. 103-183.
- Ünsal, E.M. (2011). *Makro İktisat*, İmaj Yayınevi, Genişletilmiş 9. Baskı, Ankara.
- Üstünel, B. (1990). *Makro Ekonomi*, Ofset Beşinci Bası, Mısırlı Matbaacılık, İstanbul.
- Yavuz, A. (2012). *İşgücü, İstihdam ve Kriz Olgusu*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Sektörel Etütler ve Araştırmalar Yayın No: 2010-122, GM Matb., İstanbul.
- Yıldırım, K., Karaman, D., Taşdemir, M. (2012). *Makro Ekonomi*, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara.
- Yıldırım, K., Bakırtaş, İ., Yılmaz, R., Esen, E. (2010). *Makro İktisada Giriş*, Ekin Yayınevi, 5. Baskı, Ed. Kemal Yıldırım, Bursa.
- Yıldız, T.T., Atasoy, A.R., Bayraktar, P., Ünlüleblebici, B. (2013). “Gençlik Araştırmaları Üzerine Bir Karar Destek Sistemi Önerisi: Gençlik Veri Tabanı”, T.C. *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ulusal Süreli Yayın, Hakemli Dergi, Hazırlık ve İçerik: Adamor Toplum Araş. Merk., c. 1, s.1, ss. 210-223.
- Yılmaz, T., Fidan, F., Karataş, V. (2004). “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları-Bir Alan Araştırması”, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Hakemli Dergi, s. 48, ss. 163-183.

Yumuş, A. (2011). *Kalkınma Planları Çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Anlayışının Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Boyutları*, Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Elvan YANBAŞLI

Doğum Yeri ve Tarihi : Aydın- 15.07.1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi- İktisat Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat A.B.D.

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : T.C. Maliye Bakanlığı -Ankara Mesleki Eğitim Kursu Müdürlüğü (2009-2010)

Adnan Menderes Üniversitesi- Fen Edebiyat Fakültesi- İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Sertifikası Programı (1997-1998)

Projeler : -

Çalıştığı Kurumlar : Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı Efeler Vergi Dairesi Müdürlüğü (Gelir Uzmanı)

İletişim

e-posta Adresi : elvanyanbasli@gmail.com

Tarih : 28.05.2014